

LAUREA

AMMATTIKORKEAKOULU

Yhdessä enemmän

Hei, minä osaan!

Positiivisen pedagogiikan
työkalupakki 3-5 vuotiaille lapsille
varhaiskasvatuksessa

Koivisto, Emmi

2018 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Positiivisen pedagogiikan työkalupakki 3-5 vuotiaille lapsille varhaiskasvatuksessa

Koivisto, Emmi
Sosionomikoulutus
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2018

Koivisto, Emmi

Hei minä osaan!- positiivisen pedagogiikan työkalupakki 3-5 vuotiaille lapsille varhaiskasvatuksessa

Vuosi 2018

Sivumäärä 91

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena oli käyttää sekä kehittää positiivisen pedagogiikan menetelmiä 3-5 vuotiaiden ryhmässä päiväkodissa Vantaalla, kuin myös havainnoida menetelmien vaikutuksia lapsiryhmässä ja jakaa tuotettu "Hei, minä osaan!"-työkalupakki yksikön muille kasvattajille. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden uudistuttua vuonna 2016, päiväkodin johtaja halusi nyt painottaa yksikössä huomiota positiivisen pedagogiikan toimintamallin kehittämiseen.

Havainnoimisen perusteella opinnäytetyön toteuttaja loi positiiviseen pedagogiikkaan pohjautuvat työkalut Voimavihko, Vahvuusmaisema ja luonteenvahvuuksiin perustuvat Luonteenvahvuus kuvakortit jotka yhdessä muodostavat "Hei, minä osaan!"-työkalupakin. Menetelmien toimivuutta arvioitiin haastattelujen, havainnoimisen ja päiväkirjan avulla. Työkalupakin tarkoituksena on madaltaa kynnystä positiivisen pedagogiikan menetelmien käyttöönottoon tarjoamalla kasvattajille käyttövalmis paketti.

Opinnäytetyö toteutettiin 21 lapsen ryhmässä, jossa opinnäytetyön tekijä oli itse suorittamassa lastentarhanopettajan sijaisuutta opinnäytetyötä toteuttaessaan. Ryhmässä työskenteli samanaikaisesti kaksi lastenhoitajaa. Työkalupakkiin liittyvää toimintaa toteutettiin kolmen viikon ajan, jonka jälkeen käytettiin viikko palautteen keräämiseen muilta kasvattajilta yksikössä.

Opinnäytetyön tuotoksena syntynyt "Hei, minä osaan!"-työkalupakki on työn toteuttajan mielestä ja saadun palautteen perusteella onnistunut. Toiminnan kokonaisvaltainen toteutus vaatii kuitenkin enemmän kuin kolme viikkoa aikaa, jotta työskentelyn kokonaisuus saataisiin loogiseen päätökseen. Nyt muiden kasvattajien perehdyttämiseen ei jäänyt tarpeeksi aikaa.

Opinnäytetyöhön liittyvä toiminta lisäsi ryhmässä vahvuussanaston käyttöä ja toteuttaja koki oman hyvinvointinsa kasvaneen kiinnitettyään erityishuomiota vahvuuksien ja taitojen näkemiseen arjessa. Työkalupakkiin lisättiin saadun palautteen perusteella tarkat ohjeet menetelmien käytöstä sekä valmis työkalupakin perehdyttämistä tukeva Powerpoint-esitys.

Asiasanat: positiivinen pedagogiikka, Voimavihko, Vahvuusmaisema, Luonteenvahvuus kuvakortit, "Hei, minä osaan!"-työkalupakki

Koivisto, Emmi

Hey, I can!- toolkit of positive pedagogy for 3-5 year old children in early childhood education

Year	2018	Pages	91
------	------	-------	----

The aim of this thesis was to develop methods of positive pedagogy at a day-care center in Vantaa. This thesis arose as the day-care Manager wanted to pay even more attention to enhancing the use of positive pedagogy after the basics of early childhood education care reform in 2016.

The methods of observation, documentation, interviews and a personal diary were used to help with the evaluation of the thesis. The outcomes and tools for working with positive psychology were based on observation. The tools consisted of a Power booklet, a Landscape of strengths and a picture card game concentrating on strengths of character. All of these tools formed the positive pedagogy "Hey, I can!"-toolkit. The purpose of this toolkit was to lower the threshold of using positive pedagogy methods and to be a ready package of usable material.

The author, working as a kindergarten teacher, implemented the methods in cooperation with two other teaching assistants with a group of twenty-one 3-5-year-old children. The methods were implemented over a period of three weeks after which feedback was collected for one week.

The outcomes of the thesis were achieved and the feedback was quite positive. However, three weeks was not enough to execute the "Hey, I can!"-toolkit in its wholeness. Also, there should have been more time to introduce it to the work community. Based on the feedback, the toolkit was further expanded with an introductory package, in the form of a PowerPoint presentation, to support the use of the methods.

As a result of this thesis, the use of strength related vocabulary increased in the group of children. The author also experienced that her personal wellbeing increased as she paid attention to strengths and abilities being used. The final outcome was a comprehensive "Hey, I can!"-toolkit containing more detailed instructions and an introduction display.

Keywords: positive pedagogy, The Powerbooklet, Landscape of Strengths, Strengths of character, "Hey, I can!"-toolkit

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Opinnäytetyön tavoitteet ja tarkoitus	6
3	Työn teoreettiset lähtökohdat	8
3.1	Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet	8
3.2	Oppimisympäristö	9
3.3	Positiivinen psykologia	10
3.4	Sisäinen motivaatio	11
4	Positiivinen pedagogiikka	12
4.1	Hyveet	13
4.2	Vahvuusopetus.....	14
4.3	Positiivinen kasvatusta	15
4.4	Luonteenvahvuudet.....	16
5	Hei, minä osaan! -työkalupakki	16
6	Mistä idea lähti?	17
7	Toiminnan suunnittelu.....	18
7.1	Voimavihko	19
7.2	Vahvuusmaisema	21
7.3	Luonteenvahvuus kuvakortit	22
8	Toiminnan toteutus	23
8.1	Voimavihko-työskentely.....	25
8.2	Luonteenvahvuus kuvakorttien käyttö.....	28
8.3	Vahvuusmaiseman teko	29
8.4	Toiminnan eettisyys	30
9	Tulosten analysointia & yhteenveto.....	32
9.1	Havainnointiin perustuvat tulokset.....	34
9.2	Palautetta kasvattajilta.....	38
9.3	Kysymykset ja vastaukset.....	40
10	Kehitysehdotuksia	42
11	Pohdinta	43
	Lähteet	50
	Kuviot	52
	Taulukot	53
	Liitteet	54

1 Johdanto

Tämän opinnäytetyön taustana oli tarve kehittää positiivisen pedagogiikan toimintamallia Vantaan päiväkodissa valtakunnallisen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden uudistuttua vuonna 2016. Toive aiheeseen nousi päiväkodin johtajalta. Siispä opinnäytetyö esittelee teoreettista viitekehystä menetelmien taustalla ja opinnäytetyön varsinaista tuotosta: ”Hei, minä osaan!”-työkalupakkia. Kyseessä on siis toiminnallinen opinnäytetyö, jossa tarkastelen toimintani sopivuutta kohderyhmille ja pohdin työn lopussa sitä, miten työkalupakkia ja positiivisen pedagogiikan toimintamallia voisi kehittää jatkossa. Opinnäytetyötä peilataan myös tässä työssä esiteltyyn teoreettiseen viitekehykseen. Pohdinnassa nostetaan esille myös samankaltaisuuksia eri suuntauksista, joilla vaikuttaisi olevan paljon yhteistä positiivisen pedagogiikan kanssa.

Muilta kasvattajilta pyysin palautetta opinnäytetyöstäni haastattelun keinoin, tai pyytämällä heitä itsenäisesti täyttämään tässä työssä liitteenä olevan haastattelurungon. Haastattelu eteni luonnollisena dialogina ja käsitteli menetelmien, eli luotujen työkalujen käytettävyyttä. Huoltajien osallistamista työskentelyyn arvioin Voimavihon kotona tehtävän osion osallistujamäärän perusteella. Tämän opinnäytetyön tarkoitus on kuvata positiiviseen pedagogiikkaan pohjautuvaa toimintaa ja sen onnistumista 21. lapsen ryhmässä.

Opinnäytetyön toimeksiantaja oli vantaalainen päiväkodi, jonka toiminta perustuu Vantaan varhaiskasvatussuunnitelmaan. Toiminta yksikössä keskittyi vuonna 2017-2018 muun muassa kehittämään positiivisen pedagogiikan toimintamallia, jota tämä opinnäytetyö toteuttaa. Olen tietoisesti päättänyt jättää mainitsematta toimintayksikön nimeä tarkemmin. Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys on jaettu osioihin jotka käsittelevät Varhaiskasvatussuunnitelman perusteita, oppimisympäristöä, positiivista psykologiaa, sisäistä motivaatiota, positiivista pedagogiikkaa sekä positiivista kasvatusta.

Toiminnallisen opinnäytetyön toiminnan elinkaarta kuvataan tässä opinnäytetyössä alusta loppuun, suunnitteluvaiheesta loppuarviointiin ja toiminnan jatkokehittämiseen. Kyselyiden tulokset esitellään kappaleessa ”Toiminnan kehittäminen” ja kehittämäni työkalut Voimavihko, Vahvuusmaisema ja Luonteenvahvuus kuvakortit liitteinä opinnäytetyön lopussa, jotka kaikki kuuluvat kokonaisuuteen jonka nimesin ”Hei, minä osaan!”-työkalupakiksi.

2 Opinnäytetyön tavoitteet ja tarkoitus

Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda positiiviseen pedagogiikkaan pohjautuva työkalupakki, jonka parissa lapset työskentelevät mielellään ja joka antaa kasvattajalle selkeät ohjeet toiminnalle. Työkalupakin suunnittelussa ja toteutuksessa panostin myös työn visuaaliseen ilmeeseen ja siihen, että työkalupakin käyttöönotettavuus tuntuisi kasvattajalta mahdollisimman helpolta. Päiväkodin arki on kiireinen, jonka takia työskentelyn aloittamisen kynnyksen tulee olla mahdollisimman matala. Varhaiskasvatustaki (1973/36) 2 a §, joka käsittelee varhaiskasvatuksen tavoitteita, toimi kaikupohjana tämän opinnäytetyön toteutuksessa. Työskentelyn tavoitteena oli siis edistää lapsen kokonaisvaltaista kasvua, mutta tosin positiivisen pedagogiikan näkökulmasta. Jokaista lasta haluttiin tukea opinnäytetyön eri vaiheissa henkilökohtaisen tuen tarpeen mukaisesti, jolloin työskentelyn oli tarkoitus myös tukea tasa-arvon toteutumista.

Tavoitteena toiminnalle oli myös se, että menetelmät esiteltäisiin yksikön muille kasvattajille onnistuneesti ja niistä saataisiin palautetta, jonka avulla toiminnan kehittämistä olisi mahdollista arvioida. Palaute päätettiin kerätä nimettömästi kyselylomakkeella ja haastatteluiden kautta. Toiminnan kehittämistä tuki myös lapsilta kerätty palaute ja tarkempi palaute toimintatuokioista ryhmässä työskennelleiltä aikuisilta. Tavoitteena oli lisäksi arvioida, tullaanko vanhempia jatkossa osallistamaan työskentelyssä Voimaviihon parissa.

Opinnäytetyöhön käytetyt lähteet painottuvat koulumaailmaan, jolloin käsillä olevia materiaaleja on opinnäytetyön toimintaa varten sovellettu pienemmille lapsille sopivammaksi. Tätä soveltamisen prosessia avataan tarkemmin opinnäytetyön toiminnan toteutusta käsittelevässä osiossa. Yhdeksi tavoitteeksi asetui siis se, että tuotetut materiaalit olisivat mahdollisimman sopivat 3-5 vuotiaalle lapselle.

Opinnäytetyötä varten kehitettiin ”Hei, minä osaan!”-työkalupakki. Työkalupakki on kolmen työkalun kokonaisuus, jonka tarkoituksena on kehittää positiivisen pedagogiikan toimintamallia ja lisätä positiivisen pedagogiikan käyttöä päiväkodissa. Työkalut ovat Voimaviihko, Vahvuusmaisema ja Luontenvahvuus kortit.

Teoriaan ja olemassa oleviin positiivisen pedagogiikan materiaaleihin tutustuessani huomioni kiinnittyi erityisesti Lotta Uusitalo-Malmivaaran ja Kaisa Vuorisen kehittämiin Huomaa hyvä! -toimintakortteihin. Toimintakorteissa esitellään yhteensä 26 luontenvahvuutta ja korteissa seikkailee Vahvuusvaris hahmo. Korttien avulla on mahdollista harjoittaa eri vahvuuksia. Toimintakorteissa erityisen miellyttävä ominaisuus oli mielestäni se, että kortteja on helppo kantaa mukana. Tästä ajatusprosessini oman työkalupakin kehittämiseen sai alkunsa. Halusin luoda helposti lähestyttävät hahmot, jotka kiinnittäisivät nuorten lasten huomion ja halusin työkalupakin soveltuvan luontenvahvuuksien opettamiseen 3-5 vuotiaille lapsille. Halusin myös, että työkalua on kokonsa puolesta helppo siirrellä ja kantaa mukana ryhmästä toiseen.

Lapsia ja heidän huoltajiaan osallistettiin opinnäytetyön työskentelyssä. Luontenvahvuuksia ja niiden tunnistamista pyrittiin opettamaan lapsille työkalupakin avulla. Kehitetyt työkalut integroitiin osaksi lasten päivärytmiä luontevalla tavalla ja toimintaa muokattiin työskentelyn aikana lasten näköiseksi, heitä kuunneltiin ja heidän annettiin vaikuttaa toimintaan, jolloin opinnäytetyön tarkoituksena oli samalla tukea lasten kokemusta aktiivisesta toimijuudesta, johon kiinnitetään huomiota myös Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa.

Toiminnan suunnitteluvaiheessa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2016) toimivat osaltaan punaisena lankana, jotta toiminnallisia tuokioita voisi perustella ja peilata ajankohtaiseen valtakunnalliseen normiasiakirjaan. Näin ollen pedagoginen painotus oli suuressa roolissa toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa, arvioinnissa ja toiminnan kehittämisessä. Työskentely toteutui siis Vasun ajatuksia mukaillein. Opinnäytetyön aiheen ollessa positiivinen pedagogiikka, huomioon otettuja näkökulmia peilataan kuitenkin lähtökohtaisesti kyseisen suuntauksen ajattelumaailmaan.

3 Työn teoreettiset lähtökohdat

3.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Uudessa varhaiskasvatussuunnitelmassa (2016) varhaiskasvatus määritellään pedagogisesti painottuneeksi hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudeksi. Pedagoginen painotus tarkoittaa sitä, että uuden Vasan keskiöön asettuvat pedagogisen toiminnan suunnittelu, toteutus, arviointi ja kehittäminen. Korostuneina ajatuksina uudistetussa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa näkyy yksilön vahvuuksien huomioiminen ryhmässä, mielenkiinnon kohteiden sekä mahdollisten tuen tarpeiden huomiointi. Tasa-arvoisessa ja laadukkaassa varhaiskasvatuksessa ymmärretään, että lapsen kehitys on hyvin yksilöllistä ja että oppimisen tueksi on useita vaihtelevia menetelmiä. Lapsen iän ei siis tulisi olla ainoa näkökulma kasvua, oppimista ja kehitystä tarkasteltaessa. (Ahonen 2017, 8-9.)

Yksilön vahvuuksien huomioiminen toteutuu hyvin konkreettisesti opinnäytetyössä ja ne ovatkin keskiössä siihen liittyvässä työskentelyssä. Tuotettujen työkalujen avulla lapset, huoltajat sekä kasvattajat voivat oppia nimeämään lasten vahvuuksia ja miksei myös omiaan. Tuotetut työkalut ovat myös pedagogisia dokumentoinnin välineitä ja työskentely niiden avulla voi olla suunnitelmallista ja tavoitteellista.

Pedagogiikka Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa pohjautuu määriteltyyn arvoperustaan sekä käsitykseen lapsesta, oppimisesta ja lapsuudesta. Pedagogiikka perustuu monitieteiseen, mutta erityisesti varhaiskasvatus- ja kasvatustieteelliseen tietoon ja se on ammatillisesti johdettua. Pedagogiikka on tavoitteellista sekä suunnitelmallista ammattihenkilöstön toteuttamaa toimintaa joka ohjaa lasten oppimisen ja hyvinvoinnin toteutumista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 20.)

Varhaiskasvatussuunnitelma perustuu oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapsi kasvaa, kehittyy ja oppii vuorovaikutuksessa lähiympäristön sekä muiden ihmisten kanssa. Keskiössä on myös näkemys siitä, että lapsi nähdään aktiivisena toimijana. Lapsi oppii leikkiessään, liikkeessaan, tutkiessaan, työtehtäviä tehdessään, itseään ilmaisen ja taiteisiin perustuvassa toiminnassa. Oppimisen lähtökohta varhaiskasvatuksessa on lapsen mielenkiinnon kohteet, aikaisemmat kokemukset ja osaaminen. Lapsi oppii parhaiten tuntiessaan olonsa turvalliseksi ja voidessaan hyvin ja positiiviset tunnekokemukset sekä myönteiset vuorovaikutussuhteet vievät oppimista eteenpäin. Yhteisöön kuulumisen kokemus ja vertaisryhmä ovat myös keskeisiä lasten osallisuuden ja oppimisen näkökulmasta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 20.)

Työskennellessään "Hei minä osaan!"-työkalupakin parissa lapsi on vuorovaikutuksessa ryhmänsä, huoltajansa sekä varhaiskasvattajansa kanssa. Lapsi vaikuttaa itse tuotettuun sisältöön. Työskentelyn tarkoituksena on oppia ilon kautta omia vahvuuksia, jolloin se tähtää positiivisiin tunnekokemuksiin ja myönteisiin vuorovaikutussuhteisiin.

Uusi oppimiskäsitys tiivistyy oppimiseen ilon kautta. Aikuinen ja lapsi yhdessä ihmettelevät opittavaa asiaa ja aikuisen läsnäolo ja kiinnostus ovat lapselle tärkeitä, mutta liian voimakkaan ohjaamisen sijaan annetaan lapselle tilaa oivaltaa asioita itse. Vanha oppimiskäsitys tuki aikuisen sinnikästä ohjaamista, uusi vuo-

rostaan tukee lapsen luovan lähestymistavan tukemista ja tarpeen mukaan virittämistä tarkoituksenmukaisesti. Aikuinen voi rohkaista ja kannustaa lasta kokeilemaan erilaista lähestymistapaa antamatta valmista ratkaisua. (Ahonen 2017, 35-36.)

Positiivisessa pedagogiikassa viihtyminen sekä oppiminen nivoutuvat yhteen toisiaan vahvistaen. Löytyy tieteellistä näyttöä siitä, että myönteiset tunteet edistävät hyvinvointia. Kyseisen pedagogisen suuntauksen mukaisesti oppilaat viihtyvät sekä innostuvat silloin kun työ on kiinnostavaa ja mielekästä ja oppimisen ympäristön ilmapiiri on lämmin ja myönteinen. (Leskisenoja 2017, 14.)

Positiivinen pedagogiikka voi siis tukea sosiaalisen ja psyykkisen oppimisympäristön kehittymistä. Toimeksiantaja ehdotti opinnäytetyön aiheeksi positiivisen pedagogiikan toimintamallin kehittämisen lisäksi myös sosiaalisen ja psyykkisen oppimisympäristön kehittämisen, mutta opinnäytetyön toteuttaja huomasi työn edetessä paremmaksi vaihtoehdoksi keskittyä työssään ainoastaan positiiviseen pedagogiikkaan ja siihen liittyvän työkalupakin kehittämiseen. Ajan ollessa rajallinen opinnäytetyön työstämiseen toteuttaja koki eettisesti kestävämmäksi toimintatavaksi yhteen aiheeseen kunnollisen perehtymisen kolmen aiheen sijaan. Oppimisympäristö kuitenkin rakentuu osittain päiväkodissa tehtävästä työskentelystä, jolloin positiivisen pedagogiikan ”Hei, minä osaan!”-työkalupakki vaikuttaa omalta osaltaan tähän kasvu- ja oppimista tukevaan ilmapiiriin ja miljööseen toimintansa kautta.

3.2 Oppimisympäristö

Yksi tärkeimpiä tehtäviä kasvattajana on rakentaa kasvu- ja oppimisympäristö. Oppimisympäristöt ovat usein isoja toimintayksiköitä, jotka rakentuvat useamman kasvattajan yhteistyöstä. On kasvattajan vastuu luoda oppimisympäristö, jossa lapsi voi suunnata voimavarojaan häneltä odotettuun toimintatapaan. Jotta lapsi pystyisi parhaimpaansa on tärkeää luoda ympäristö, jossa hänen on turvallinen ja hyvä olla. Turvallisuus rakentuu myönteisestä tunnekokemuksesta tulevaisuuden sekä nykyhetken suhteen, jolloin yksilön on mahdollista tuntea varmuutta siitä, että selviytyy nyt ja myöhemmin. (Hurme & Kyllönen 2014, 23-24.)

Varhaiskasvatuksen oppimisympäristön täytyy olla oppimista edistävä, kehittävä, turvallinen sekä terveellinen lapsen kehityksen ja iän huomioonottava. Esteettömyys täytyy huomioida ja toimintavälineiden ja -tilojen pitää olla asianmukaisia. Varhaiskasvatus ei saa olla uskonnollisesti, puoluepoliittisesti tai katsoimuksellisesti sitoutunutta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 16.)

Varhaiskasvatuksessa oppimisympäristö käsitteenä pitää sisällään psyykkisen, fyysisen sekä sosiaalisen alueen. Kehitystyö oppimisympäristöjen suhteen tapahtuu niin, että varhaiskasvatuksen tavoitteet ovat saavutettavissa ja niin, että ympäristö tukee lasta terveen itsetunnon ja sosiaalisten taitojen sekä oppimisen edistämistä. Oppimisympäristöjen suunnittelun tulee toteutua yhdessä lasten kanssa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 31.)

Positiivisen pedagogiikan kautta on mahdollista siis vaikuttaa tähän oppimisympäristön kokonaisuuteen, etenkin psyykkiseen ja sosiaaliseen alueeseen, jolloin on perusteltua käyttää positiivisen pedagogiikan me-

netelmiä tässä työssä toimeksiantajan toivoessa myös sosiaalisen ja psyykkisen oppimisympäristön kehittämistä. Opinnäytetyön tulokulma on kuitenkin positiivinen pedagogiikka, jolloin työn teoreettinen viitekehys keskittyy tähän pedagogiseen toimintamalliin. Positiivinen pedagogiikka nojautuu positiivisen psykologian tiedehaaraan, johon tässä opinnäytetyössä pureudutaan seuraavaksi.

3.3 Positiivinen psykologia

Opinnäytetyössä positiivinen psykologia nähdään ikään kuin perustana, johon muu esitelty teoria rakentuu. Positiivinen psykologia toimii työn kivijalkana ja siihen kytkeytyvät esimerkiksi sisäinen motivaatio, positiivinen pedagogiikka, hyveet, positiivinen kasvatus ja vahvuusopetus. Voisi ajatella, että positiivinen psykologia on työn teoreettisen viitekehysten punainen lanka, joka sitoo kaikki aiheet toisiinsa.

Positiivisen psykologian tarkoitus on tutkia ihmisen kykyä elämän ongelmista selviytymiseen sekä hänen vahvuuksiaan. Suuntaus selvittää tapoja, kuinka edistää ihmisen hyvinvointia ja tutkii millaiset ympäristöt ja instituutiot edistävät hyvää elämää sekä sitä, mikä saa henkilön kokemaan elämänsä elämisen arvoiseksi ja peräti kukoistamaan. Tutkimustuloksiin nojautuva positiivinen psykologia on positiivisen ajattelun aihepiiriä laajempi, vaikkakin positiivinen ajattelu voi lukeutua positiivisen psykologian aihepiiriin, kunhan tutkimustulokset todistavat ajattelun riittävän pätevästi määriteltynä lisäävän ihmisen hyvinvointia. (Ojanen 2014, 10.)

Positiivinen psykologia luo pedagogiselle suuntaukselle pohjan, joka nojautuu tutkimustuloksiin ja jonka juuret ulottuvat pitkälle. Varsinainen positiivisen psykologian tiedehaara kuitenkin syntyi 90-luvun lopussa (Vuorinen 2018). Positiivista pedagogiikkaa sekä psykologiaa on toki myös kritisoitu. Opinnäytetyön luotavuuden ja laadukkuuden kannalta on myös tärkeää huomioida esille nostettu kritiikki.

Positiivista psykologiaa kritisoidaan muun muassa siitä, että se lupaa ihmiselle liikaa. On myös mahdotonta määritellä mikä loppupeleissä on positiivista tai negatiivista, niiden ollessa subjektiivisia kokemuksia. Toiselle ihmiselle positiivinen asia on toiselle negatiivinen. Positiivinen psykologia saa myös moitteita siitä, että se ei kunnioita aikaisempia ideoita tai niiden historiaa ja että sen soveltaminen olisi ennen aikaista. Sanotaan myös, että positiivisen psykologian tuloksissa on liikaa yleistämistä. Edellä mainitut seikat ovat oleellisia vaaroja, mutta vain osittain oikeita. Useat positiivisuuden tutkijat tuovat esiin psykologian pitkälle ulottuvat juuret, toisin kuin kielteisiin puoliin keskittyvät. Myös positiivisuuden määrittely on todellisuudessa täsmällisempää mitä kritiikki julistaa. Kaikki ihmiset ovat mieluummin onnellisia ja haluavat välttää masennusta sen ollessa mahdollista. (Ojanen 2015, 129.)

Positiivisen psykologian keskiössä on tutkia, kuinka pystymme tunnistamaan ja kehittämään parhaita toissamme ja itsessämme sekä edistää jokaisen menestymisen mahdollisuuksia. Yksi lähtökohta onnellisuuden tutkimukselle on Marie Jahodan vuonna 1958 ilmaisemasta toteamuksesta, että hyvinvoinnin takamiseksi vaaditaan muutakin kuin pahoinvoinnin poistaminen. (Uusitalo-Malmivaara 2015, 19-23.)

Positiivisen psykologian juuret ulottuvat kauas, yhtä pitkälle kuin ihmisen mielen tutkiminenkin. Psykologian alkuperäiset kolme missiota olivat mielenterveyden tutkiminen, lahjakkuuden vaaliminen sekä yksilön

mahdollisuuksien edistäminen mielekkääseen elämään. Onnellisuus, jota positiivinen psykologia tutkii, liittyy hyvän elämän elämiseen, kokonaisvaltaiseen onnellisuuteen. (Positiivinen psykologia 2016.)

Mihaly Csikszentmihalyin (2005) mukaan onnellisuus on tulkintaa ulkoisista tapahtumista. Tähän tulkitsemiseen, läsnäoloon elämässä, ihmisen on valmisteltava itseään ja hänen on vaalittava tätä kykyä. Ihminen joka oppii kontrolloimaan tätä sisäistä kokemusta voi päättää elämänsä laadusta ja sitä kautta päästä niin lähelle onnellisuutta, kuin on suinkin mahdollista. Onnellisuuden niin sanottu saavuttaminen lähtee näkemyksen mukaan liikkeelle tietoisuuden sisällön hallitsemisesta. Elämässä koetaan niin sanottuja optimaalisia kokemuksia, jolloin ihminen kokee olevansa oman toimintansa vallassa, kohtalonsa herra. Nämä kokemukset toimivat tienviittoina sellaiseen elämään mitä elämän ihmisen mielestä pitäisi olla. Parhaat hetket koetaan useimmiten ankaran ponnistelun jälkeen, kun vapaasta tahdosta on työskennelty jonkin arvokkaan ja vaikean asian eteen ja ruumis ja sielu ovat venyneet äärimmäisyyksiin. Optimaalinen kokemus on sellainen jonka ihminen saa itse aikaiseksi ja joka kasvattaa kokemusta hallinnasta ja siitä käytetään nimitystä "flow". Flow on tila, kun ihminen on toimintaansa niin syventynyt, ettei mikään muu ole siinä hetkessä merkityksellistä. Koettu tila on niin nautinnollinen, että ihminen maksaisi siitä suuren hinnan. (Csikszentmihalyin 2005, 16-19.)

3.4 Sisäinen motivaatio

Sisäinen motivaatio nähdään tässä opinnäytetyössä merkityksellisenä siksi, että se voi toimia eräänlaisena tienviittana onnellisempaan elämään. Ihminen, joka toteuttaa sisäisesti motivoitunutta toimintaa, on siinä hetkessä onnellinen tai ainakin erittäin lähellä onnellisuutta. Silloin ihminen pääsee toteuttamaan itselleen tärkeitä arvoja käytännössä. Positiivisen psykologian tutkiessa onnellisuutta, on sisäisellä motivaatiolla oma paikkansa tässä opinnäytetyön teoreettisessa viitekehyksessä.

Mihaly Csikszentmihalyin (2005) kuvaileman flow-tilan ja sisäisen motivaation yhteys ovat termeinä merkityksiltään melko samankaltaiset. Kummatkin kuvaavat tunnetta, jonka ihminen kokee tehdessään jotakin itselleen henkilökohtaisesti merkityksellistä. Toiminta palkitsee silloin itsessään. Sisäinen motivaatio ja flow, olivat myös tavoitteina opinnäytetyölle työskentelyssä lasten kanssa. "Hei, minä osaan!"-Työkalupakki toivottavasti raivaa väylää lasten sisäisten motivaatioiden kartoitukselle ja niiden näkyväksi tekemiselle pedagogisessa suunnittelussa. On toivottavaa, että kasvattaja voisi tukeutua työkalujen tuottamaan tietoon lasten intresseistä pedagogisessa suunnittelutyössään. Työkalupakki kartoittaa myös lapsen tärkeiksi kokemia taitoja, jolloin niitä voi hyödyntää jatkossakin pedagogisessa suunnittelussa ja sisäisen motivaation löytäminen helpottuu, kun kasvattaja tietää, missä lapsi kokee olevansa hyvä. Tällöin kasvattajan on mahdollista tarjota lapselle tekemistä taitonsa parissa ja onnistumisen kokemuksia, jolloin myönteisten tunteiden kokeminen lisääntyy. Tälläkin tavalla työkalupakki tukee positiivisen pedagogiikan toteutumista. Sisäistä motivaatiota ruokkiessa ja vaatimustason opetuksessa ollessa sopiva, oppiminen on laadukasta ja mahdollistaa nautinnolliset flow-kokemukset (Leskisenoja 2017, 16).

Sisäinen motivaatio on sellaista, joka on lähtöisin ihmisen sisältä. Silloin tekemisellä on itsearvo ja ihminen olisi toimintaan valmis ulkoisista rangaistuksista tai palkkioista riippumatta. Leikki on esimerkki sisä-

sesti motivoidusta toiminnasta. Keskeistä sisäiselle motivaatiolle on se, että ihmisen tulee tuntea tekeminen arvokkaaksi, mielenkiintoiseksi, innostavaksi tai muuten mieluisaksi ja tekee sitä omasta tahdosta. (Martela 2015, 46.)

Työskentely ”Hei, minä osaan!”-työkalupakin parissa tähtäsi siihen, että sen parissa tehtävät asiat olisivat itsessään motivoivia ja että lapset odottaisivat tulevaa opettelua. Toteuttaja arvioi työskentelyn mieluisuutta lasten reaktioita havainnoimalla: oliko innostusta havaittavissa? halusiko lapsi vapaaehtoisesti työskennellä työkalupakin parissa ja ehdottiko hän työskentelyä omasta vapaasta tahdostaan?

4 Positiivinen pedagogiikka

Positiivisen psykologian viitekehykseen pohjautuva positiivinen pedagogiikka (2017) on pedagoginen suuntaus, jonka avulla kasvattaja voi tarjota lapselle työkalut, läsnäolon ja ympäristön jotta hän oppisi kasvatamaan henkilökohtaista hyvinvointiaan. Suuntauksessa oleellista on myönteisten tunteiden sekä luontevahvuuksien hyödyntäminen ja tunnistaminen. Positiivista pedagogiikkaa voi soveltaa kasvatustyössä. Pedagogiikan tuella voidaan myös tukea myönteistä tunneilmapiiriä perheessä, mikäli harjoitteita tehdään kotona. (Positiivinen pedagogiikka 2017.)

Leskisenoja (2017) kuvaa positiivisen pedagogiikan tähtäävän oppilaiden vahvan luonteen ja hyvinvointitaitojen kasvattamiseen perinteisten taitojen opettamisen lisäksi. Tällöin koulu on paikka, joka edistää vahvuuksien, hyveiden ja hyvinvointitaitojen sekä tyydyttävän elämän rakentamiseen tarvittavien taitojen oppimista. Positiivisen pedagogiikan nojautuessa positiiviseen psykologiaan, saattaa tieteellinen lähestymistapa joskus sisältää käsityksiä jotka ovat virheellisiä. (Leskisenoja 2017, 8 & 11.)

Yksi virheellinen käsitys on se, että positiivinen psykologia tai pedagogiikka sulkisi pois negatiiviset tunteet. Tätä naiivisuutta on kritisoitu, mutta todellisuudessa pedagogiikka ei torju negatiivisia tunnekokemuksia vaan huomioi ne osana opettelua. Negatiiviset kokemukset ovat yhtä tärkeitä kuin positiiviset, mutta oleellista on niiden välinen tasapaino.

Positiivinen pedagogiikka ei tähtää ainoastaan myönteisten tunteiden kokemiseen. Vaan negatiiviset kokemukset, vastoinkäymiset ja haasteet nähdään myös tärkeinä lapsen kasvuprosessissa jotka opettavat itsensä. Nämä kokemukset voivat synnyttää sitkeyttä ja henkistä vahvuutta. Keskeistä positiivisessa pedagogiikassa onkin positiivisten sekä negatiivisten kokemusten välinen tasapaino. Ihmisen nähdään olevan parhaimmillaan silloin, kun hän yhtä negatiivista tunnetta kohden kokee minimissään kolme positiivista tunnetta. Nämä myönteiset tunteet vahvistavat ihmisen kykenevyyttä vastoinkäymisistä selviytymiseen, eli ne lisäävät resilienssiä. (Leskisenoja 2017, 12.)

Tavoite positiiviselle pedagogiikalle on lisätä oppijan tietoisuutta omista kyvyistään todellisten havaintojen ja vahvuuksien tietoisesta esille nostamisen keinoin. Keskeistä on antaa kannustavaa palautetta, löytää luontevahvuudet ja sinnikkäästä työnteosta nauttimaan oppiminen, jolloin avautuu myönteisiä kehittymisen kulkuja tuleville ajoille. Tavoitteena positiiviselle pedagogiikalle on myös mahdollistaminen ja en-

naltaehkäisy. Mahdollistamisella tarkoitetaan tässä yhteydessä sitä, että oppimisympäristö luo mahdollisuuden myönteiselle vuorovaikutukselle ja ihmisenä olemisen kasvulle. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 10.)

”Hei, minä osaan!”-työkalupakin keskiössä oli luonteenvahvuuksien opetteleminen. Luonteenvahvuudet kiteytettiin työkalupakissa 16 vahvuuteen yleisesti tunnettujen 24. vahvuuden sijaan. Nämä luonteenvahvuudet esitellään opinnäytetyössä myöhemmin. Perustelu kiteytykselle on se, että Kaisa Vuorinen & Krista Uusitalo-Malmivaara ovat käyttäneet näitä kuuttatoista luonteenvahvuutta alakoulu opetuksessa, jolloin toteuttaja oletti suunnitteluvaiheessa, että pienempi lukumäärä opeteltavia vahvuuksia olisi parempi työskennellessä 3-5 vuotiaiden lasten kanssa. Luonteenvahvuudet ovat universaaleja ja ne voidaan luokitella hyveiden alle.

4.1 Hyveet

Hyveet käsitetään tässä opinnäytetyössä luonteenvahvuuksien yläotsikoina. Esimerkiksi viisauden ja tiedon hyveen alle luokitellaan uteliaisuus, sosiaalinen älykyys, arviointikyky ja tiedonhalu (Ojanen 2014, 117). Hyve-ajattelun juuret ulottuvat pitkälle, jo antiikin Kreikkaan. Hyveet ovat ikään kuin myönteisiä luonteenpiirteitä.

Aristoteleen oppien mukaan hyvä elämä on sellainen, jossa ihminen voi kehittää vahvuuksiaan ja sitä kautta päästä perille täydestä potentiaalistaan ja tulla siksi, miksikä luonto on hänet tarkoittanut. Opin mukaan hyvän elämän perustana on eudaimonia, jonka mukaan ihmisen on mahdollista hyveiden avulla toteuttaa itseään sekä kukoistaa. Tieteen on vaikea saada otetta hyveistä, koska ne ottavat kantaa vahvasti hyvän nimissä pahaa vastaan ja tämä on vierasta tieteele. Arvoja ei ole mahdollista sivuuttaa täysin, minkä vuoksi tieteen on haasteellisempaa kuvailla maailmaa täysin sellaisenaan kuin se on. Hyve-etiikka sisältää edelleen näkemyseroja moraalisten periaatteiden ehdottomuudesta ja siitä, että onko moraalisia päätöksiä alinomaan tarkasteltava niiden seurausten mukaan. Epäluuloisuus tunteisiin ja usko järkeen on luonut uskomuksen siitä, että järjellisin keinoin on mahdollista ratkaista moraalisia ongelmia, mikä on vaikuttanut suuresti kasvatukseen länsimaissa. (Ojanen 2014, 112-114.)

Taulukko 1: Hyveet ja vahvuuksia (Ojanen 2014, 117.)

Hyve	Vahvuuksia
Viisaus ja tieto	uteliaisuus, sosiaalinen älykyys, arviointikyky, tiedonhalu
Rohkeus	sankaruus/sitkeys, päättäväisyys
Humaanisuus ja rakkaus	halu huolehtia muista, lempeys
Oikeudenmukaisuus	halu toimia tasa-arvoisesti, reiluus

Itsehillintä	muiden huomioiminen, nöyryys, kohtuullisuus
Transedenssi	hengellisyys, huumorintaju, innostus, kiitollisuus, anteeksiantavaisuus

Hyveiden noudattamisella on kuitenkin itsearvo ja niitä noudattamalla yhteisön on vaivattomampaa elää. Haidtin (2006) mukaan moraalisten periaatteiden tukahduttaminen on kelvotonta psykologiaa, jolloin syy-suhteet lapsen opettamisessa kääntyvät väärinpäin. Silloin lapsille mahdollisesti opetetaan moraalisesti mutkikkaita tilanteita niitä selittämällä ja esittämällä ja kuvitellaan lasten oppivan siitä. Tätä verrataan siihen, kuin opettaisi koiran heiluttamaan häntäänsä ja oletettaisiin sen tulevan siitä onnelliseksi, tai siihen, kun itseluottamuksen vahvistamisen ajateltaisiin vievän hyviin tuloksiin. (Ojanen 2014, 114.)

Martin Seligman (2004) on luokitellut kuusi positiivisen psykologian aihepiiriin yleisinhimillistä hyvettä (Ojanen 2014, 117). Kirjassaan Aito onnellisuus Seligmanin mukaan jokaisen ihmisen on mahdollista lisätä onnellisuuttaan selvittämällä omat ensisijaiset luonteenvahvuutensa ja käyttämällä ja kehittämällä niitä. Hyveiden alle on luokiteltu 24 luonteenvahvuutta, jotka ovat vapaasti suomennettuina luovuus, uteliaisuus, kriittinen ajattelu ja arvostelukyky, oppimisen halu, viisaus, rohkeus, sisukkuus, rehellisyys, energisyys, kyky rakastaa, myötätunto ja lojaalius, reiluus, johtamistaito, anteeksiantokyky ja armollisuus, vaatimattomuus ja nöyryys, käytännöllinen viisaus, itsekuri, kauneudentaju, kiitollisuus, optimismi, huumorintaju sekä uskonnollisuus ja hengellisyys. (Matti 2009.)

Opinnäytetyön toiminnassa sovellettiin käytännön työskentelyssä Uusitalo-Malmivaara & Vuorisen (2016) avaamia luonteenvahvuuksia. Lapsille avattiin ”Hei, minä osaan!”-työkalupakin avulla 16 luonteenvahvuutta, sillä niin montaa vahvuutta esitellään Uusitalo-Malmivaaran ja Vuorisen (2016) kirjassa ”Huomaa hyvä! Näin ohjaat lasta ja nuorta löytämään luonteenvahvuutensa”. Perustelu soveltamiselle on se, että Kaisa Vuorinen ja Lotta Uusitalo-Malmivaara ovat toimineet Suomessa pilotteina vahvuusopetukselle alakouluissa. Viedessä ajatusmaailmaa päiväkotiin toteuttaja piti tärkeänä toiminnan suhteuttamisen muuhun tutkimustietoon ja lähimpään mahdolliseen ikäryhmään eettisyyden ja luotettavuuden tukemiseksi. Tuotettuun työkalupakkiin toteuttaja valitsi taitojen ja luonteenvahvuuksien tunnistamisen ja nimeämisen opetteluun soveltuvia menetelmiä 3-5 vuotiaille lapsille. Luonteenvahvuudet ovat geneettisesti latautuneita, jolloin ne näkyvät meissä jo varhain (Vuorinen 2018).

4.2 Vahvuusopetus

Kaisa Vuorinen ja Lotta Uusitalo-Malmivaara ovat toimineet luonteenvahvuusopetuksen pilotteina yli 20. luokassa kymmenessä alakoulussa. He kuvailevat vahvuusopetusta opetus- ja varhaiskasvatussuunnitelman läpäisevänä filosofiana, jonka tuloksia ovat olleet oppilaiden itseluottamuksen kasvu, luokan sisäisen tur-

vallisuudentunteen kasvu, vastavuoroisen kunnioituksen kasvu ja oppimisen ilon löytäminen. Vahvuusopetukseen osaa ottaneet opettajat tunsivat lisäksi henkilökohtaisen hyvinvointinsa lisääntyneen. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 10-12.)

Vahvuusopetuksen mainitaan olevan sovellettavissa koulun lisäksi muissa instituutioissa ja tahoissa. Myös lastentarhanopettaja on luonteen kasvattaja. Lapsi tarkkailee aikuista alati ja oppii esimerkin kautta, jonka takia lapsilta vaadittujen asioiden tulisi näkyä omassa työssä. Positiivisen pedagogiikan ytimenä toimii ajatus, jossa huomataan hyvä, rakennetaan elämä vahvuuksille ja annetaan sen näkyä muille. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 12-13.)

Keskeistä positiivista psykologiaa käytännössä sovellettaessa on henkilön erikoislaatuisuuden huomiointi, ratkaisujen sekä myönteisten toimintamuotojen tarjoaminen kieltämisen sijasta. Mikäli perinteikkäissä kasvatuspäämäärissä on tähdätty ennalta määrättyyn ihanteeseen, positiivinen luonteenkasvatus jalostaa ihmisen persoonallista potentiaalia parhaaseen muotoonsa. Jokainen haluaa elää merkityksellistä ja hyvää elämää ja erityisen tärkeää olisi tarjota lapsille merkityksellinen ja suotuista elämän alku. Luonteenvahvuuksien identifioiminen ja -vahvuuksille rakentaminen on väylä, joka kasvattaa iteluottamusta sekä luonnistumisen kokemuksia. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 35-36.)

Luonteenvahvuuksia opettaessa on tavoitteena lisätä henkilön kykyä nähdä omia vahvoja puolia sekä itse-tuntemusta. Vahvuuksien käyttäminen kasvattaa hyvinvointia. Tilanteissa joissa kaikki on mennyt ajatelusti, on käytetty usein ydinvahvuuksia. (Uusitalo-Malmivaara 2016, 80.)

4.3 Positiivinen kasvatus

Positiivisen kasvatuksen on positiivisen pedagogiikan, positiivisen psykologian sekä positiivisen vanhemmuuden yhdistelmä. Positiivisen kasvatuksenkin piirissä esille nousee muun muassa hyvän esille nostaminen, luonteenvahvuudet, myönteiset tunteet, resilienssi ja kunnioitus. Positiivisen kasvatus tähtää hyvinvoivaan ja kukoistavaan perheeseen. (Trogen 2017.)

Lieviin lasten käytöspulmiin ja käytöshäiriöihin on mahdollista saada apua positiivisesta kasvatuksesta ja sitä opettavasta vanhempainvalmennuksesta. Ideana on opettaa vanhempaa keskittymään ja lapsensa positiiviseen käytökseen ja vahvistamaan sitä huonon käytöksen sijaan. Toistuvasti annettava kielteinen palaute voi näkyä negatiivisena kierteenä, joka vuorostaan lisää ongelmakäyttäytymistä. Vanhempainvalmennuksen avulla voi oppia näkemään lapsen taidot ja vahvuudet. (Vihavainen, 2018.)

Tiia Trogen on kehittänyt Iloa olla yhdessä- positiivisen kasvatuksen metodin. Metodissa keskeisiksi asioiksi mainitaan lapsen vahvuuksiin ja voimavaroihin keskittyminen, lapsen resilienssin ja optimistisuuden vahvistus, positiivinen kurinpito, vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen vahvistaminen sekä vanhemman oma positiivinen kehitys. Positiivisen kasvatuksen hyötyinä mainitaan vanhemman ja lapsen vuorovaikutuksen vahvistaminen ja perheen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin lisääminen. Tavoitteena on saavuttaa sujuva ja helppo arki, jossa koko perhe voi kukoistaa. Positiivinen kasvatus huomioi myös vanhemman tarpeet ja hyvinvoinnin yhtä tärkeinä elementteinä kuin lasten. (Trogen 2018.)

Tiia Trogen on myös julkaissut kirjan luonteenvahvuuksista, jossa hän avaa 26 eri luonteenvahvuutta. Teoksen nimi on ”Pieni kirja luonteenvahvuuksista” (Trogen, 2018). Kirjassa viitataan usein Lotta Uusitalo-Malmivaaran ja Kaisa Vuorisen Huomaa hyvä! - materiaaleihin, joihin viitataan myös muun muassa vahvuusopetusta käsittelevässä osuudessa tässä opinnäytetyössä. Sekä positiivisessa kasvatuksessa, että pedagogiikassa, korostuu luonteenvahvuuksien tunnistaminen ja opettelu.

4.4 Luonteenvahvuudet

Voimavahvuuksia ovat sinnikkyys, myötätunto sekä itsesääteily. Voimavahvuuksia voi opettaa, oppia ja käyttää päivittäin. Nämä luonteenvahvuudet mahdollistavat niin sanotun sankaroitumisen, eli sen, että olemme omia itsejämme parhaimmassa muodossamme. Ydinvahvuuksia meillä on Martin Seligmanin (2002) mukaan 3-7. Ydinvahvuudet ovat keskeinen osa persoonaamme, yksilöllistä tapaamme ajatella sekä toimia. Kasvuvahvuudet vuorostaan ovat sellaisia vahvuuksia, joiden esiin saamiseksi tarvitaan enemmän keskittymistä. Kasvuvahvuudet eivät ole aktiivisesti käytössä, mutta niitä voisi pitää uusina mahdollisuuksina. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 77-79.)

Opinnäytetyön tuotoksena syntynyt ”Hei, minä osaan!”-työkalupakki esittelee 16 luonteenvahvuutta. Esitellyt luonteenvahvuudet ovat sinnikkyys, itsesääteily, ryhmätyötaidot, luovuus, rakkaus, kiitollisuus, uteliaisuus, myötätunto, innostus, oppimisen ilo, reiluus, rohkeus, sosiaalinen älykkyys, toiveikkuus, huumorintaju ja sosiaalinen älykkyys.

Työkaluissa esitetyt 16 luonteenvahvuutta esitellään tässä opinnäytetyössä tarkemmin liitteessä 12. Nähtiin siis parempana vaihtoehtona esitellä työkalupakissa 16 vahvuutta yleisesti tunnettujen 24. sijaan työskennellessä nuorten lasten parissa. Seuraavaksi pääset tutustumaan tarkemmin opinnäytetyön tuotokseen sekä lukemaan toiminnan suunnittelusta!

5 Hei, minä osaan! -työkalupakki

Opinnäytetyön hedelmänä syntyi kolmen työkalun kokonaisuus, eli niin sanottu ”Hei, minä osaan!”-työkalupakki. Työkalupakki koostuu kolmesta työkalusta: Voimavihosta, Vahvuusmaisemasta sekä Luonteenvahvuus kuvakorteista. Kaikki kolme työkalua ja niiden tekemiseen liittyvät ohjeet kokosin päiväkodissa yhteen kankaiseen pussiin, jotta muiden kasvattajien olisi helppo ottaa valmiiksi koottu työkalupakki käyttöönsä. Voimavihon mallikappaleen täytin fiktiivisillä tiedoilla havainnollistaakseni vihon täyttöä kasvattajille tarkemmin.

Kankaisesta ”Hei, minä osaan!”-pussukasta löytyy siis yksi esimerkiksi tarkoitettu Voimavihko, valmiiksi laminoidut Luonteenvahvuus kuvakortit ja niiden tekstikortit, valmiita esimerkkejä luonteenvahvuuksien selittämiseen, koostettu ohje työkalupakin käytöstä ja työkalujen käyttömahdollisuuksista sekä pienet versiot kuvakorteista yhdessä nipussa, jonka saa kiinni esimerkiksi avainnauhaan. Lisäksi työkalupakista löytyy muistitikku, jolle tallennettiin Voimavihko, kuvakortit, työkalupakin käyttöohjeet, esimerkit luonteenvahvuuksista lasten kanssa työskentelyyn sekä Powerpoint-perehdytys työkalupakin käyttöönottoa varten.

Työkalupakin käyttöohjeeseen ja muihin asiakirjoihin liitin myös sähköpostiosoitteeni, jotta minuun voisi olla tarvittaessa yhteydessä työkalupakkiin liittyen, tai esimerkiksi muistitikun kadotessa. Muistitikkuun kiinnitettiin alla olevassa kuvassa vasemmassa alareunassa näkyvä lappu, jossa on erillinen selitys tikun sisällöstä. Kuvassa alla on muistitikku-lapun prototyyppi. Lopulliselta muistitikkuun kiinnitetystä lapulta löytyi kolme lisättyä kohtaa kuvassa näkyvien kohtien lisäksi.

Kuvio 1: Hei, minä osaan! -työkalupakki

6 Mistä idea lähti?

Kuten tässä työssä on jo aiemmin mainittu, inspiroiduin Lotta Uusitalo-Malmivaaran ja Kaisa Vuorisen kehittämistä "Huomaa hyvä!"-toimintakorteista. Ne vaikuttivat toimivalta työkalulta niin sisällöllisesti kuin käytännöllisesti katsottuna. Varhaiskasvatuksessa työskennelleenä olen lisäksi törmännyt monenlaisiin toimintakortteihin, joissa hauskat hahmot ja havainnollistavat tekstit ovat toimineet hyvinä työvälineinä esimerkiksi aamu- ja ruokapiireillä. Olen myös käyttänyt esimerkiksi Kettu-testiä. Kettu-testi on kartoitus- ja havainnointimenetelmä 3-vuotiaan kielenkehityksen arvioimisen tueksi, joka on kehitetty neuvolan, päiväkotien ja puheterapeuttien käyttöön (Peda.net).

Kettu-testin materiaalit olivat päiväkodissa koottuina yhteen pussiin, josta löytyi materiaalit ja ohjeet pakkettien käyttöön. Kettu-testiä käyttäessä oli helppo seurata materiaalin selkeitä ohjeita ja dokumentoida lapsen kielenkäyttöä. Halusin luoda samankaltaisen kokonaisuuden, jossa kaikki materiaalit ja ohjeet ovat koottuina yhteen paikkaan ja jonka ohjeistusta on helppo seurata. Niinpä kokosin kehittämäni työkalut yhteen kankaiseen pussiin.

Tein tietoisien päätöksen opinnäytetyön työskentelyn alussa, etten tutustuisi liikaa jo olemassa oleviin materiaaleihin. Inspiraationi työskentelyyn oli vahva ja halusin toteuttaa visiotani ilman liioja ulkopuolisia vaikutteita. Lisäksi koin, että olisin paineistunut samalla liikaa siitä, ovatko tuottamani materiaalit liian samankaltaisia muiden olemassa olevien materiaalien kanssa tai niitä huonompia.

7 Toiminnan suunnittelu

Toiminnan ensimmäisessä suunnitteluvaiheessa käytetyt menetelmät olivat työntekijöiden haastattelu, havainnointi ja havaintojen dokumentointi, jota toteutin yhteensä noin puolentoista viikon ajan. Seuraavassa suunnitteluvaiheessa havainnoin lapsia arjessa ja havainnot kirjasin ylös, jonka pohjalta kartoitin lasten tarpeita viikon ajan. Järjestelmällisen havainnoinnin ohella menetelminä toiminnan suunnitteluvaiheessa käytin henkilökohtaista päiväkirjaa. Tässä opinnäytetyössä aiemmin esiteltyä teoriaa hyödynnettiin päiväkirjan kaukupohjana. Kenttätöön alkuvaiheessa suositellaan havainnointia ilman osallistumista, vaikka olisikin aikomus osallistua toimintaan myöhemmin (Grönfors 1985, 88).

Päiväkirjan sekä havainnoinnin pohjalta vedin johtopäätöksen, että suuressa lapsiryhmässä toteutettavan toiminnan on oltava ensisijaisesti helppo integroida osaksi luonnollista päivärytmiä. 21 lapsen ryhmässä aikuisten vaihtuvuus oli ollut suurta pidemmän aikaa ennen opinnäytetyön toteutusta, jonka takia opinnäytetyön toiminnan tuli järkyttää tavallista päivärytmiä mahdollisimman vähän tukeakseen lasten pysyvyyden kokemusta. Opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa kävi selväksi, että työkalujen olisi oltava erittäin selkeitä rakenteeltaan. Työkaluja on voitava käyttää kiireisessä arjessa mahdollisimman sujuvasti. Suunnittelun alkuvaiheen ideat opinnäytetyön sisällöstä muuttuivat kompaktimmiksi havainnoinnin tulosten perusteella.

Lisäksi suunnittelussa huomioin sen, että työkalujen tuli olla helposti ymmärrettäviä ja käytettäviä, jotta niiden jakaminen muille kasvattajille onnistuisi parhaalla mahdollisella tavalla ja heidän olisi mahdollista käyttää työkalua helposti. Näin syntyi ajatus Voimavihosta, Vahvuusmaisemasta sekä Luonteenvahvuus kuvakorteista. Yhdessä niistä muodostui ”Hei, minä osaan!”-työkalupakki.

Toiminnan suunnitteluvaiheessa osallistuin myös Kaisa Vuorisen vetämään seminaariin, joka käsitteli työn iloa, positiivisen pedagogiikan taustaa ja teoriaa, vahvuuksia, lapsen vahvuuksien tunnistamista ja hyvän huomaamisen mahdollisuuksia sekä käytännön kokemuksia. Seminaariin osallistuminen koin hyödyllisenä, sillä siellä esiteltiin muun muassa päiväkotien kehittämiä ja käyttämiä vahvuusopetuksen pohjalta synty-

Kuvio 2: Käyttöohjeet

neitä tuotoksia. Seminaarissa esitelty materiaali lisäsi kokemustani siitä, että kehitetyt työkalut Voimavihko, Vahvuusmaisema ja Luontenvahvuus kuvakortit olisivat potentiaalisia positiivisen pedagogiikan työkaluja.

7.1 Voimavihko

Voimavihon suunnittelun pohjalla olivat tavoitteet siitä, että halusin luoda muillekin kasvattajille selkeän työkalun, jonka avulla voidaan toteuttaa positiiviseen pedagogiikkaan pohjautuvaa toimintaa ja samalla dokumentoida lasten vahvuuksia, joita myöhemmin olisi mahdollista huomioida pedagogisessa suunnittelutyössä. Voimavihko on liitteenä 1 tässä opinnäytetyössä. Voimavihon tarkoituksena oli opetella tunnistamaan ja nimeämään lasten vahvuuksia yhdessä lasten kanssa, joita kasvattaja voisi hyödyntää pedagogisessa suunnittelussa ja sisäisten motivaatioiden kartoittamisessa. Kaikki työskentely pyrittiin toteuttamaan ilon kautta. Voimavihon avulla osallistettiin huoltajia, sillä vihko sisälsi kotona tehtävän osuuden, jossa kartoitettiin lapsen kolme vahvuutta ja mietittiin, kuinka nimetyt vahvuudet näkyivät kotona. Tietoja lapsen vahvuuksista hyödynnettiin sen jälkeen päiväkodissa tehtävässä osiossa.

Ajatuksena oli myös se, että lapsi itse osallistuisi Voimavihon jokaisen osion tekemiseen. Positiivisen pedagogiikan yksi perusajatus on rohkaista lasta jakamaan, dokumentoimaan ja tutkailemaan elämäänsä yhdessä opettajien, vanhempien sekä toisen lasten kanssa. (Kumpulainen, Mikkola, Rajala, Hilppö & Lipponen, 2015, 228).

16 opinnäytetyössä käytettävää luontenvahvuutta esiteltiin kotiväelle Voimavihossa Luontenvahvuus kuvakorteista rakennetun kollaasin avulla. Voimavihon suunnitteluvaiheessa käytin havainnoinnin tuloksia, joista kaikkein eniten suunnittelua ohjaavat tausta-ajatuksot vihkoa varten olivat helppokäyttöisyys, lasten ja kotien osallistamisen mahdollistaminen, vahvuuksien opettelu ja selkeän ohjeistuksen luominen ”Hei minä osaan!”-työkalupakille. Alkuun Voimavihon piti toimia itsessään ohjeena ”Hei, minä osaan!”-työkalupakin käyttöön, mutta myöhemmässä vaiheessa päädyin erillisen ohjeistuksen tekoon.

Voimavihon ensimmäinen versio oli ulkoasultaan todella simppele ja ainoastaan Wordilla tehty. Lisäksi luontenvahvuudet esiteltiin siinä tekstin muodossa, niin kuin ne ovat esiteltyinä tämän opinnäytetyön liitteessä 12 joka esittelee luontenvahvuuksien merkityksiä. Testiversion tulostettuani koin, ettei se houkutellut edes minua itseäni tutustumaan opukseen tarkemmin. Siispä alkoi muokkaustyö, jolloin syntyi seuraava versio.

Ensimmäisestä versiosta uusi vihko poikkesi siten, että luontenvahvuudet esiteltiin kuvin. Lisäksi siihen lisättiin niihin perustuva korttipeli, jota aikuisen olisi mahdollista pelata lapsen kanssa kotona. Myös lähteet koottiin Voimavihon viimeiselle sivulle erikseen, aiemmista lähdeviitteistä leipätekstissä poiketen miellyttävämmän visuaalisen ulkomuodon saavuttamiseksi. Tässä vaiheessa päätin myös luoda erikseen omat versiot vihosta kasvattajalle ja lapselle. Loppujen lopuksi päädyin kuitenkin siihen, että työkalupakiin tulisi ainoastaan lapsille tarkoitettu versio Voimavihosta.

Lapsille tarkoitettu Voimavihko rakentui seuraavanlaisesti:

1. Kansilehteen tuli lapsen kuva
2. Lyhyt teoriaosuus, jossa esiteltiin positiivista pedagogiikkaa ja opinnäytetyön tarkoitusta
3. Lapsi esitteli itsensä ja ikänsä askartelemalla ja valittu taito kirjattiin sadutuksen avulla vihkoon
4. Kotona lapsi ja aikuinen pelasivat luonteen vahvuus korttipeliä
 - a. Kotona aikuinen väritti yhdessä lapsen kanssa lapsen kolme ydinvahvuutta vihkoon
 - b. Kotona aikuinen ja lapsi pohtivat yhdessä, miten vahvuudet näkyvät kotona
5. Päiväkodin aikuinen mietti yhdessä lapsen kanssa, miten vahvuudet näkyivät päiväkodissa
 - a. Maalattiin Vahvuuskukka vihkoon, lisättiin siihen kolme ydinvahvuutta
 - b. lapsi lisäsi 2 tärkeäksi kokemaansa taitoa jäljelle jääviin sormiin

Voimavihon toinen versio oli siis ensiksi kasvattajan punainen lanka "Hei, minä osaan!"-työkalupakin käyttöä varten. Kasvattajan Voimavihosta löytyivät silloin edellä mainittujen kohtien lisäksi ohjeet Vahvuusmaiseman ja Luonteen vahvuus kuvakorttien käyttöä varten, sekä kuvakortit liitteenä kopioimista varten. Lapsille tarkoitettua versiosta päätin jättää nämä ohjeistukset ja kuvat pois paperin säästämiseksi ja tekstimäärän vähentämiseksi, jolloin Voimavihosta muodostui selkeä kokonaisuus. Näin ollen ainoastaan lasten versio vihosta säilytettiin osana työkalupakia ja kasvattajia varten luotiin erilliset käyttöohjeet.

Voimavihon täytettyään kasvattaja voi lähteä rakentamaan niin sanottua loppu huipennusta, eli Vahvuusmaisemaa lasten kanssa. Vahvuusmaiseman ajatuksena on muistuttaa lapsia ja aikuisia omista sekä muiden vahvuuksista ja herättää keskustelua siitä, kuinka vahvuudet näkyvät päiväkodissa ja arkisissa teoissa. Vahvuusmaisema toimii loogisena lopetuksena "Hei, minä osaan!"-työkalupakin työkentelylle, mutta tarjoaa myös mahdollisuuden myöhemmälle keskustelulle aiheesta, mikäli lapset aiheesta innostuisivat enemmän.

Kuvio 3: Vahvuuskukka

Opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa loin vielä tarkemmat tavoitteet ja niin sanotut onnistumisen kriteerit jokaiselle työkalulle erikseen. Näihin onnistumisen kriteereihin peilataan työskentelyä tämän opinnäytetyön lopussa. Arviointia helpottaakseni loin itselleni havainnointilomakkeet jotka ovat tässä työssä liitteinä 5, 6 ja 7.

Voimavihon nähtiin onnistuneen toiminnallisena työkaluna siis silloin, kun kasvattaja koki työkalun helppo-käyttöiseksi ja sen sisältämät ohjeet selkeiksi. Työkalusta kerättiin myös suullista palautetta suoraan lapsilta ja toimintaa sen parissa havainnoitiin ja dokumentoitiin, mikä mahdollisti työkalun kehittämisen lopulliseen tässä opinnäytetyössä esiteltyyn muotoonsa. Voimavihon tarkoituksena oli herättää lapsissa kiinnostus omien vahvuuksien kartoittamiseen ja innostumista työskentelyn parissa arvioitiin. Vanhempien osallistumista ”Hei, minä osaan!”-työskentelyyn arvioin osallistumisprosentin perusteella, eli laskin, kuinka moni koti osallistui Voimavihon parissa tehtävään työskentelyyn.

7.2 Vahvuusmaisema

Vahvuusmaiseman rooli ”Hei, minä osaan!”-työkalupakissa on luonteenvahvuuksien konkretisoijana ja yhteisöllisenä taideteoksena toimiminen. Kyseessä on suurempi installaatio, johon on mahdollista liimata Voimavihkojen Vahvuuskukat, tai mahdollisesti taiteilla ne maisemaan muulla halutulla tavalla ajan puitteissa. Oleellista on se, että jokaisen lapsen vahvuudet tulevat konkreettisesti esille päiväkodin seinälle. Vahvuusmaisemassa esitellään myös ryhmän aikuisten vahvuudet!

Vahvuusmaisemalla halusin tuoda lasten vahvuudet lähelle jokapäiväistä toimintaa ja tehdä vahvuuksista mahdollisimman konkreettisia ja helposti ymmärrettäviä. Vahvuusmaiseman teossa käytetään myös esimerkiksi sinnikkyyttä, joten työskentelyn tiimellyksessä on mahdollista kiinnittää huomiota kyseisen luonteenvahvuuden tunnistamiseen. Vahvuusmaiseman toivon myös lisäävän yhteenkuuluvuuden tunnetta ja osallisuuden kokemusta.

Aktiivinen osallistuminen sekä mahdollisuus vaikuttaa ovat perusteita kestävän ja demokraattisen tulevaisuuden luomiselle. Tällöin yksilöltä odotetaan sitä, että hänellä on sekä taitoa että halu osallistua yhteisön toimintaan ja luottaa siihen, että hänellä on mahdollisuus vaikuttamiseen. Lapsen oikeuksiin sisältyy kuulluksi tuleminen sekä osallisuus elämänsä vaikuttaviin asioihin. Varhaiskasvatus kunnioittaa näitä demokratian keskeisiä ajatuksia ja tällöin varhaiskasvatuksen kuuluu tukea lapsen kehittyviä vaikuttamisen sekä osallistumisen taitoja. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 24.)

Vahvuusmaiseman nähtiin onnistuneen työkaluna silloin, kun se herätti lapsissa keskustelua ja ihmettelyä sekä halua työskennellä maiseman parissa ja työskentelyä tukeva aikuinen koki luonteenvahvuuksien tunnistamisen helpoksi. Taideteoksen tulee toteutua lapsilähtöisesti, jolloin on mahdollista tehdä kuva juuri sitä rakentavan yksilön sekä ryhmän näköiseksi.

Tätä kautta lapsi toivottavasti kokee itsensä myös aktiivisena toimijana ja vaikuttajana, jolloin maiseman teko myös tukee Varhaiskasvatussuunnitelman perusteita. Vahvuusmaisemaan voi halutessaan myös liimata Luonteenvahvuus kuvakorttien hahmot, jolloin voi keskustella lasten kanssa tutuista hahmoista ja tätä kautta tehostaa oppimista ja luonteenvahvuuksien konkretisointia. Loppu peleissä Vahvuusmaisemalle ei kuitenkaan ole mitään ehdottomia ulkonäkökriteerejä tai vastaavia, mutta työkalupakkiin lisättiin valmis esimerkki perusajatuksesta kuvan muodossa sitä varten, mikäli kasvattaja kokisi olonsa epävarmaksi siitä,

miltä Vahvuusmaisema voisi näyttää. Tarkoituksena ei kuitenkaan ole vaikuttaa varsinaiseen lopputulokseen, vaan lähinnä havainnollistaa Vahvuusmaiseman ydinajatusta, joka on lasten vahvuuksien esille nostaminen varhaiskasvatuksessa.

Kuvio 4: Vahvuusmaisema

7.3 Luontenvahvuus kuvakortit

Havainnoinnin kautta huomioni kiinnittyi opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa myös siihen, että luontenvahvuudet saattavat tuntua sekä aikuisista ja etenkin lapsista korkealentoisilta, jolle niitä todella konkretisoi ja yksinkertaista. Tätä kautta syntyi myös ajatus Luontenvahvuus kuvakorteista, kolmannesta "Hei, minä osaan"-työkalupakin työkalusta.

Ennen kuvakorttien tekoa tutustuin Lotta Uusitalo-Malmivaaran sekä Kaisa Vuorisen Huomaa hyvä! -toimintakortteihin. Kortit tuntuivat helpoilta kantaa mukana ja niissä esiintyvä Vahvuusvaris oli mielestäni hauska hahmo. Halusin luoda työkalun, joka olisi samalla tavalla hauska ja helppo kantaa mukana. Siispä päädyin tekemään omat kortit omilla hahmoilla. Tekstit loin kuvakortteihin Huomaa hyvä! - näin ohjaat nuorta ja lasta löytämään luontenvahvuutensa teoksen avulla, sillä kirjassa luontenvahvuudet avataan selkeästi. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2017, 97-216).

Luontenvahvuus kuvakorttien tarkoitus on havainnollistaa kuuttatoista luontenvahvuutta 3-5 vuotiaille lapsille hausalla ja helpolla tavalla. Kuvakorttien suunnitteluun opinnäytetyössä vaikutti kasvattajien kanssa keskustellessa huomattu tarve helposti lähestyttävälle menetelmälle, joka samaten olisi helppo integroida osaksi päiväkodin luonnollista rytmiä ja luoda helposti ylläpidettävä positiivisen pedagogiikan työkalu. Huomasin opinnäytetyön toteutusvaiheessa sen, että luontenvahvuudet tuntuivat herkästi kasvattajista sekä lapsista vaikeasti hahmoteltavilta, jonka takia oli tarpeellista luoda niiden merkityksiä havainnollistava työkalu.

Kuvakortteja voi käyttää ”Hei, minä osaan!”-työskentelyn jokaisessa vaiheessa ja niiden avulla on helppo palata pohtimaan ryhmässä löydettyjä vahvuuksia ja mahdollisesti lisätä uusia vahvuuksia Vahvuusmaiseen. Kuvakorteissa esiteltyjä hahmoja kasvattaja voi halutessaan jatkojalostaa työskentelyssään esimerkiksi käsinukkejen tai lorujen muotoon, jolloin työskentelyn elinkaari pitenee. Näin työskentely positiivisen pedagogiikan ja vahvuusopetuksen parissa voi saada useita eri muotoja ja kasvattaja voi myös päättää, haluaako hän käyttää ”Hei, minä osaan!”-työkalupakin jokaista työkalua, osaa niistä tai muokata niistä oman lapsiryhmänsä näköisiä. Vaikka työkalupakin on tarkoitus olla kokonaisuus, halusin, ettei työkalut ole riippuvaisia toisistaan, jotta työskentelyä voi toteuttaa myös käyttämällä vain jotakin työkalupakin menetelmistä.

Kaikki Luontenvahvuus kuvakortit ovat liitteenä 2 tässä opinnäytetyössä. Alkuperäinen ajatus hahmojen piirtämisestä käsin vaihtui tietokoneella toteutettavaan kuvanmuokkaus työskentelyyn, sillä huomasin, ettei paperiversioiden kopioiminen ja jakaminen kannusta työkalujen käyttöön. Sähköisessä muodossa olevat kuvat ovat helpommat jakaa eteenpäin ja vaivattomammat tulostaa. Näin ollen opettelini käyttämään kuvanmuokkausohjelmaa, jotta Luontenvahvuus kuvakortit tukisivat käyttäjälähtöisyyttä ja madalsivat työkalun käyttöönoton kynnystä. Työskentely oli etenkin alkuun kovin hidasta vähäisen kuvanmuokkauksen kemukseni takia.

Positiivisen pedagogiikan nähdään mahdollistavan lapselle tarjottavan esimerkiksi työkalut joilla hän voi oppia kasvattamaan henkilökohtaista hyvinvointiaan. On oleellista, että myönteisiä tunteita ja luontenvahvuuksia hyödynnetään ja tunnustetaan. Pedagogiikan keinoin on mahdollista myös tukea perheen myönteistä tunneilmapiiiriä, mikäli harjoitteita tehdään kotosalla. (Positiivinen pedagogiikka 2017.)

Luontenvahvuus kuvakortit voivat olla yksi positiivisen pedagogiikan työkaluista. Luontenvahvuus kuvakorttien nähtiin opinnäytetyössä onnistuneen työkaluna silloin, kun lapsi helposti tunnisti kuvakorttinsa kasvattajan lukiessa kuvakorttia vastaavan tekstin ääneen ja työskentely koettiin mieluiseksi. Kuvakorttien toivottiin myös herättävän keskustelua ja vapaaehtoista osallistumista. Toivoin myös korttien sopivan ikäryhmälle, joka oli yksi tämän opinnäytetyön tavoitteista. Myös kasvattajien mielipidettä visuaalisesta houkuttelevuudesta pidin tärkeänä, sillä visuaalisen houkuttelevuuden voisi kuvitella lisätä halua käyttää kehittämäni työkalupakkia.

8 Toiminnan toteutus

Toiminnan toteutus perustui muutamaan työvaiheeseen, jotka erittelin itselleni työn alkuvaiheessa työskentelyn johdonmukaisuuden tukemiseksi. Ennen näitä työvaiheita tutustuminen tässä työssä esitettyyn teoriapohjaan oli suoritettu työskentelyn luotettavuuden ja eettisyyden tukemiseksi ja opinnäytetyön saatekirjeet oltiin lähetetty huoltajille. Saatekirjeissä huoltaja joko antoi luvan tai kielsi lapsensa havainnoimisen ja havaintojen dokumentoinnin opinnäytetyötä varten. Lupa havainnoimiseen ja havaintojen dokumentoimiseen saatiin melkein kaikilta. Ennen toiminnan aloitusta minä loin dokumentointia varten omat havainnointilomakkeet, jotka löydät tästä työstä liitteinä 5, 6 ja 7.

Toiminnan työvaiheet kiteytetysti:

1. Suunnitteluvaihe: havainnointi, dokumentointi, päiväkirjan kirjoittaminen
 ➔ työkalujen luominen
2. Toiminnan tarkempi suunnittelu: havainnointi ja suullisen palautteen keruu työkalujen testiversioista
 ➔ työkalujen jalostaminen
3. Toiminnan toteutus, havainnointi, suullinen palaute lapsilta ja tiimin jäseniltä, dokumentointi lomakkeiden avulla
4. Työkalun kehittäminen dokumentoidun tiedon pohjalta
 ➔ Valmiin version luominen "Hei, minä osaan!"-työkalupakista
5. Työkalupakin esitleminen työyhteisölle: kirjallisen palautteen keruu kasvattajilta valmiista työkalupakista
6. "Hei, minä osaan!"-työkalupakin jakaminen/levitys
7. Pohdintaa toiminnan kehittämisestä ja työkalupakin jatkojalostamisesta

Toiminnan toteutus alkoi 3.4.2018. Toiminnan toteuttamisen aloitus viivästyi ajattelusta, sillä tutkimusluvan saaminen kesti odotettua pidempään, jolloin olin yhteydessä asiasta Vantaan sivistystoimeen. Alun perin olin suunnitellut toiminnan alkavan helmikuun lopussa.

Tässä vaiheessa tarkensin aikatauluani toiminnan suhteen. Tutkimusluvan saamisen venyminen loi ajallisesti oman haasteensa, jonka myötä päädyin siihen ratkaisuun, että toteuttaisin opinnäytetyön hitaamman työskentelyn sijasta viikon mittaisissa tehokkaissa jaksoissa. Tämä tarkoitti sitä, että varsinaista toimintaa toteutin ryhmässä kolmen viikon ajan, jonka jälkeen esittelin toimintaa lyhyesti yksikössä myös muille kasvattajille. Opinnäytetyön toiminnallisen osuuden halusin kokonaisuudessaan suorittaa huhtikuun loppuun mennessä. Alun perin olin ajatellut toiminnan toteutuvan maaliskuun ja huhtikuun aikana, jolloin toiminnalliseen osuuteen olisi ollut käytettävissä kaksi kuukautta. Toisin kävi ja aika toiminnalle lyheni puoleen.

Toiminnallisen osuuden polkaisi käyntiin Luontevahvuus kuvakorttien käyttöönotto. Niitä käytettiin ryhmässä ensin aktiivisesti neljä päivää, jolla esittelin "Hei, minä osaan!"-työkalupakin aihetta lapsille. Tällä viikolla ajoin myös ryhmän muut kasvattajat sisään kuvakorttien käyttöön. Tässä vaiheessa päätin sen, että perehdyttäisin ryhmän muut aikuiset yhteen työkalupakin osioon yksi kerrallaan, jolloin voisin siten aina viikon kerrallaan keskittyä sataprosenttisesti yhteen työkalupakin osioon. Kiireen ja resurssien vähyyden vuoksi päädyin kuitenkin toteuttamaan kaiken paitsi Luontevahvuus kuvakortti-työskentelyn yksin.

Alun perin olin ajatellut muiden kasvattajien osallistuvan työskentelyyn mahdollisuuksien mukaan aktiivisemmin ja heidän kokeilevan jokaista työkalua.

Käytin Luontevahvuus kuvakortteja alun jälkeen myös satunnaisesti koko opinnäytetyön toteutuksen ajan aamu- ja ruokapiireillä. Lisäksi niitä käytettiin satunnaisesti esimerkiksi aamu- ja ruokapiireillä. Myös muut kasvattajat toteuttajan lapsiryhmässä käyttivät ”Hei, minä osaan!”-työkalupakista Luontevahvuus kuvakortteja.

Ensimmäisen viikon vierähdettyä ohi ja kuvakorttien käyttöön ottamisen jälkeen aloitettiin työskentely Voimavihon parissa. Voimavihon ohella käytettiin siis myös Luontevahvuus kuvakortteja aamu- ja ruokapiireillä. Aamupiireillä käsiteltiin johdonmukaisemmin aina yhtä luontevahvuutta, eli yhtä kuvakorttia kerrallaan. Voimavihossa esiteltyä korttipeliä pelattiin satunnaisemmin ruokapiireillä, sillä välillä ruokapiireillä toteutettiin muutakin toimintaa!

8.1 Voimavihko-työskentely

9.4.2018 alkoi työskentely Voimavihon parissa. Ensimmäisenä päivänä täytettiin Voimavihon ensimmäinen varsinainen tehtäväsiivu kaikkien läsnäolleiden lasten kanssa. Lapsia oli yhteensä paikalla 16 ja työskentely toteutettiin kolmessa pienryhmässä. Ryhmät kiersivät kolmea eri pistettä: leikki-, jumppa- ja vihkopistettä. Tein vihkoja lasten kanssa ja muut kasvattajat vetivät leikki- ja jumppapistettä. Ensimmäisen sivun täyttämiseen kului noin puolitoista tuntia ja lapset reagoivat tehtäviin vaihtelevasti.

Ihan ensimmäiseksi lapsi kirjoitti nimensä ja sen jälkeen ikänsä Voimavihkoonsa. Osa lapsista tarvitsi esimerkin nimensä ja ikänsä mallintamiseen, osa vanhemmista lapsista osasi kirjoittaa nämä itseksensä. Työskentelyn tahti oli lasten kesken siis hyvin vaihtelevaa. Oheistekemisenä tarjosin lapsille vapaata piirtämistä heidän odotellessa omaa vuoroa.

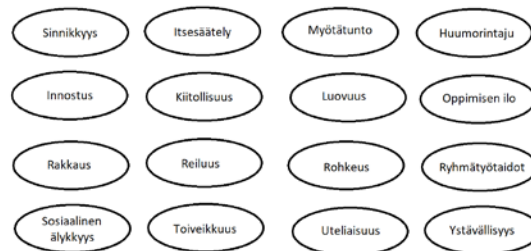
Seuraavaksi kirjattiin Voimavihkoon lapsen valitsema taito. Esille nousseita taitoja olivat muun muassa leikkiminen, kuperkeikkojen tekeminen, uiminen, luistelu, pizzan syöminen ja jalkapallon peluu. Osa halusi kertoa useammankin taidon ja kaikki kerrotut taidot kirjattiin vihkoihin.

Seuraavaksi lapsi sai kertoa tarinan siitä, milloin viimeksi käytti kyseistä taitoaan ja millä se heistä oli tunnettu. Tämä osio oli hankala täyttää. Vanhempien lasten kanssa tehtävä oli nuorempia helpompi, sillä osa ei ymmärtänyt kysymystä jolloin avasin sitä tarkemmin. Tällöin jouduin johdattamaan lasta tehtävässä liikaa, jolloin luotettavuus tehtävässä kärsi. Tämän osuuden jälkeen päätin, että Voimavihon lopullisesta versiosta jätettäisiin sadutus-osio pois.

Voimavihon parissa lapsi pääsi ensimmäisenä päivänä opettelemaan kirjaimia, ikänsä kirjoittamista, taidon nimeämistä, odottamista ja itsesäätelystä. Osaa harmitti jonkin ”mennessä pieleen”, mutta yrittivät sinnikkäästi uudestaan. Tällöin kerroin lapselle hänen käyttäneen sinnikkyyttä ja näin taas havainnollistettiin luontevahvuuksia työskentelyn parissa. Kaikki lapset eivät olleet paikalla ensimmäisen sivun tekopäivänä, jolloin täytin vihkoja näiden lasten kanssa myöhemmin. Jokaisen kanssa täytettiin Voimavihon ensimmäinen sivu!

Lähes poikkeuksetta (yhtä lasta lukuun ottamatta) lapset nimesivät jonkin positiivisen tunteen taitoonsa liittyen. Yhdessä pohdimme lasten kanssa sitä, kuinka onkin jännittävää, että taitojen toteuttaminen tuntuu meistä hyvälle. Päivän päätteeksi Voimavihot lähetettiin lasten koteihin ja huoltajia pyydettiin palautamaan Voimavihot torstaihin 12.4 mennessä, jotta silloin olisi mahdollista päästä päiväkodissa vihon viimeisen sivun pariin. Kotona tehtävässä osiossa aikuinen pelasi lapsen kanssa esiteltyä korttipeliä kuvakollaasin avulla ja kirjasi vihkoon lapsen kolme luonteenvahvuutta ja kertoi, kuinka lapsen vahvuudet näkyvät kotona.

Kotitehtävä
Väritäkää yhdessä kolme luonteenvahvuutta, jotka tällä hetkellä kuvaavat lapsen luonnetta parhaiten

Kuvio 5: Kotitehtävä

Miten vahvuudet näkyvät kotona?

Voimavihot annettiin huoltajille kotiin 10.4 ja esitettiin toive, että viiko palautettaisiin 12.4 mennessä päiväkotiin. Osa vihoista pystyttiin antamaan kotiin vietäväksi ajateltua myöhemmin, sillä osa lapsista eivät olleet päivähoidossa 10.4. Näin ollen myös osa vihoista palautettiin vasta seuraavalla viikolla. Kaikki vanhemmat eivät jaksaneet/ehdineet annetun ajan puitteissa osallistumaan Voimavikko-työskentelyyn, jolloin täytin osion kahdestaan lapsen kanssa. Yhteensä 15 huoltajaa täytti Voimavikon kotona tehtävän osuuden ja yhteensä 16 viikkoa palautettiin päiväkotiin. Tavoitetuista huoltajista siis 93,75% osallistuivat työskentelyyn.

Opinnäytetyön kolmannen toimintaviikon pyörähtäessä käyntiin aloitettiin työstämään lasten kanssa Voimavikon viimeistä sivua, jossa pohdittiin yhdessä vanhempien värittämiä vahvuuksia ja niiden esiintymistä päiväkodissa. Tämä osuus toiminnasta toteutettiin yksilötyöskentelyn muodossa. Työskentelyn aloitin lue-malla ääneen kotona vihkoon merkityt vahvuudet ja vanhemman kirjoittamat asiat lapselle. Tässä kohtaa montaa lasta hymyilytti ja vaikutti siltä, että vanhemman kehun kuuleminen tuntui heistä erittäin mukavalta. Lapsi sai sitten kertoa itse osatessaan/halutessaan omin sanoin siitä, kuinka vahvuudet näkyivät päiväkodissa. Osa autoin, sillä omista taidoista puhuminen tuntui kolmesta lapsesta haastavalta. Tällöin minä ehdotin asioita, joissa lapsi voisi kokea olevansa hyvä. Keskustelu johdatteli lasta, minkä vuoksi työskentelyn eettinen aspekti hieman kärsi. Kaiken kaikkiaan viikotyöskentely aloitettiin 19 lapsen kanssa 21

lapsen ryhmästä poissaolojen takia. Kokonaisuudessaan 15 vihkoa saatiin tehtyä alusta loppuun opinnäytetyön ajan puitteissa lasten poissaolojen myötä.

Kuvio 6: Luontenvahvuus korttipeli

Huumorintajuinen harakka hassuttelee mielellään. Usein voikin kuulla harakan höhöttelevän, kun hän nauraa katketakseen.	Itsesäätelyn ilimato jättää äidin leipomat pikkuleivät uunipellille, vaikka hänen niin tekisi mieli salaa popsia ne suihin. Hän vastustaa kiusausta ja kantaa vastuuta omasta toiminnastaan.	Rakastava ritari näyttää ystävilleen välittävänsä heistä ja lohduttaa heitä joita surettaa, kuten itkevää Tiinestä.	Kiitollinen kissa osaa arvostaa pieniäkin asioita ja tuntee itsensä rakastetuksi esimerkiksi silloin, kun häntä siilitetään!
Luova lammas kokeilee rohkeasti uusia asioita, hän kehittää jatkuvasti uusia ideoita, jotka luonnostelea lehtiöön!	Reilu rausku ottaa kaikki mukaan leikkiin ja kohtelee kaikkia ystävällisesti. Siksi hänellä on niin monta iloista kalakaveria!	Rupikonnilla on hyvät ryhmätaidot. Ne puhaltavat yhteen hiileen ja saavat nopeasti yhteisen majan valmiiksi!	Sammakko on sosiaalisesti älykäs ja tulee toimeen jopa suden kanssa, joka tavallisesti on kova riidan haastaja!
Sinnikäs siili jaksaa keskittyä pitkään korttitalon rakentamiseen, eikä lannistu vaikka joutuu aloittamaan alusta sen romahdettua!	Toiveikas tatti uskoo hyvään syksyyn ja siihen, että saa liudan uusia sieniyttäviä sateen tullessa.	Utelias ukki etsii aina uutta tietoa, jonka takia hän kantaa suurennuslasia aina mukanaan!	Ystävällinen yöperhonen on erittäin huomaavainen ja auttaa ystäväänsä kiiltomatoa siivoamisessa!
Innostunut ilves saa paljon asioita aikaan. Jokainen päivä on hänelle seikkailu, jonka takia hänellä on aina karitta mukanaan!	Mytätuntainen myyrä kuuntelee Hillevi hiiren murheita, jonka jälkeen kummallekin tulee parempi mieli. Onpa mukava auttaa ystävää!	Rohkea rotta kävi peloistaan huolimatta lääkärissä. Niinpä isoäiti osti hänelle juhlan kunniaksi pinkin tikkukaramellin!	Iiro iloitsee oppimisesta niin, että nukkuessaankin uneksii uusien kirjainten opettelusta!

8.2 Luontenvahvuus kuvakorttien käyttö

Kuvakortteja käytettiin opinnäytetyön toteutuksen ajan yhteensä 16 kertaa lasten kanssa. Viisi kertaa pelattiin korttipeliä ja luontenvahvuuksia esiteltiin loput kerrat. Luontenvahvuuksia esiteltiin yksi kerrallaan aamupiireillä, jolloin opinnäytetyön joko minä tai toinen kasvattaja luki tekstikortin ääneen ja näytti sitä vastaavan kuvan läsnäolleille lapsille. Minä siis johdin työskentelyä kahta kertaa lukuun ottamatta, jolloin toiset kasvattajat käyttivät kortteja. Luontenvahvuuden esittelyn jälkeen mietittiin kehen lapsista luettu vahvuus sopisi, mitä vahvuus lapsien mielestä tarkoitti ja miten se näkyi arjessa.

Värikoodit korteissa pienempiä lapsia ajatellen koin hyväksi korttipeliä pelatessa, vaikken alkuun värejä ollutkaan miettinyt pedagogisesta tulokulmasta. Värit kuitenkin helpottivat nuorimpia lapsia yhdistämään kortit toisiinsa, sillä tekstikortti ja kuvakortti ovat ”Hei, minä osaan!”-työkalupakissa asetettu samalle väripohjalle. Jos lapsi ei ottanut löytääkseen oikeaa kuvakorttia tai epäröi valintaansa, pystyin nyt näyttämään tekstikortin avulla etsittävän värin. Alun perin korttien kirkkaita värejä ajateltiin ainoastaan houkuttelevuuden näkökulmasta, sillä kirkkaat värit tuntuivat herättävän lapsissa suurta kiinnostusta. Myös värejä voi siis opetella korttipeliä pelatessa ja ne helpottavat etsittävän kortin hahmottamisessa. Korttipeliä pelattiin niin, että kasvattaja asetti kaikki kuvakortit lasten nähtäväksi, luki tekstikortin ääneen ja antoi jokaisen lapsen vuorollaan etsiä sitä vastaavan kuvakortin. Peli herätti malttamattomuutta ja halua osallistumiseen.

Kuvio 7: Kuva ja tekstikortti ovat saman väriset

Korttipeliin osallistui lapsia omasta vapaasta tahdosta, kun kortit nostettiin esille päiväkodin tiloihin. Korteilla pelaaminen oli myös itsessään motivoivaa, sillä monet keskeyttivät leikkinsä ja muut puuhansa pelaakseen korteilla. Lasten sisäinen motivaatio työskentelyä kohtaan heräsi. Aiemmin pelanneet lapset innostuivat herkästi auttamaan kaveria, joka ei alkuun meinannut löytää sopivaa korttia. Tällaisessa tilanteessa oli helppo kertoa lapselle hänen nyt käyttävän ryhmätyötaitoja. Korttien avulla käytiin siis myös keskustelua vahvuuksista ja pohdittiin, kokivatko lapset esitellyn vahvuuden omakseen. Korttipelin myötä

opeteltiin myös oman vuoron odottamista ja tällöin toteuttaja havainnollisti lapsille heidän käyttävän itsesäätelyn taitoa.

Kortit herättivät lapsissa malttamattomuutta ja halua vastata esitettyihin kysymyksiin: millainen on ihminen, jolla on hyvä itsesäätelytaito? koetko olevasi sinnikäs, milloin käytät sinnikkyyttä? Mitä on reiluus? ja niin edelleen. Lapsista noin neljäsosa tunnisti esimerkiksi itsesäätelyn omaksi vahvuudekseen, kun itsesäätelyä esiteltiin. Lapset tuntuivat innostuvan huomattaessaan käyttävänsä esiteltyä vahvuutta, ja kertoivat siitä myös kavereilleen.

Aamupiirillä myös muut kasvattajat esittelivät korttien luonteenvahvuuksia. Ensimmäisellä kerralla toisen kasvattajan vetäessä toimintaa, tulin siihen lopputulokseen, että korttien käyttö on perehdytettävä muille kasvattajille vielä tarkemmin. Myös tämä tuki ajatusta yksinkertaistetusta ohjeistuksesta erillisenä paperina "Hei, minä osaan!"-työkalupakkiin. Päätin myös tehdä Luonteenvahvuus kuvakorteista toisen ryhmän kasvattajan ehdotuksesta tässä vaiheessa vielä erillisen pienen nipun, jonka saa helposti kiinni esimerkiksi avainnauhaan. Pientä versiota on nimittäin helpompi kantaa mukana, jolloin vahvuuksia on niiden avulla helpompi havainnollistaa myös arjen eri tilanteissa.

Kerran kortit ehdittiin nostamaan esille ja aloittamaan, mutta jouduttiin keskeyttämään ennen aikojaan. Tällöin lapsi oli erittäin pettynyt, sillä olisi halunnut pelata pidempään. Tämäkin viittaa siihen, että korttien parissa työskentely oli mieluisaa. Korttien kanssa työskennellessä havainnointilomake oli erittäin käytännöllinen työväline dokumentointia ajatellen.

8.3 Vahvuusmaiseman teko

Vahvuusmaiseman teko aloitettiin 18.4 maalauksella. Maiseman pohjan maalaamiseen osallistui yhteensä 9 lasta pienryhmittäin, kolme lasta kerrallaan. Maiseman pohjana oli noin kolme metriä leveä paperisuikale, johon toteuttaja ohjeisti lapsia maalaamaan taivaan ja maan. Maalauspuuhissa tavallisesti erittäin vilkkaatkin lapset rauhoittuivat ja puhalsivat yhteen hiileen, jolloin kerroin heidän harjoittavan muun muassa itsesäätelyn, luovuuden ja ryhmätyötaidon vahvuuksia. Maalaaminen suurelle pohjalle oli lapsista selvästi mieluisaa ja osa imeytyi tekemiseen niin, ettei kuullut tai nähnyt mitään muuta. Näin voisi päätellä heidän mahdollisesti päässeensä tässä työssä esitellyn flow-tilan makuun!

Seuraavana päivänä tehtiin koko ryhmän kanssa Vahvuusmaisemaan Vahvuuskukat. Vahvuuskukat oltiin jo tehty suurimman osan kanssa valmiiksi Voimavihkoihin, mutta päätin, että olisi tasa-arvoista, että jokainen lapsi saisi osallistua maiseman tekoon. Ainoastaan 9 lasta ehti nimittäin osallistua maalaamiseen. Niin aloitettiin Vahvuuskukkien teko 19.4.

Minä valmistelin maisematyöskentelyn leikkaamalla edellisenä päivänä valmiiksi kukkien varsia, lehtiä ja ruohotupsuja. Jokainen lapsi sai valita haluamansa varren, lehden ja ruohotupsun. Tämän jälkeen lapsi liimasi osat yhteen ja pääsi valitsemaan kukalle mieluisen värin. Kukka tehtiin niin, että lapsi asetti kätensä pahville ja toteuttaja piirsi lapsen käden pahville. Sitten lapsi leikkasi "käsikukan" pahvista ja liimasi sen kiinni varteen. Osaa autoin leikkaamisessa ja liimaamisessa, mutta yhteensä neljä lasta teki kukan alusta loppuun aivan itse.

Vahvuusmaiseman parissa lapsi pääsi harjoittelemaan hienomotorisia taitojaan ja vaikuttamaan toivottuun lopputulokseen. Vahvuusmaisema koottiin päiväkodin seinälle, jolloin jokaisen lapsen käsikukka laitettiin Vahvuusmaiseman pohjaan kiinni sinitarralla. Kirjoitin Voimavihkoja hyödyntäen huoltajan lapsen kanssa yhdessä valitsemat kolme vahvuutta kolmeen Vahvuuskukan sormista ja lapsen kertomat kaksi taitoa jäljelle jääviin sormiin. Tämän jälkeen kukat kiinnitettiin Vahvuusmaisemaan. Vahvuusmaisema oli koreasti esillä kaikkien nähtävillä.

Käsikukkia tehtiin yhteensä 18 kappaletta, mutta neljään ei voitu kirjata vahvuuksia opinnäytetyön aikataulun puitteissa palauttamattomien Voimavihkojen takia. Mikäli olisin ehtinyt tehdä opinnäytetyönsä alkuperäisessä aikataulussa, olisi ollut mahdollista tehdä jokaisen lapsen kanssa Voimavihko kokonaisuudessaan, jolloin myös kaikkiin kukkiin olisi voitu kirjata kaikkien vahvuudet. Nyt osa kukista ripustettiin seinälle ilman vahvuuksia. Päätin tässä vaiheessa toteuttavani kaikki ”Hei, minä osaan!”- työkalupakin osiot loppuun asti kaikkien lasten kanssa, mutta ikävä kyllä aika ei riittänyt tekemään sitä tämän opinnäytetyön aikataulun puitteissa.

8.4 Toiminnan eettisyys

Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu muun muassa yleinen huolellisuus, eettisesti kestävät menetelmät, rehellisyys, muiden tutkijoiden työn kunnioitus ja huomiointi, tarkkuus työskentelyssä ja asianmukainen suunnittelu. Lisäksi on tärkeää kiinnittää huomiota toteutuksen raportointiin. Nämä ovat tutkimusetiikan normeja. (Hirvonen 2006, 31.)

Opinnäytetyön toteutusta edeltävässä saatekirjeessä huoltajille esiteltiin käytettävät menetelmät kirjallisesti ja huoltajien oli mahdollista kieltää havainnoimasta ja dokumentoimasta lasta koko opinnäytetyön toteutuksen ajan. Saatekirjeessä huoltaja allekirjoitti suostumuksen osallistumisesta ja hänelle luovutettiin yhteystiedot myös myöhempää dokumentointikieltoa ja muita kysymyksiä varten. Eettisyyden tukena oli myös se, että jokainen lapsi sai osallistua työskentelyyn siitä huolimatta, vaikkei häntä saanutkaan dokumentoida tai havainnoida opinnäytetyötä varten. Tämä vahvisti toiminnan tasa-arvon aspektia. Huoltajia informoitiin myös siitä, että kysymyksiä sai esittää koko opinnäytetyön ajan kasvotusten tai sähköpostitse. Saatekirjeessä mainittiin myös se, että lapsen dokumentointiin osallistumisen sai myös perua opinnäytetyön julkaisemiseen asti, mikäli huoltaja tulisi toisiin aatoksiin projektin aikana.

Saatekirjeessä huoltajille selitettiin tiedoksi myös se, kuinka opinnäytetyö esiteltiin ja missä opinnäytetyö myöhemmin julkaistaisiin. Kerroin myös suorittavani havainnoinnin ja dokumentoinnin tavalla, josta lasta olisi mahdoton tunnistaa ja säilyttävänsä opinnäytetyöhön liittyviä asiakirjojaan lukitussa kaapissa. Valitsin myös tietoisesti suorittavani dokumentoinnin ilman valokuvausta tai videointia. Tutkimusaineistoja käsiteltäessä on varmistettava, etteivät ulkopuoliset pääse käsiksi tietoon ja sen lisäksi tietosuojan näkökulmasta on tärkeää, että aineistoissa käytetään ainoastaan tunnistuskoodeja sekä se, että materiaaleja säilytetään lukitussa tilassa (Ruoppila 1999, 41).

Lasten ja nuorten parissa toteutettavassa tutkimuksessa ensiaskel eettisyyttä ajatellen on kirjallisen suostumuksen tai luvan saaminen huoltajalta. Huoltajalle on kuvattava lyhyesti mutta tarpeeksi ymmärrettävästi ja kattavasti tutkimuksen tavoitteet, käytettävät menetelmät ja niiden luonne. Huoltajille tulee myös kuvata, kuinka tiedot raportoidaan ja miten niitä käsitellään ja kuinka lapsen ja perheen anonymiteetti turvataan. (Ruoppila 1999, 32.)

Toiminnan eettisyyttä tuki myös muilta kasvattajilta kerätty palaute ja dialogi kehitetyistä menetelmistä työskentelyn jokaisessa vaiheessa. Työskennellessäni pidempään tiimin kanssa mielipiteet ja palaute kehitetyistä työkaluista lienee myös olleen avoimempaa, jolloin pidempi työsuhte ryhmässä myös tuki opinnäytetyöskentelyn eettisyyttä. Tiimikaverit myös kokeilivat Luonteenvahvuus kuvakortteja ja kerroin heille jokaisesta työkalusta ennen niiden käyttöönottoa.

Huoltajia myös osallistettiin Voimavihon työskentelyssä, jolloin lapsen kirjatut vahvuudet olivat mahdollisimman totuudenmukaiset oletusarvon ollessa se, että läheinen aikuinen tuntee lapsen parhaiten. Kuitenkaan tämä ei toteutunut jokaisen osalla, jolloin täytin yhdessä lapsen kanssa hänen kolme vahvuutta Voimavihkoon ja mietimme sitä, kuinka ne näkyivät kotona. Osaltaan tämä kuitenkin tuki eettisyyttä, sillä sain realistisen kosketuspinnan myös kotona tehtävälle työskentelylle.

Jokaisen lapsen anonymiteetti suojattiin ja opinnäytetyöhön liittyvä dokumentointi suoritettiin tavalla, jolloin lasta ei voitu yhdistää tehtyihin havaintoihin. Jokaisen lapsen kohdalla käytettiin nimimerkkejä, jotka ainoastaan opinnäytetyön toteuttaja tiesi. Dokumentteja säilöttiin sen lisäksi lukitussa kaapissa ja jokaisessa opinnäytetyön vaiheessa huomioitiin lasten yksityisyys. Valitsin myös olla nimeämättä päiväkodin yksikköä nimeltä suojatakseni lapsia vielä tehokkaammin.

Toiminnan eettisyyttä tuki myös tarkoin tehty taustatyö, tuoreisiin lähteisiin tukeutuminen työskentelyssä ja lapsilähtöisyys. Opinnäytetyö myös esiteltiin usealle työyhteisöstä ja kehityskohtiin puututtiin välittömästi, joka vuorostaan tuki eettisen toiminnan rakentumista koko toteutuksen ajan sen lisätessä toiminnan läpinäkyvyyttä. Suhtauduin työskentelyyn kriittisesti ja puutuin huomattuihin epäkohtiin työskentelyssäni viipymättä. Positiivinen pedagogiikka on minulle aiheena erittäin mieluisa ja sitä kautta työskentely oli opinnäytetyön parissa merkityksellistä.

Vuorovaikutussuhteiden ja -tilanteiden ollessa sosiaalisesti merkittäviä tutkijalle ja tutkittaville on tärkeää, että tutkittava aihe on henkilökohtaisesti tärkeä. Mikäli toiminta koettaisiin vastenmieliseksi muodostaisi se tilanteesta sellaisen, ettei tutkija voisi asettautua tarpeeksi tutkimuskohteiden asemaan. On siis tärkeää, että tutkija osallistuu toimintaan, jonka avulla hänen on mahdollista helposti osallistua itselleen merkitykselliseen toimintaan. (Grönfors 1985, 97.)

Toiminnan laajuus oli kuitenkin melko suppea ja toimintaa toteutettiin ainoastaan 19 lapsen kanssa. Sen lisäksi varsinaiseen työskentelyyn osallistui lisäkseni ainoastaan kaksi muuta kasvattajaa. Tämä on huomioitava ajatellen toiminnan eettisyyttä ja arviointia. Tämä opinnäytetyö ei vielä tarjoa tarpeeksi laajaa osoitusta "Hei, minä osaan!"-työkalupakin kokonaisvaltaisesta toimivuudesta. Toimintakertoja opinnäytetyön tiimoilta kertyi kuitenkin yhteensä 37, joihin sisältyi työskentelyä suuressa ryhmässä, pienryhmässä

toimimista sekä yksilötyöskentelyä. Näiden kertojen lisäksi toiset kasvattajat käyttivät materiaaleja kolme kertaa, jolloin toimintakertoja ja dokumentaatiomateriaalia kertyi yhteensä 40. toimintakerrasta.

Jos näihin toimintakertoihin lasketaan vielä huoltajien osallistumisten kerrat, kertyi niitä yhteensä 55 viidentoista osallistuessa Voimavihon täyttämiseen. Mutta arvioitaessa ainoastaan osallistumisen määrää huoltajien kohdalla, ei huoltajilta kerätty palautetta työskentelystä. Näin ollen 15 toimintakertaa eivät tuoneet kehittämistä ajatellen niin laajaa tietoa. Testasin kuitenkin myös kotona tehtävää osuutta lapsen kanssa, jolloin hän sain itse pienen kokemuksen siitäkin osiosta. Laaja ymmärrys omista työkaluistani vahvisti myös toiminnan eettisyyttä.

9 Tulosten analysointia & yhteenveto

Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda positiiviseen pedagogiikkaan pohjautuva työkalupakki, jonka parissa lapset työskentelisivät mielellään, oppisivat tunnistamaan ja nimeämään luonteenvahvuuksiaan ja joka antaisi kasvattajalle selkeät ohjeet toiminnalle. Työkalupakissa halusin myös panostaa visuaaliseen ilmeeseen ja siihen, että työkalupakin käyttönotettavuus tuntuisi kasvattajalta mahdollisimman helpolta. Työskentelyä peillasin myös Varhaiskasvatuslakiin sekä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin (2016).

Mielestäni onnistuin kohtuullisen hyvin toimivan työkalupakin luomisessa. Työskentely tuki lapsen kokonaisvaltaista kasvua ja erilaisten taitojen harjoittamista. Kokonaisvaltainen kasvu sai tukea siitä, ettei opinnäytetyön toteutus järkyttänyt päiväkodin tavallista arkea. Lisäksi tukea tarjottiin yksilökohtaisesti tarpeiden mukaan.

Työkalupakki tarjosi sen parissa työskentelevälle muun muassa kirjainten harjoittelua, värien tunnistamista, hienomotoriikan kehittämistä tukevia tehtäviä, ryhmätyötaitojen harjoittelua, itsesäätelyn harjoittelua ja itsetuntemusta lisääviä harjoituksia. Työkalupakki opetti lapsille tehokkaasti luonteenvahvuuksista ja dokumentointiin vedoten voi vetää johtopäätöksen, että lapset oppivat hyvin nimeämään työkalupakissa esiteltyjä luonteenvahvuuksia. Vaikka jokaista luonteenvahvuutta ei ehditty esitellä yksitellen, jokainen vahvuus käytiin kuitenkin läpi ja niistä keskusteltiin korttipelien yhteydessä. Sain kerättyä tietoa lasten taidoista ja vahvuuksista Voimavihkojen avulla. Voimavihko toimi siis hyvänä dokumentoinnin välineenä positiivisen pedagogiikan näkökulmasta ja tätä kautta samalla Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016) ajatusta pedagogisesta painotuksesta. Dokumentoitu materiaali nimittäin antaa mahdollisuuden jatkotyöskentelylle ja pedagogiselle suunnittelulle kerätyn materiaalin avulla.

Jokainen Voimavihon ajoissa palauttanut/paikalla ollut lapsi pääsi osallistumaan työskentelyyn kokonaisvaltaisesti ja tarjosin jokaiselle hänen tarvitsemansa tuen työskentelyn ikä- ja tasokohtaisesti. Kuitenkin tilanteen ollessa toinen ja mikäli aikaa opinnäytetyön toteutukselle olisi ollut alun perin ajateltu määrä, olisin tarjonnut työskentelylle enemmän aikaa. Tällöin jokaisen perheen olisi ollut paremmin mahdollista osallistua työskentelyyn. Kuitenkin 15/19 kotia osallistuivat työskentelyyn, eli 78,95%. Koteja osallistava osuus päätettiin tämän tuloksen perusteella jättää osaksi Voimavihkoa. Yhteensä 15 huoltajaa täytti siis Voimavihon kotona tehtävän osuuden ja yhteensä 16 vihkoa palautettiin päiväkotiin. Tavoitetuista huoltajista siis 93,75% osallistuivat työskentelyyn.

Lapsiryhmässä työskennelleet muut kasvattajat kokeilivat työkaluja ainoastaan kolme kertaa, jolloin heiltä kerätty palaute koskien heidän omakohtaisia työkokemuksia jäivät ajateltua suppeammiksi. He kuitenkin näkivät miltei jokaisen työskentelykerran, jonka toteutin lasten kanssa ja pystyivät antamaan tästä työskentelystä melko luotettavaa palautetta.

Yksi tavoite toiminnalle oli se, että kehitetty työkalupakki soveltuisi mahdollisimman hyvin 3-5 vuotiaalle lapselle. Voimavihon lopullisesta versiosta päätin jättää pois taidon sadutusta koskevan osuuden, jolloin ensimmäiselle sivulle kirjataan jatkossa ainoastaan lapsen nimi, ikä ja taito yksinkertaisessa muodossa. Miltei kaikista lapsista tuntui erittäin haasteellista kertoa tarina taidostaan, jonka takia näin paremmaksi vaihtoehdoksi jättää tämän osuuden pois lopullisesta opinnäytetyön tuotoksesta. Tämän työn liitteenä on Voimavihon lopullinen versio, jota on kehitetty toiminnallisen toteutuksen jälkeen. Työyhteisölle esitellyssä versiossa tätä osuutta ei siis enää ollut. Muut osiot ”Hei, minä osaan!”-työkalupakissa koin toiminta-kerroista kerättyjen havaintojen ja palautteiden perusteella sopivan hyvin 3-5 vuotiaalle lapsille.

Työskennellessään työkalupakin parissa kiinnitin erityistä huomiota siihen, kuinka saman ikäisillä lapsilla oli aivan erilaiset taitotasot samoissa toiminnoissa. Joku ei tunnistanut esimerkiksi värejä ollenkaan, kun taas saman ikäinen lapsi osasi nimetä kaikki esille nousseet värit. Joku vuorostaan leikkasi erittäin taitavasti, kun taas saman ikäinen ryhmän jäsen ei osannut pitää saksista kunnolla kiinni. Tällöin ohjaaminen ja tuki työskentelyssä suhteutettiin lapsen tarpeisiin ja henkilökohtaiseen tasoon.

Työkalupakin työkalut Voimavihko, Vahvuusmaisema ja Luontenvahvuus kuvakortit ovat kokemukseni mukaan helpot ottaa osaksi päiväkodin luonnollista päivärytmiä. Erityisen hyväksi työkaluksi koin kuvakortit, joita oli mahdollista hyödyntää isossa ryhmässä, pienryhmissä ja yksilötyöskentelyssä. Lapset kiinnostuivat erityisesti korttien kanssa tehdystä työskentelystä. Lapset osallistuivat työskentelyyn vapaaehtoisesti ja odottivat malttamattomina vastausvuoroaan aamupiireillä luontenvahvuuksista keskustellessa sekä vuoroaan korttipelissä. Lapset myös pysyivät minua käymään läpi päivän luontenvahvuuden erikseen silloin, kun en sitä ehtinyt aamupiirillä tekemään. Työkaluista erityisesti Voimavihko ja Luontenvahvuus kuvakortit herättivät lapsissa keskustelua vahvuuksistaan.

Vahvuusmaisema-työskentely oli melko nopeatahtista ja se koostui enimmäkseen askartelusta, sillä varsinaiselle keskustelulle ei jäänyt tarpeeksi aikaa. Lapset toki saivat vaikuttaa työskentelyyn jonkin verran valitsemalla haluamansa osat ja värit Vahvuuskukkaansa, mutta muuten lapsen osallisuus jäi tässä kohtaa turhan vähäiseksi. Aikataulu tuli tässä kohtaan vastaan, jolloin työskentelyä oli nopeutettava pysyäkseen aikataulussa. Aktiivisen toimijuus toteutui paremmin Voimavihkoon liittyvässä työskentelyssä, kun vihosta tehtiin lapsen näköinen. Lapsen taidot kirjattiin juuri niin kuin hän ne kertoi ja hän sai päättää, halusiko osallistua työskentelyyn vai ei. Aktiivinen toimijuus ei kuitenkaan toteutunut halutulla tavalla opinnäytetyön työskentelyssä, sillä alun perin olin ajatellut toteuttavani Vahvuusmaiseman teon kokonaan lasten näkökulmista käsin. Nyt minun oli aikataulun asettamien raamien takia valmisteltava työtä ja tämä teki siitä enemmän minun kuin lasten näköisen, lasten osallisuus siis kärsi.

9.1 Havainnointiin perustuvat tulokset

Havainnoinnin ja havaintojen dokumentoimisen tukemiseksi täytin jokaisen toimintakerran jälkeen kyseistä työskentelyä varten suunnittelemani havainnointilomakkeen. Lomakkeet löytyvät tästä opinnäytetyöstä liitteinä 3, 4 ja 5. Lomakkeiden avulla toiminnan dokumentointi oli johdonmukaista ja ne helpottivat muistiinpanojen tekemistä kiireisen päiväkotiarjen keskellä.

Aamupiireillä ja ruokapiireillä Luonteenvahvuus kuvakortit toimivat erinomaisesti. Lapsia osallistui aamupiireillä tehtävään vahvuusopetukseen aamusta riippuen 14-17 lasta. Ruokapiireillä tehtävään opetukseen osallistui kerrallaan keskimäärin kuudesta kymmeneen lasta. Osallistujia ollessa vähemmän, pelattiin korttipeliä, jossa kasvattaja luki ääneen tekstikortin ja vuorollaan lapset etsivät sitä vastaavan kuvakortin. Lapset tunnistivat kortit lähestulkoon poikkeuksetta, joskus pienen pohdinnan jälkeen. Työskentely herätti lapsissa innostusta ja malttamattomuutta, josta voi vetää johtopäätöksen työskentelyn olleen mieluista. Lapset ehdottivat myös oma-aloitteisesti korttipelin pelaamista. Aamupiireillä tehty työskentely herätti lapsissa keskustelua ja monet intoutuivat kertomaan, kuinka vahvuus näkyi heissä ja heidän teoissaan. Opinnäytetyössä toteutettu korttien sisäänajo viikkoa ennen varsinaista toteutusta koettiin hyödylliseksi, sillä lapset tunnistivat osan korteista varsinaisen toiminnan alkaessa ja olivat valmiiksi innostuneita ”Hei, minä osaan!”-työkalupakista.

Yhteensä kaksi lasta epäröivät korttien suhteen korttipeliä pelatessaan, jolloin hyödynsin tekstikortin ja kuvakortin samanväristä pohjaa. Tällöin kehoitin lasta etsimään saman väristä korttia, ja niin kortti löytyi. Samalla huomasin, kuinka korttien avulla myös värien opettelu mahdollistui. Luonteenvahvuus kuvakorttien avulla opeteltiin myös eläinten tunnistamista, sillä esimerkiksi rausku ja ilves olivat muutamalle lapselle uusia tuttavuuksia.

Aamupiireillä Luonteenvahvuus kuvakortit esiteltiin aina vahvuus kerrallaan ja pohdittiin yhdessä, kehen kyseinen vahvuus sopi ja miten se näkyi arjessa ja teoissa. Lapset myös intoutuivat auttamaan kaveria, mikäli kaverin oli vaikea ymmärtää jotakin vahvuutta tai löytää oikeaa korttia korttipelissä. Muut lapset kertoivat tällöin esimerkkejä vahvuudesta tai auttoivat oikean kortin löytämisessä. Tällaisissa tilanteissa sain erinomaisia tilaisuuksia kertoa erilaisten vahvuuksien näkymisestä käytännössä!

Piireillä esitellyistä luonteenvahvuuksista uteliaisuus oli vaikea hahmottaa, mutta se vaikutti ainakin osaltaan siihen, että toinen kasvattaja esitteli vahvuuden. Antamani perehdytys ei ollut tarpeeksi tarkka, jolloin vahvuutta esittelevä kasvattaja unohti esimerkiksi esitellä uteliaisuuteen liittyvän kuvakortin. Kuvakortit olivat erittäin tärkeä osa opetusta. Kaikesta huolimatta kolme lasta kokivat uteliaisuuden olevan vahvuutensa.

Luonteenvahvuus kuvakortteja muutaman kerran käytettyä lapset oppivat yhdistämään luetun tekstikortin erittäin nopeasti kuvakorttiin. Helposti lähestyttävät hahmot rimmaavilla teksteillä tekivät osaltaan tehtävänsä. ”Reilu rausku, Sinnikäs siili, Huumorintajuinen harakka” ja muut hahmot tulivat lapsille tutuiksi. Arkikielessä lisääntyi vahvuussanaston käyttö ja lapset kertoivat olevansa kuin itsesäätelyn iilimato tai

reilu rausku niihin sopivissa tilanteissa. Voi siis vetää johtopäätöksen, että lapset oppivat vahvuuksia tehokkaasti työkalun avulla ja vahvuuskielen käyttö ryhmässä lisääntyi.

Huomasin myös sen, mikäli lapsi oli pelannut korttipeliä kotona. He kertoivat siitä, kuinka aikuinen kotona oli pelannut peliä heidän kanssaan ja kuinka merkittävältä se oli tuntunut. Oli mahtava kuulla, kuinka innoissaan lapset olivat kotona tapahtuneesta pelaamisesta. Kotona tehty työskentely myös tuki oppimista, sillä kotona korttipeliä pelanneet lapset osasivat poikkeuksellisen hyvin nimetä eri vahvuuksia. Seuraavaksi muutama esimerkki lasten lausahduksia oppimisesta ja luonteenvahvuuksista:

Lapsi 1: "Rohkeus on sitä, äiti sano, et ku menee neuvolaan vaik siel sattuu"

Lapsi 2 Tilanteessa jossa kaveri auttoi: "Se on ku reilu rausku!"

Lapsi 3: "Mä oon huumorintajuinen ku äiti näyttää outoja ilmeitä ja mä nauran"

Lapsi 4: "Mä oon huumorintajuinen ku kaadun ja nauran itselleni"

Lapsi 5 tilanteessa jossa oltiin puhuttu reiluudesta ja kaverin auttamisesta: "Mä voin auttaa jos se ei löydä (kuvakorttia)!"

Lapsi 6: "Mä olen tosi utelias"

Lapsi 7: "Osa näistä (vahvuuksista) on mulle tuttuja, osa ei"

Lapsi 8 itsesäätelystä: "Mä oon ainakin semmonen, etten syö pullaa tai karkkia tai vie toisen leluu luvatta"

Lapsi 9 itsesäätelystä: "Pitää pyytää kaverilta lupa ja odottaa lelua"

Lapsi 10 ruokapiirillä: "Mä ainakin odotan omaa vuoroa ja oon hiljaa ku aikuinen puhuu koska mulla on hyvä itsesäätelytaito"

Voimavihon parissa tehtävä työskentely oli haasteellisempaa kuin kuvakorttien käyttö, sillä minun oli ohjattava jokaista lasta enemmän. Voimavihkoja täytettiin lasten kanssa pienryhmissä ja yksilötyöskentelynä. Voimavihko herätti lapsissa vähemmän varsinaista innostusta verraten korttityöskentelyyn, lapsissa näkyi ennemmin vahva keskittyminen. Kuitenkin kolme lasta innostuivat erittäin paljon näissäkin toimintatuokioissa ja olisivat voineet puhua vahvuuksistaan ja taidoistaan niin kauan, että minun oli jo siirryttävä seuraavan lapsen ohjaamiseen. Voimavihko-työskentelyä olisi tukenut se, että vihkoja olisi täyttänyt useampi kasvattaja, jolloin jokaista lasta kohden olisi jäänyt enemmän aikaa. Nyt rajattu aika toiminnalle ja vähäiset resurssit haastoivat työskentelyä. Työskentelyä oli lisäksi porrastettava, sillä osa lapsista joutui odottamaan vuoroaan pitkäänkin. Tällöin tarjosin heille vaihtoehtoiseksi tekemiseksi vapaata piirtämistä. Odottaminen tuntui lapsista tylsältä ja herätti ryhmässä turhaa levottomuutta, mikä osaltaan vaikeutti toteutusta.

Voimavihko sai lapset miettimään omia taitojaan ja vahvuuksiaan, mutta osaa ujostutti taitojensa miettiminen. Tällöin jouduin ehdottamaan mahdollisia taitoja, jolloin jouduin johdattelemaan lasta liikaa. Mikäli toiminnalle olisi ollut enemmän aikaa, olisivat ujommatkin lapset saaneet rauhassa miettiä vastauksi-

aan. Suurimmalle osalle tarinan kertominen omasta taidostaan oli erittäin haasteellista, jonka takia päätin, ettei lopulliseen "Hei, minä osaan!"-työkalupakin Voimavihkoon sisälletä kyseistä tarinankerrollista osuutta jota testasin ryhmässä.

Aikaa ollessa enemmän Voimavihko työskentely olisi ollut hedelmällisempää ja se olisi toteutettu kokonaisuudessaan yksilötyöskentelyn muodossa. Nyt lapset matkivat herkästi toisiaan ja nimesivät esimerkiksi samoja taitoja, jonka vierustoveri oli juuri maininnut.

Lasten toteamuksia Voimavihko-työskentelystä:

Lapsi 1 vuoron odottamisesta: "tylsää"

Lapsi 2: "Me saadaan ihan OMAT vihot!!!"

Lapsi 3 innostui numeroista: "Mä numeroin nää kaikki osiot!!"

Lapsi 4: "Katso ku mä osaan!"

Lapsi 5 työskentelyn jälkeen: "Mä haluan tehdä vihkoa ja lisätä sinne juttuja!"

Lapsi 6 luontevahvuuksien värittämisestä: "Mä haluan värittää kaikki!"

Lapsi 7: "Isi luki rohkea rotasta!"

Lapsi 8: "Me pelattiin korttipeliä kotona"

Lapsi 9: "On kivaa!"

Lapsi 10: "Mä oon ihan ku se huumorintajunen harakka ja aina höhöttän"

Voimavihon työskentely oli myös omalla tavallaan eriarvoistavaa ajatellen kotona tehtävää osuutta. Kaikki huoltajat eivät osallistuneet tähän "Hei, minä osaan!"-työkalupakin osioon, jolloin lapsia harmitti jäädä paitsi kotityöskentelystä. Minä kuitenkin tein Voimavihon palauttaneen lapsen kanssa kotitehtävän kahdestaan. Se ei kuitenkaan korvaa työskentelyä tutun aikuisen kanssa. Näin ollen voi pohtia onko eettisesti kestävä, että vihko sisältää kotona tehtävän osuuden. Kotiosuuden täytti nyt kuitenkin suurin osa tavoitteista huoltajista, minkä perusteella päätin jättää sen osaksi vihkoa. Aikaa ollessa työskentelylle enemmän, voisi luulla, että useampi koti osallistuisi Voimavihon tekemiseen. Korttipeli oli onnistunut elementti Voimavihossa ja neljä lasta kertoivat pelanneensa sitä kotona. Useat lapset ehdottivat minulle omasta aloitteesta sen pelaamista myös päiväkodissa.

Lapsille oli selvästi merkityksellistä, että jokainen sai oman vihon. Voimavihon viimeistä sivua tehdessä lapset jonottivat luokseni vapaaehtoisesti. Tämä osuus toteutettiin yksilötyöskentelynä. Viimeisellä sivulla pohdittiin vahvuuksien näkymistä päiväkodissa ja askarrettiin vihkoon lapsen Vahvuuskukka, johon nimettiin kolme vahvuutta sekä kaksi lapsen itse valitsemaa taitoa. Tässäkin vaiheessa lapset ehdottivat korttipelin pelaamista. Voimavihon viimeisen sivun toteutus oli minusta mukavaa, sujuvaa ja hauskaa yhteistä puuhaa lasten kanssa.

Vahvuusmaisema luotiin kahdessa päivässä lasten kanssa, josta ensimmäisenä maalattiin yhteinen pohja. Maalaaminen suurelle paperille oli lapsista mukavaa ja siihen osallistui yhteensä 9 lasta kolmessa pienryhmässä. Jokainen osallistui maalaamiseen vapaaehtoisesti. Jouduin ohjaamaan lapsia ajateltua enemmän, sillä toteutukselle tuli hoppu. Alun perin olin ajatellut, että lapset saisivat täysin itsenäisesti rakentaa maiseman, päättää materiaalit ja työtavan. Nyt kuitenkin valitsin välineet ja maalit maisemaa varten valmiiksi ja valmistelin huoneen, jotta lapset pystyivät aloittamaan maalaamisen heti.

Lapset olisivat jatkaneet maalaamista pidempääkin, vaikka paperi oli jo läpimärkä ja maalia täynnä. Maalia oli niin paperissa, lattiassa sekä matossa ja hetki oli täynnä tekemisen meininkiä. Oli mukava huomata, että lapset jotka tavallisesti herkästi riitelivät keskenään, rauhoittuivat yhteisen tekemisen äärelle. Erityisesti yksi lapsista paneutui maalaamiseen niin, että sulki kaiken muun ulkopuolelleen. Ehkä hän koki maalauksen parissa flow-tilan?

Kuivunut teos ripustettiin seinälle ja seuraavana päivänä luotiin Vahvuuskukat. Vahvuuskukkien tekoon kaikki paitsi yksi osallistujista tulivat vapaaehtoisesti askartelemaan luontaisessa tahdissa. Yhden lapsen saadessa tehtävän päätökseen seuraava ilmestyi siis pöydän ääreen pyytämättä. Yhtä lasta pyysin mukaan erikseen. Lapset ja liimasivat kukan kasaan valmiista osista, jonka jälkeen piirsin lapsen valitsemaan pahviin hänen kätensä kuvan. Osa lapsista piirsi sekä leikkasi kätensä itse pahvista, jolloin annoin heidän tehdä sen alusta loppuun. Suurta osaa lapsista täytyi kuitenkin tukea tehtävässä melko vahvasti ja jokaiselle lapselle tarjottiin tämän tarvitsema tuki.

Lasten askarreltua kukat hyödynsin Voimavihkoihin tehtyjä versioita Vahvuuskukista ja kirjasin jokaisen lapsen vahvuudet ja hänen kaksi valitsemaansa kaksi taitoa kukkaan. Tämän jälkeen kukat kiinnitettiin sinitaralla kiinni Vahvuusmaisemaan. Lapset intoutuivat askartelemaan käsikukkiin myös sormuksia ja käsi-koruja, vaikka en sellaista ollut ajatellutkaan. Oli hienoa nähdä, kuinka luovuus lähti kukkimaan. Luovuuden käytöstä puhuttiin lasten kanssa askartelun yhteydessä ja tuotoksia ihailtiin. Askartelun yhteydessä oli helppoa havainnollistaa luovuuden luontevahvuutta.

Harmillista maiseman askartelussa oli se, ettei neljä palauttanut vihkoa päiväkotiin jolloin näiden lasten kukat jäivät vaille vahvuuksia. Kuitenkin keskustelin näiden lasten kanssa heidän taidoistaan ja mietimme yhdessä, mitkä he niihin olisivat laittaneet. Kirjasin vahvuudet ja taidot näiden lasten kohdalla kukkiin vasta opinnäytetyön toteutuksen jälkeen. Tästäkin voi vetää johtopäätöksen, että mikäli olisin pysynyt alkuperäisessä aikataulussa olisi voinut olla mahdollista saada heidänkin käsiin vahvuudet ja taidot opinnäytetyön ajan puitteissa. Vahvuusmaisemaan liittyvä askartelu herätti lapsissa innostusta ja malttamattomuutta.

Lasten kommentteja Vahvuusmaisemasta:

Lapsi 1: Työskentelyn alussa maalauksesta "Mä haluan tehdä!"

Lapsi 2: "Haluun leikata (kukan) ite kokonaan"

Lapsi 3 odottaessa vuoroa Vahvuuskukka-askarteluun: "Saanks mäki jo tehdä?"

Olisin kaiken kaikkiaan voinut aikataulun lyhennyttyä pienentää jotakin "Hei, minä osaan!"-työkalupakkiin liittyvän toiminnan osuutta. Näin jokainen lapsi olisi voinut paremmin osallistua tekemiseen, eikä toiminta olisi ollut eriarvoistavaa. Alun perin suunnittelemani aika toiminnan toteutukselle oli siis kaksi kuukautta, joka lyhenyi yhteen kuukauteen. Nyt toimintaa tehtiin erityisesti opinnäytetyön loppuvaiheessa kiireellisissä tunnelmissa.

Kaiken kaikkiaan työskentely oli kuitenkin sujuvaa, hauskaa ja opettavaista. Kaikkien työkalujen testaus oli mielestäni hyödyllistä, sillä toimintakertojen jälkeen minun oli helppo lähteä kehittämään "Hei, minä osaan!"-työkalupakkia kohti lopullista muotoaan. Toimintakertojen jälkeen muokkasinkin työkalupakkia seuraavanlaisesti: Voimavihosta poistettiin osuus koskien taidon tarkempaa kertomista, Voimavihosta tehtiin ainoastaan yksi versio kahden sijaan, työkalupakkiin lisättiin erilliset ohjeet toiminnalle, materiaalit lisättiin tulostettavaan muotoon muistitikulle työkalupakkiin ja Luontenvahvuus kuvakorteista luotiin pienempi avainnauhaan kiinni saatava, mukana helposti kannettava nippu.

9.2 Palautetta kasvattajilta

Keräsin "Hei, minä osaan!"-työkalupakista palautetta koko toteutuksen ajan. Toiminnallisen toteutuksen aikana kerätty palaute oli suullista vapaan keskustelun muodossa, jonka kuitenkin kirjasin oppimispäiväkirjaani. Opinnäytetyön alkuvaiheessa pyysin ensimmäiseksi palautetta Luontenvahvuus kuvakorteista. Kuvakorteista muutama kasvattaja kiinnitti huomiota rakkauden luontenvahvuutta havainnollistavaan korttiin, sillä se näyttää hieman siltä, kuin ritari kuristaisi kuvassa olevaa itkevää neitoa. Muuten sain ainoastaan positiivista palautetta kuvien ulkonäöstä. Suullista palautetta keräsin tässä vaiheessa kuudelta kasvattajalta.

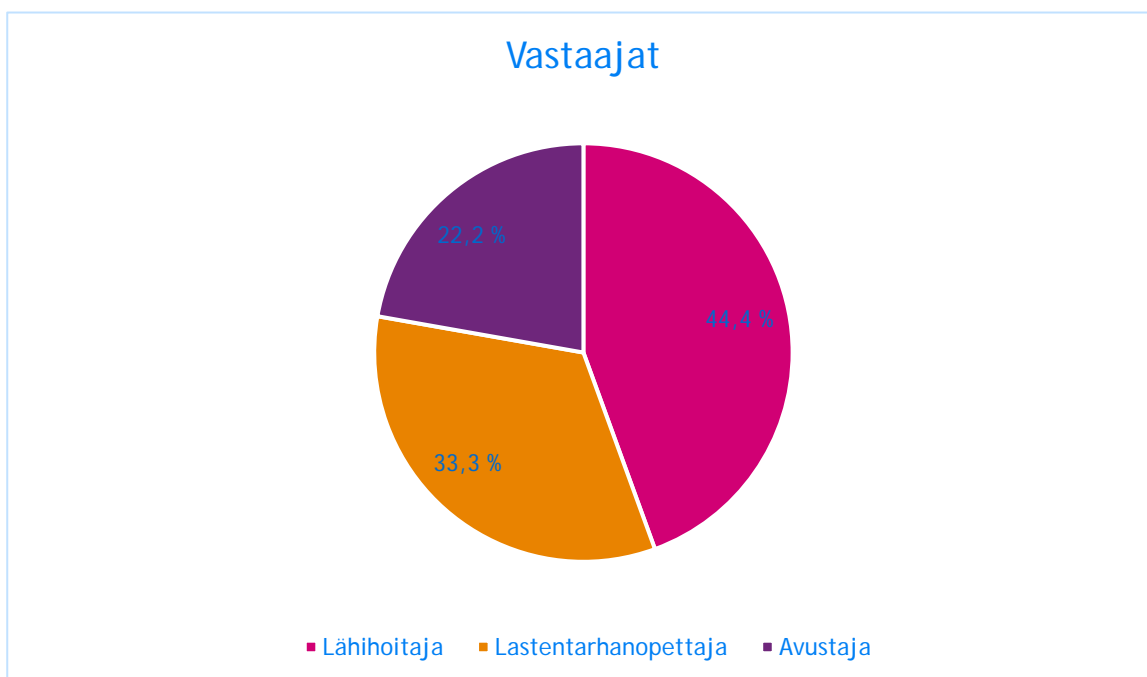

Kuvio 8: Luontenvahvuus rakkaus

Lähdin palautteen myötä kokeilemaan rakkaus-korttia käytännössä ja pyysin seuraavaksi lapsilta palautetta kyseisestä kortista. Lapset kuitenkin tunnistivat kuvakortin helposti. Heidän näkökulmaa kysyttäessä he kertoivat näkevänsä kortissa ukon joka haluaa tyttöä ja ritarin ja sydämen. Kortista pyysin palautetta yhteensä kymmeneltä lapselta, joista ainoastaan kaksi ehdottivat, että ritari joko saattaa kuristaa tyttöä tai sitten lohduttaa häntä. Toiminnallisen osuuden alkaessa ja kortin tekstin luettua, kaikki lapset kuitenkin oppivat yhdistämään kortin rakkauteen ja lohduttamiseen. Kortti siis jäi ennalleen.

Toiminnallisen osuuden pyörähdettyä käyntiin yksi kasvattaja pyysi Luontevahvuus kuvakorteista pienempää, mukana kannettavaa versiota. Niinpä loin tällaisen mallin korteista opinnäytetyön toteutuksen keskivaiheilla. Pienestä nipusta tuli positiivista palautetta muiltakin kasvattajilta. Opinnäytetyön menetelmien testivaiheessa kolme kasvattajaa pyysivät kuvakortteja sähköpostitse, josta pystyi aavistelemaan niiden olevan kohderyhmään vetoavia. Myös opinnäytetyön aihetta pidettiin ajankohtaisena.

Lähdin keräämään kirjallista palautetta muilta kasvattajilta työkalupakista testattuani niitä ensin oman ryhmäni kanssa kolmen viikon ajan. Palautetta keräsin haastattelurungon avulla, joka löytyy tästä työstä liitteenä 8. Haastattelin ja kirjasin kahden palautteenantajan vastaukset, muut vastasivat lomakkeeseen itsenäisesti. Lomakkeen täyttämistä edelsi hyvin lyhyt esittely ”Hei, minä osaan”-työkalupakin sisällöstä. Vastaukset kirjattiin nimettömästi. Palautteita kerättiin kolmen päivän ajan ja yhteensä niitä kertyi 9 kappaletta. Palautteen vähyyteen vaikutti huomattavasti se, että päiväkodissa oli meneillään useita tapahtumia ja työntekijöitä oli sairaana sitä kerätessä. Kiire loi huonohkot olosuhteet palautteen keruuta ajatellen. Kasvattajien palautteiden perusteella muokkasin ”Hei, minä osaan!”- työkalupakin lopulliseen, julkaistavaan muotoon. Vastaajista neljä olivat lähihoitajia, kaksi lastentarhanopettajia ja kaksi avustajia.

Kuvio 9: vastaajat

Ensimmäinen kysymys käsitteli kasvattajan ensivaikutelmaa työkalupakista. Kaikki vastasivat ensimmäiseen kysymykseen. Vastaajista kolme ilmaisivat kyselyn ensimmäisessä osiossa työkalupakin houkuttelevan käyttämään materiaaleja. Työkalupakin kuvien ulkoasua kehui värikkääksi, kivaksi tai hyväksi yhteensä kolme kasvattajaa. Yleinen ulkoasu sai kehuja lisäksi neljältä vastaajista. Ensimmäisessä kysymyksessä nostettiin esille työkalupakin olevan myös helppokäyttöinen, loistava, mielenkiintoinen, selkeä, ihanan värikäs paketti, huolellisesti tehty, yksinkertainen, käyttökelpoinen ja helposti toteutettava lasten kanssa. Yksi vastaajista ilmoitti lisäksi olevan kiinnostunut työkalupakin käyttöön otosta.

9.3 Kysymykset ja vastaukset

Kysymys 1: Mikä on ensivaikutelma työkalupakista?

Vastaukset 9/9 vastaajaa:

- Helppokäyttöinen
- Loistava, värikkäät ja kivat kuvat
- Selkeä, hyvät kuvat, olen kiinnostunut työkalupakista
- Ihana, värikäs, houkutteleva, sytyttää päästä käyttämään
- Mielenkiintoinen ja värikäs, ihanat värikkäät kuvat lapsille
- Ihanan värikäs paketti
- Selkeä ja yksinkertainen, helppo toteuttaa lasten kanssa ja helppo "muokata" myös pienten lasten käytettäväksi
- Selkeä ja huolellisesti tehty ja hieno ulkoasu, houkutteli käyttämään
- Vaikuttaa helppokäyttöiseltä ja hyvin toimivalta

Kysymys 2: Osaisitko nyt lähteä käyttämään työkalua?

Vastaajista kaikki (9/9) paitsi yksi olivat sitä mieltä, että osaisivat heti lähteä käyttämään työkalupakkia. Vastausvaihtoehdot kysymykseen olivat kyllä tai ei. Selitys osaamattomuudelle oli se, että vastaaja olisi kaivannut enemmän aikaa perehtyäkseen työkalupakkiin. Lisäksi yksi kyllä vastanneista nosti esille sen, että tarkempi tutustuminen "Hei, minä osaan!"-työkalupakkiin olisi paikallaan.

Kuvio 10: Toinen kysymys

Kysymys 3: Onko työkalupakin ohjeistukset tarpeeksi selkeät?

Kaikki vastaajat 9/9 olivat sitä mieltä, että työkalupakin ohjeistukset olivat tarpeeksi selkeät. Vastaukset kirjattiin ympäröimällä lomakkeeseen joko kyllä tai ei. Avoimiin kysymyksiin kertyi kuitenkin ehdotuksia siitä, että olisi hyödyllistä lisätä ohjeistuksia koskien Vahvuusmaiseman käyttöä sekä Vahvuuskukkaa. Lisäksi yksi vastaajista ehdotti, että toteuttaja voisi lisätä työkalupakkiin erillisiä ehdotuksia siitä, kuinka Luontenvahvuus kuvakortteja voisi käyttää eri tavoin, kuten esimerkiksi muistipelinä. Näin kehitettyjä työkaluja olisi mahdollista hyödyntää laajemmin ja monipuolisemmin.

Kysymys 4: Voisitko kuvitella käyttäväsi työkalupakkia ryhmässäsi?

Vastaajista suurin osa (8/9) voisi kuvitella käyttävänsä "Hei, minä osaan!" - työkalupakkiaan ryhmässään. Vastausvaihtoehdot kysymykseen olivat kyllä tai ei. Yksi kertoi työskentelevänsä alle kaksi vuotiaiden ryhmässä, jonka vuoksi ei voisi ottaa työkaluja käyttöön sellaisenaan. Vastaaja kuitenkin kommentoi, että tuotettuja menetelmiä on helppo muokata sopiviksi myös pienemmille lapsille.

Kysymys 5: Onko visuaalinen ilme mielestäsi miellyttävä?

Kaikki olivat sitä mieltä, että työkalupakin visuaalinen ilme oli miellyttävä. Kysymykseen vastattiin kyllä tai ei.

Kysymys 6: Mitä muuttaisit?

Vastauksia kuudenteen kysymykseen kertyi yhteensä kuusi kappaletta. Kysymys oli avoin, jolloin vastaaja sai vapaasti kertoa muutosehdotuksistaan. Yksi ei muuttaisi työkalupakissa mitään. Yksi lisäisi ohjeistuksia liittyen Vahvuusmaisemaan ja Vahvuuskukkaan. Kaksi ehdottivat lisäksi sitä, että toteuttaja voisi lisätä työkalupakkiin vinkkejä työkalujen monipuolisemmasta käytöstä ja konkreettisista ohjeista. Yksi vastasi, että ohjeiden lisäämisen jälkeen tuskin muuttaisi työkalupakissa mitään. Yksi vastaaja ehdotti, että Luontenvahvuus kuvakorttien tekstikortteihin lisättäisiin valmiita esimerkkejä luontenvahvuuksista joita kertoa lapsille opetuksen yhteydessä.

Kysymys 7: Muuta palautetta?

Lomakkeen viimeinen osio oli avoin kysymys ja yhteensä vastauksia tähänkin osioon kertyi kuusi kappaletta. Työtä keuhuttiin loistavaksi ja kuvia ja kortteja ihanan värikkäiksi ja selkeiksi. Sitä pidettiin lisäksi hyvänä ja ymmärrystä lisäävänä, että kortit olivat aina esillä niiden läpikäynnin jälkeen. Löytyneitä ohjeita kuvailtiin selkeiksi. Tutustumisaikaa pakettiin kuvailtiin lyhyeksi ja työkalupakin käyttöä sellaisenaan pidettiin mahdollisesti haastavana alle kaksi vuotiaiden ryhmässä. Opinnäytetyön toteutus olisi yhden vastaajan mukaisesti voi-

nut olla yhtäjaksoisempi, mutta vastaaja avasi myös sitä, ettei se varhaiskasvatuksen realiteetit huomioiden olisi ollut mahdollista. Yksi vastaaja kehui myös opinnäytetyön aihetta ajankohtaiseksi.

Kaiken kaikkiaan palaute työkalupakista oli hyvin positiivista. Olin itsekkin sitä mieltä, että aikaa muiden työntekijöiden perehdyttämiseen olisi pitänyt olla enemmän. Alun perin olikin tarkoitus perehdyttää muu työyhteisö "Hei, minä osaan!"- työkalupakin käyttöön yhteisen koulutuksen merkeissä. Toteutusajan lyhennettyä aikaa koulutukselle ei kuitenkaan ollut. Perehdytykselle loi haasteensa lisäksi se, että päiväkodissa oli kevätkaudella opinnäytetyön toteutusaikana useita suurempia tapahtumia, joita työntekijöiden oli suunniteltava ja aikaa ylimääräiselle koulutukselle ei oikeastaan ollut. Nyt perehdytin lomakkeeseen vastanneet kasvattajat erittäin nopeasti ja lähinnä esittelemällä työkalupakin sisällön. Olin erittäin mielissäni myönteisistä vastauksista liittyen työkalupakin visuaaliseen ulkomuotoon, sillä minulla ei ollut aikaisempaa kokemusta tietokoneella tehtävästä kuvanmuokkaus-työskentelystä.

Kerätyn palautteen perusteella lisäsin lopulliseen työkalupakkiin tarkemmat ohjeistukset liittyen Vahvuusmaisemaan ja Vahvuuskukkaan. Lisäsin työkalupakkiin myös valmiit havainnollistavat esimerkit Luonteen vahvuus kuvakortteihin liittyen, joiden avulla kasvattajan on helpompi kertoa esimerkkejä vahvuuksista. Lisäksi loin erillisen koonnin työkalujen mahdollisesta monipuolisemmasta käytöstä eri toimintaehdotusten muodossa, jotta kasvattaja voisi helpommin jatkojalostaa työskentelyään positiiviseen pedagogiikkaan perustuvan työkalupakin parissa. Käyttöehdotukset löytyvät tästä opinnäytetyöstä liitteenä 9. Kymmenentenä liitteenä tässä opinnäytetyössä on työkalupakkiin lisätty esimerkki-lista luonteenvahvuuksista. Tein myös valmiin koulutuspaketin Powerpoint-esityksen muotoon, jonka avulla on mahdollista perehdyttää toimintayksikkö työkalujen käyttöön vielä opinnäytetyön varsinaisen toiminnan päätyttyäkin. Esitys lisättiin "Hei, minä osaan!"- työkalupakin muistitikulle. Powerpoint-esitys on tässä työssä yhdentenätoista liitteenä.

10 Kehitysehdotuksia

Työkalupakin jalkauttamista ajatellen olisi hyödyllistä, että työntekijöille pidettäisiin sen käytöstä erillinen koulutus. Koulutuksessa voisi käydä tarkkaan lävitse työvaiheet ja työkalun ohjeistukset. Jotta työskentely oli hedelmällisempää sekä tasa-arvoisempaa ajatellen esimerkiksi koteja osallistavaa osuutta, täytyy työskentelylle varata tarpeeksi aikaa. Jokaisen lapsen tulisi saada osallistua kokonaisvaltaisesti työkalupakin työskentelyyn.

Aikaa ollessa enemmän voisi koteja osallistaa työskentelyyn laajemmin. Voisi esimerkiksi ajatella olevan mahdollista käydä huoltajan kanssa laajempaa keskustelua lapsen vahvuuksista esimerkiksi vasu-keskustelun yhteydessä. Työkalupakin kuvakortteja voisi myös käyttää esimerkiksi vanhempainilloissa, jolloin kortit tulisivat huoltajille sitä kautta tutuiksi.

Voimavihkoa voisi myös käyttää työyhteisössä niin, että kasvattajat täyttäisivät omat vihkonsa. Näin he saisivat laajemman käsityksen vihon sisällöstä, josta olisi hyötyä, kun vihkoja täytetään lasten kanssa. Samalla vahvuusajattelu ja vahvuissanasto mahdollisesti vahvistuisivat yksikössä mikä vuorostaan kehittäisi

positiivisen pedagogiikan toimintamallia. Samalla kasvattajat voisivat kehittää työkaluja oman ryhmänsä näköisiksi, kun he olisivat saaneet siitä paremman kuvan. Materiaalien löytyessä muistitikulta mahdollistuu myös niiden muokkaaminen. Toteuttaja kehottaakin kasvattajia muokkaamaan materiaaleja ryhmänsä näköisiksi!

11 Pohdinta

Kehitetty ”Hei, minä osaan!”-työkalupakki toimii pedagogisena työkaluna ajatellen toiminnan dokumentointia, sillä Voimavihkoon ja Vahvuusmaisemaan kerättiin ajankohtaista tietoa lapsen vahvuuksista kirjalliseen muotoon. Kerätty materiaali mahdollistaa jatkotyöskentelyn lapsen esille nousseet luonteenvahvuudet huomioiden, jolloin vahvuuksien opettelu on mahdollista saada jatkumoa ja sitä on mahdollista kehittää. Toiminta oli lisäksi kokemukseni mukaan helppo integroida osaksi tavallista päivärytmiä. Työkalupakin pohjalla oli enimmäkseen teoriaa positiiviseen pedagogiikkaan liittyen, samaten jonkin verran materiaalia Varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, Varhaiskasvatuslaista ja vahvuusopetuksesta. Ei voi kuitenkaan sanoa, että se olisi varsinaisesti monitieteellinen kokonaisuus, sillä opinnäytetyöhön käytettävät resurssit olivat rajalliset. Toimintani oli kuitenkin ammatillisesti johdettua, suunnitelmallista ja tavoitteellista.

Pedagogiikka uudessa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa rakentuu monitieteisestä ja erityisesti kasvatustieteellisestä sekä varhaiskasvatustieteellisestä tiedosta ja se on ammatillisesti johdettua, pedagogiikan tulee olla suunnitelmallista ja tavoitteellista lapsen oppimista ja hyvinvoinnin toteutumista ohjaavaa toimintaa (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 20.)

Työskentely sisälsi työskentelyä niin suuressa kuin pienessä ryhmässä, mikä edistää ryhmätyötaitojen harjoittelua. Toiminta siis tuki Vasun oppimiskäsitystä eli sitä, että lapsi kasvaa, oppii ja kehittyy vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja lähiympäristön kanssa (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 20). Työskentelyyn sisältyi myös yksilötasolla tehtäviä osuuksia, jolloin oli mahdollista huomioida yksilön vahvuudet ryhmässä, mitä uusi Varhaiskasvatussuunnitelma korostaa. Vahvuuksien opettelu ja nimeäminen olivat opinnäytetyön keskeisimpiä asioita, jolloin yksilön vahvuuksien huomiointi toteutui hyvinkin konkreettisella tasolla.

Uudessa varhaiskasvatussuunnitelmassa (2016) varhaiskasvatus määritellään pedagogisesti painottuneeksi hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudeksi. Pedagoginen painotus tarkoittaa sitä, että uuden Vasun keskiöön asettuvat pedagogisen toiminnan suunnittelu, toteutus, arviointi ja kehittäminen. Korostuneina ajatuksina uudistetussa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa näkyy yksilön vahvuuksien huomiointi ryhmässä, mielenkiinnon kohteiden sekä mahdollisten tuen tarpeiden huomiointi. Tasa-arvoisessa ja laadukkaassa varhaiskasvatuksessa ymmärretään, että lapsen kehitys on hyvin yksilöllistä ja että oppimisen tueksi on useita vaihtelevia menetelmiä. Lapsen iän ei siis tulisi olla ainoa näkökulma kasvua, oppimista ja kehitystä tarkasteltaessa. (Ahonen 2017, 8-9.)

Erilaiset ryhmäkoot tarjosivat kasvattajalle mahdollisuuden lapsen havainnoimiselle ja hänen tuen tarpeidensa kartoittamiselle erilaisissa tilanteissa, jolloin toiminta auttoi näkemään yksilöiden erilaiset tuen

tarpeet useassa eri tilanteessa. ”Hei, minä osaan!”-työkalupakin monipuolinen toiminta sisälsi edellä mainittujen lisäksi myös hienomotorisia tehtäviä, kognitiivista ajattelua vaativia tehtäviä ja kirjainten ja numeroiden harjoittamista, jolloin kasvattajan on mahdollista työskentelyn lomassa nähdä lapsen tuen tarpeet näilläkin osa-alueilla. Täytyykö esimerkiksi leikkaamista tai kynä-otetta harjoitella lapsen kanssa enemmän? Entä värien tunnistamista?

Tarkka monipuolinen havainnointi vaatii kuitenkin sen, että työskentelyyn osallistuisi aina kaksi aikuista, jotta toinen voisi keskittyä toiminnan ohjaamiseen ja toinen havainnoimiseen sekä dokumentointiin. Nyt minä ohjasin toimintaa pääasiallisesti yksin, jolloin aikaa tämän kaltaiselle havainnoinnille jäi vähemmän. Täytin toiminnasta lomakkeita työkalupakin kehittämiseen liittyen jokaisen toimintakerran jälkeen, mikä oli erittäin hyödyllistä. Voisi ajatella, että kasvattaja voisi jatkossa kehittää havainnoimisensa tueksi jonkin samantyyllisen kaavakkeen ajatellen lapsen kehitystä ja tuen tarpeita, jolloin työskentely tukisi myös niiden huomaamista. Yksilötasolla oli helpohkoa nähdä lapsen tuen tarpeet, mutta suuremmassa ryhmässä se oli haasteellista, sillä resurssini riittivät ainoastaan lapsiryhmän ohjaamiseen.

Työskennellessään ”Hei, minä osaan!”-työkalupakin parissa lapsi sai olla vuorovaikutuksessa ryhmänsä, huoltajansa sekä varhaiskasvattajansa kanssa. Lapsi vaikutti vahvasti tuotettuun sisältöön erityisesti Voimaviehossa, jolloin hän sai olla aktiivisen toimijan roolissa mikä uudessa Vasussa (2016) nostetaan esille. Olin toisaalta ajatellut Vahvuusmaiseman tukevan tätä osa-aluetta eniten, mutta lyhentyneen toteutusajan takia tämä aspekti kärsi. Oli tarkoituksena, että lapset saisivat yhdessä päättää kokonaisuudessaan millainen maisemasta tulisi. Nyt jouduin valmistelevaan työskentelyä ja ohjaamaan sitä ajateltua enemmän jolloin aktiivinen toimijuus kärsi. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimiskäsityksessä lapsi nähdään aktiivisena toimijana (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 20).

Vahvuusmaisema ei myöskään opinnäytetyön puitteissa lisännyt tavoitteilemaani yhteenkuuluvuuden tunnetta ryhmässä, sillä aikaa työn tuloksen ihailemiselle ja pohtimiselle ei jäänyt. Voisi kuitenkin kuvitella, että mikäli työkalupakin parissa työskentelevä kasvattaja varaisi tälle osiolle sen vaatiman ajan, olisi mahdollista paneutua asiaan paremmin ja yhteenkuuluvuuden tunteen olisi mahdollista lisääntyä. Tällöin kasvattajan pitäisi tuki tuoda esille se, että jokaisella lapsella on oman näköinen, tärkeä paikka ryhmässään. Tässä työssä Vahvuusmaisema ja sen toteutus oli kuitenkin opinnäytetyön heikoin lenkki.

Yhteenkuuluvuuden tunnetta olisi voinut lisätä myös se, mikäli tiimin muut kasvattajat olisivat ehtineet osallistua työskentelyyn alun perin suunnitellulla tavalla. Silloin osallistuminen olisi mahdollistanut tiimin kasvattajien kokemuksen vahvistamista omista vahvuuksistaan.

Opinnäytetyöhön liittyvä toiminta ja oppiminen toteutuivat havaintoihin sekä dokumentteihin vedoten ilon kautta. Lapset suhtautuivat työskentelyyn pääasiallisesti malttamattomina ja innostuneina. Työskentelyn aikana 40. toimintakerrasta sain ainoastaan kaksi kertaa negatiivista palautetta kahdelta eri lapselta. Tällöin toteamukset olivat ”Mä en jaksa” ja ”saanko jo mennä leikkimään?”. Näitä palautteita lukuun ottamatta toiminta tuntui herättävän lapsissa positiivisia tunnekokemuksia.

Positiivisessa pedagogiikassa viihtyminen sekä oppiminen nivoutuvat yhteen toisiaan vahvistaen. Löytyy tieteellistä näyttöä siitä, että myönteiset tunteet edistävät hyvinvointia. Kyseisen pedagogisen suuntauksen mukaisesti oppilaat viihtyvät sekä innostuvat silloin kun työ on kiinnostavaa ja mielekästä ja oppimisen ympäristön ilmapiiri on lämmin ja myönteinen. (Leskisenoja 2017, 14.)

Toiminta vaikutti oppimisympäristöön positiivisesti ja huomasin myös oman vireystilani ja mielentilani kohoavan työskennellessäni positiiviseen pedagogiikkaan pohjautuvan työkalupakin parissa. Koin myös henkilökohtaisen itsetuntemukseni lisääntyneen. Lapset jaksoivat keskittyä tarjottuun toimintaan työkalupakin parissa pitkään ja monesti hymyissä suin. Lapsia hymyilytti erityisesti silloin, kun keskusteltiin heidän vahvuuksistaan ja kun luin lapselle ääneen hänen läheisen aikuisen kirjoittamat asiat siitä, kuinka lapsen vahvuudet näkyvät kotona. Lapset myös kertoivat kavereilleen omista vahvuuksistaan ja kasvattajille tilanteissa, joissa huomasivat käyttävänsä vahvuuttaan. Tällöin lapsen kasvoilta näytti paistavan ylpeys. Toiminnan voisi siis päätellä lisänneen lapsenkin itsetuntemusta!

Ilmapiiri materiaalien parissa työskennellessä oli lähestulkoon poikkeuksetta positiivinen, kolmea toimintakertaa lukuun ottamatta, jolloin kiire ja hälinä ohjasivat toimintaa. Psyykinen oppimisympäristö vaikutti siis toiminnasta positiivisesti. Positiivisen psykologian tulokulmaa ajatellen toiminta vaikutti herättäneen lasten mielenkiinnon omia vahvuuksiaan kohtaan ja he huomioivat omat lahjansa ja taitonsa myös myöhemmin tilanteissa, joissa huomasivat käyttävänsä vahvuuksiaan. Kuulin myös neljä tilannetta, jossa lapset huomasivat kaverinsa käyttävän jotakin vahvuutta ja ilmaisivat sen kaverille ääneen. Tällöin tilanteessa olleet lapset iloitsivat yhdessä tehdystä havainnosta.

Lapset pääsivät työskentelyn lomassa kokemaan myös flow-tilan kaltaisia kokemuksia. Tällöin toteuttaja huomasi, ettei lapsi kuullut tai nähnyt muuta kuin toimintaan liittyvän tehtävän. Toiminta näytti siis olevan itsessään palkitsevaa. Flow-tilan kaltaisia kokemuksia näytti syntyvän erityisesti lapsen askarrellessa ja hänen huomatessaan käyttävänsä jotakin vahvuuttaan. Tällöin huomatuista taidoista iloittiin pitkään. Työskentely ”Hei, minä osaan!”-työkalupakin parissa näytti olevan itsessään palkitsevaa ja sisäisesti motivoivaa, sillä lapset tulivat vapaaehtoisesti tekemiseen mukaan.

Vapaaehtoisuus näkyi erityisesti tilanteissa, kun nostin työkalupakkiin liittyvät materiaalit esille. Lapset tunnistivat materiaalin ja keraantuivat niiden ympärille, sekä odottivat malttamattomina pääsevänsä osallistumaan toimintaan. Tarjolla näissä tilanteissa oli myös vapaata leikkiä ja muuta toimintaa, mutta monet lapset valitsivat Voimavihon, Luontenvahvuus korttipelin ja Vahvuuskukkien teon muun tarjotun toiminnan sijasta. Voisi siis vetää johtopäätöksen, että tarjottu toiminta oli sisäisesti motivoivaa ja sillä oli lapsille itsearvo. Luontenvahvuus korttien sisäänajo opinnäytetyön ensimmäisellä viikolla oli hyvä ratkaisu tätä ajatellen, sillä materiaali ehti tulla lapsille tutuksi ja mieluisaksi sekä houkuttelevaksi.

Sisäinen motivaatio on sellaista, joka on lähtöisin ihmisen sisältä. Silloin tekemisellä on itsearvo ja ihminen olisi toimintaan valmis ulkoisista rangaistuksista tai palkkioista riippumatta. Leikki on esimerkki sisäisesti motivoituneesta toiminnasta. Keskeistä sisäiselle motivaatiolle on se, että ihmisen tulee tuntea tekemisen arvokkaaksi, mielenkiintoiseksi, innostavaksi tai muuten mieluisaksi ja tekee sitä omasta tahdosta. (Martela 2015, 46.)

Positiivisen psykologian viitekehykseen pohjautuva positiivinen pedagogiikka (2017) on pedagoginen suuntaus, jonka avulla kasvattaja voi tarjota lapselle työkalut, läsnäolon ja ympäristön jotta hän oppisi kasvatamaan henkilökohtaista hyvinvointiaan. Suuntauksessa oleellista on myönteisten tunteiden sekä luonteen-
vahvuuksien hyödyntäminen ja tunnistaminen. Positiivista pedagogiikkaa voi soveltaa kasvatustyössä. Pedagogiikan tuella voidaan myös tukea myönteistä tunneilmapiiriä perheessä, mikäli harjoitteita tehdään kotona. (Positiivinen pedagogiikka 2017.)

Positiivisen psykologian tarkoitus on tutkia ihmisen kykyä elämän ongelmista selviytymiseen sekä hänen vahvuuksiaan. Suuntaus selvittää tapoja, kuinka edistää ihmisen hyvinvointia ja tutkii millaiset ympäristöt ja instituutiot edistävät hyvää elämää sekä sitä, mikä saa henkilön kokemaan elämänsä elämisen arvoiseksi ja peräti kukoistamaan. (Ojanen 2014, 10.)

On vaikea sanoa, oppiko lapsi opinnäytetyön kautta kasvattamaan henkilökohtaista hyvinvointiaan. Työkalupakki kuitenkin tarjosi lapselle konkreettisen työkalun jolla tunnistaa omia vahvuuksiaan ja joka lisäsi myönteisten tunteiden kokemista. Tällöin voisi ajatella ”Hei, minä osaan!”-työkalupakin lisänneen lapsen mahdollisuuksia henkilökohtaisen hyvinvointinsa kasvattamiselle. Jotta tämän ajatuksen toteutumista voisi arvioida luotettavammin, olisi tehtävä laajempaa tutkimusta aiheesta pidemmällä aikavälillä ja useamman asiantuntijan voimin. Tämä opinnäytetyö itsessään ei vielä tarjoa asiasta tarpeeksi vahvaa näyttöä. Toiteuttajalle jäi kuitenkin itselleen positiivinen aavistus työkalupakin vaikutuksista lapseen ja itseensä.

Psyykkistä hyvinvointia on mahdollista opettaa erilaisin keinoin. Yläkoulussa hyvinvointia käsitellään esimerkiksi terveystiedon tunneilla ja alakouluissa sitä on käsitelty ympäristötiedon yhteydessä vuodesta 2016. On pohdittu, tulisiko sosiaaliset- ja tunnetaidot sisällyttää opetukseen oppinaineena peruskoulusta alusta alkaen. (Ahtola 2016, 16.)

Henkilökohtaisesti olen pitkään pohtinut, miksi hyvinvoinnin opetusta on koulussa niin niukalti? Omassa yläkoulussani kävimme asioita läpi pintaraapaisuna, samaten lukiossa. Aihe on kuitenkin kiinnostanut minua pitkään, jonka myötä tämän opinnäytetyön parissa työskentely osoittautui äärimmäisen kiinnostavaksi. Hyvinvoinnin taitoja tulisi mielestäni opettaa lapsille varhaiskasvatuksesta saakka ja jatkaa opetusta muissa instituutioissa. Varhaiskasvatuksen ja koulun kautta hyvinvoinnin rakentamisen taidot voidaan siirtää lapsille, joille ei ole mahdollista opetella taitoja kotona. Näitä taitoja voi opettaa ja oppia siinä missä muitakin asioita. Opinnäytetyöni työkalupakki tarjoaa helpon menetelmän itsetuntemuksen opettamiselle.

Yksi mieleenpainuvimmista kokemuksistani opinnäytetyötä toteuttaessa oli päivä, jolloin lasten kanssa tutustuimme itsesäätelyn luonteenvahvuuteen. Useat lapset kertoivat tilanteista jolloin käyttivät itsesäätelyä ja vielä muutaman päivän ajan vahvuuteen tutustumisen jälkeen lapset huomasivat esimerkiksi ristiriitatilanteissa käyttävänsä itsesäätelyn taitoa. Jostain syystä lapsille oli todella merkityksellistä huomata, kun he käyttivät nimenomaan itsesäätelyn taitoa.

Lapsi tarvitsee aikuisen apua opetellessaan itsesääätelyä, sillä taito vaatii kehittyneet etuotsalohkot. Itsesääätelytaitoja on opeteltava päivittäin. Itsesääätelyn avulla on mahdollista viivytellä välttämätöntä mielihyvää. Lapset toimivat oikein, jos osaavat, minkä vuoksi on tärkeää harjoitella näitä taitoja! (Vuorinen 2018.)

Ristiriitatilanteetkin tuottivat lapsille oppimiskokemuksen kautta iloa. He tulivat kertomaan minulle esimerkiksi tilanteista, joissa olisivat halunneet leikkiä kaverin lelulla, mutta eivät ottaneet sitä väkisin siitä huolimatta. He sanoittivat upeasti sen, kuinka heitä hieman harmitti mutta että he iloitsivat päätöksensä antaa kaverin jatkaa leikkiään ja vastustaa kiusausta.

Tavoite positiiviselle pedagogiikalle on lisätä oppijan tietoisuutta omista kyvyistään todellisten havaintojen ja vahvuuksien tietoisien esille nostamisen keinoin. Keskeistä on antaa kannustavaa palautetta, löytää luonteenvahvuudet ja sinnikkäästä työnteosta nauttimaan oppiminen, jolloin avautuu myönteisiä kehittymisen kulkua tuleville ajoille. Tavoitteena positiiviselle pedagogiikalle on myös mahdollistaminen ja ennaltaehkäisy. Mahdollistamisella tarkoitetaan tässä yhteydessä sitä, että oppimisympäristö luo mahdollisuuden myönteiselle vuorovaikutukselle ja ihmisenä olemisen kasvulle. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 10.)

Lapset havainnoivat tilanteita taitavasti todellisten havaintojen kautta ja kertoivat yleästi omaavansa hyvän itsesääätelytaidon tai olleensa esimerkiksi reiluja. Huomasin näissä tilanteissa aliarvioineeni 3-5-vuotiaan lapsen kyvyn havaita kyseisiä tilanteita. Positiivisen palautteen antaminen lisääntyi myös opinnäytetyön kautta, mikä näytti myös lisäävän lasten sinnikkyydestä nauttimista. Lapset hakeutuivat enemmän tilanteisiin, joissa pääsivät käyttämään vahvuuksiaan, sillä he huomasivat nauttivansa niiden käyttämisestä. He myös kertoivat kavereille, kun huomasivat kaverin käyttävän jotakin opituista vahvuuksista. Useimmiten he vertasivat kaveria Luonteenvahvuus kuvakorttien hahmoihin, esimerkiksi ”Sä oot niinku se myyrä ja hiiri-kortti nyt”, eli myötätuntoinen myyrä.

Kaisa Vuorinen ja Lotta Uusitalo-Malmivaara kuvailevat vahvuusopetusta opetus- ja varhaiskasvatussuunnitelman läpäisevänä filosofiana, jonka tuloksia ovat olleet oppilaiden itseluottamuksen kasvu, luokan sisäisen turvallisuudentunteen kasvu, vastavuoroisen kunnioituksen kasvu ja oppimisen ilon löytäminen. Vahvuusopetukseen osaa ottaneet opettajat tunsivat lisäksi henkilökohtaisen hyvinvointinsa lisääntyneen. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 10-12.)

Lieviin lasten käytöspulmiin ja käytöshäiriöihin on mahdollista saada apua positiivisesta kasvatuksesta ja sitä opettavasta vanhempainvalmennuksesta. Ideana on opettaa vanhempaa keskittymään ja lapsensa positiiviseen käytökseen ja vahvistamaan sitä huonon käytöksen sijaan. Toistuvasti annettava kielteinen palaute voi näkyä negatiivisena kierteenä, joka vuorostaan lisää ongelmakäyttäytymistä. Vanhempainvalmennuksen avulla voi oppia näkemään lapsen taidot ja vahvuudet. (Vihavainen, 2018.)

Voisin nähdä kehittämäni työkalupakin myös positiiviseen kasvatukseen sopivaksi menetelmäksi. Työkalupakki on helppokäyttöinen ja mielestäni soveltuva myös vanhempainvalmennukseen. Esimerkiksi luonteen vahvuuskuvakortteja voisi käyttää kotona arjessa enemmänkin, jolloin vanhemman olisi helppo havainnollistaa lapsen vahvuuksia arjessa. Vahvuuksien tunnistaminen ja näkeminen voisi helpottaa.

Työskentelyn kehittämistä ajatellen voisi miettiä, että päivähoidossa esiteltäisiin jatkossa 16 tässä opin- näytetyössä esiteltyä luonteenvahvuutta ja keskityttäisiin niiden opetteluun. Ihanteellisessa tilanteessa työskentelyä voisi sitten jatkaa eskarissa ja koulussa tutustumalla laajemmin alkuperäisen luokittelun mu- kaisiin olemassa oleviin 24. luonteenvahvuuteen. Opinnäytetyön toteutusajan lyhentyessä, en ehtinyt esit- telemään 16. luonteenvahvuutta lapsille niin syvällisesti kuin olisi halunnut. Pienempi määrä esiteltäviä luonteenvahvuuksia osoittautui tässä opinnäytetyössä siis oikeaksi valinnaksi.

Mikäli ajateltu toteutusaika olisi toteutunut, olisin ehtinyt esittelemään kaikki luonteenvahvuudet syvälli- semmällä otteella. Nyt toteutusaika lyheni kahdesta kuukaudesta yhteen kuukauteen olosuhteiden pa- kosta, sillä tutkimusluvan saaminen venyi ja päiväkodissa järjestettiin useampia tapahtumia kevään ai- kana, jotka veivät osaltaan suunnittelu- ja toteutusaikaa. Tällöin sekä minä että yksikön muut kasvattajat olimme erittäin kiireisiä.

”Hei, minä osaan!”-työkalupakista muodostui kuitenkin eräänlainen vahvuusopetuksen kaltainen mene- telmä. Kaisa Vuorisen ja Lotta Uusitalo-Malmivaara mainitsivat vahvuusopetuksen olevan sovellettavissa koulujen lisäksi muissa instituutioissa, joissa työskentelee luonteen kasvattajia (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 12-13). Voin vahvasti yhtyä tähän, sillä vahvuusopetus oli mielestäni melko helppoa sovel- taa sopivaksi 3-5 vuotiaille lapsille varhaiskasvatuksessa.

Kaisa Vuorinen ja Lotta Uusitalo-Malmivaara kuvailevat vahvuusopetusta opetus- ja varhaiskasvatussuunni- telman läpäisevänä filosofiana, jonka tuloksia ovat olleet oppilaiden itseluottamuksen kasvu, luokan sisäi- sen turvallisuudentunteen kasvu, vastavuoroisen kunnioituksen kasvu ja oppimisen ilon löytäminen. Vah- vuusopetukseen osaa ottaneet opettajat tunsivat lisäksi henkilökohtaisen hyvinvointinsa lisääntyneen. (Uu- sitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 10-12.)

Työkalupakin avulla kasvattajan fokus ohjautui väkisinkin hyvien asioiden huomaamiseen. Minä havainnol- listin, milloin jotakin vahvuutta tai taitoa käytettiin. Työkalupakki nosti esille lapsen luonteenvahvuuksia ja erilaisia lapselle itselleen tärkeitä taitoja. Yhdessä iloittiin huomatuista taidoista ja vahvuuksista, joka toteutti positiivisen pedagogiikan ydinajatusta hyvän tiedostamisesta. Jokaisen lapsen erikoislaatusuus pyrittiin työskentelyssä huomioimaan vahvuusopetuksen muodossa yhteistyössä kotien kanssa.

Minä valitsin kartoittaa lasten kolme ydinvahvuutta, mutta opinnäytetyön toiminnallisuuden osuuden to- teutettuani tulin siihen lopputulokseen, että useammankin vahvuuden olisi voinut nimetä 3-5 vuotiaiden kanssa. Lapset yllättivät minut taidoillaan. Useamman vahvuuden kartoittaminen tosin edellyttää mieles- täni yhteistyötä huoltajien kanssa, jotta luonteenvahvuudet olisivat mahdollisimman paikkansa pitäviä ole- tusarvon ollessa se, että läheinen aikuinen tuntee lapsen parhaiten. Voisi ajatella, että ikäryhmän kanssa

olisi voinut kartoittaa jopa lapsen viisi ydinvahvuutta Voimavihkoa tehdessä. Nyt kolmen vahvuuden lisäksi kartoitettiin lapsen kaksi tärkeäksi kokemaansa taitoa.

Opinnäytetyötä suunnitellessaan pohdin myös, olisiko 16 luonteenvahvuutta liian raskas kokonaisuus 3-5 vuotiaiden ikäryhmässä työhön peilaamiensa lähteiden kuvatessa lähinnä alakoululaisten vahvuusopetusta. Käytyäni Kaisa Vuorisen seminaarissa, sain kuitenkin kosketuspinnan päiväkodeissa tehtyihin harjoituksiin aiheen parissa ja päätin lähteä heti kokeilemaan kuudentoista vahvuuden opettamista. Luonteenvahvuuksien lukumäärä osoittautui sopivaksi kohderyhmälle.

En ehtinyt perehdyttämään "Hei, minä osaan!"-työkalupakkia toimintayksikön muille haluamallani tavalla. Tästä johtuen loin opinnäytetyön viimeisillä metreillä esittelyvalmiin Powerpointin, jonka päiväkodin johtaja voi halutessaan käydä läpi toimintayksikössä. Powerpointin on tarkoitus avata työkalupakin käyttöä ja houkutella sen käyttämiseen.

Oli ilo nähdä, kuinka lapset tempautuivat mukaan työskentelyyn työkalupakin parissa. Oli myös mahtavaa huomata, kuinka oma ajatteluni muovaantui työskentelyn aikana. Vahvuuksien näkemisestä tuli helpompaa työskentelyn edessä. Koin oman henkilökohtaisen hyvinvointini vahvistuvan kohdistuessani huomioni taitoihin ja vahvuuksiin ympärilläni. Minä voin lämpimästi suositella muille positiivisen pedagogiikan menetelmiä ja toivon opinnäytetyön myötä tuotetun "Hei, minä osaan!"- työkalupakin kannustavan toimintamallin käyttöönottoon.

Lähteet

Painetut

Ahonen, L. 2017. Vasun käyttöopas. Bookwell Digital, Juva.

Ahtola, A. 2016. Koulu hyvinvoinnin rakentajana. Teoksessa Ahtola, A.(toim.) 12-19. Psyykkinen hyvinvointi ja oppiminen. Bookwell Oy, Juva.

Csikszentmihalyin, M. 2005. Flow, elämän virta. Tutkimuksia onnesta, siitä kun kaikki sujuu. Raamattutrukikoda, Tallinna.

Grönfors, M. 1985. Kvalitatiiviset kenttätö-menetelmät. WSOY:n graafiset laitokset, Juva.

Hirvonen, A. 2006. Eettisesti hyvä tutkimus. Teoksessa Hirvonen 31-50. (toim.) Hallamaa, J., Launis, V., Lötjönen, S. & Sorvali, I. Etiikkaa ihmistieteille. Hakapaino Oy, Helsinki.

Hurme, K. & Kyllönen, T. 2014. Turvassa! Vahvista lapsen turvallisuuden tunnetta ja varaudu vaaratilanteisiin. Bookwell Oy, Juva.

Kumpulainen, K., Mikkola, A., Rajala, A., Hilppö, J. & Lipponen, L. 2015. Positiivisen pedagogiikan jäljillä. Teoksessa Uusitalo-Malmivaara, L.(toim.) 224-243. Positiivisen psykologian voima. Bookwell Oy, Juva.

Leskisenoja, E. 2017. Positiivisen pedagogiikan työkalupakki. Bookwell Digital, Juva.

Martela, F. 2015. Onnellisuuksien psykologia. Teoksessa uusitalo-Malmivaara, L. (toim.) 30-62. Positiivisen psykologian voima. Bookwell Oy, Juva.

Ojanen, M. 2014. Positiivinen psykologia. 2., uudistettu painos. Bookwell Oy, Porvoo.

Ojanen, M. 2015. Positiivisen psykologian kritiikki. Teoksessa Uusitalo-Malmivaara, L.(toim.) 113-134. Positiivisen psykologian voima. Bookwell Oy, Juva.

Ruoppila, I. 1999. Lasten tutkimuksen eettisiä kysymyksiä. Teoksessa Ruoppila 26-52. (toim.) Hujala, E., Karila, K., Kinos, J., Niiranen, P., Ojala, M. & Ruoppila, I. Gummerrus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Uusitalo-Malmivaara, L. 2015. Positiivinen psykologia-mitä se on? Teoksessa Uusitalo-Malmivaara, L.(toim.) 18-27. Positiivisen psykologian voima. Bookwell Oy, Juva.

Uusitalo-Malmivaara, L. & Vuorinen, K. 2016. Huomaa hyvä! Näin ohjaat lasta ja nuorta löytämään luonteen vahvuutensa. Bookwell Oy, Juva.

Uusitalo-Malmivaara, L. & Vuorinen, K. Huomaa hyvä! -Toimintakortit. PS-kustannus.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Opetushallitus. Määräykset ja ohjeet 2016:17. Suomen Yliopistopaino Oy, Juva.

Vilkka, H. 2006. Tutki ja havainnoi.

Sähköiset

Mattila, A. S., 2009. Duodecim, terveyskirjasto. Onnentaidot. Viitattu 20.1.2018. http://www.terveyskirjasto.fi/kotisivut/tk.koti?p_artikkeli=ont00017

Peda.net. Porvoo-Borgå. Varhaiskasvatus ja esiopetus, monikulttuurinen varhaiskasvatus, monikulttuurisuus varhaiskasvatuksessa, suomi toisena kielenä-opetus, kartoitus- ja havainnointimenetelmiä, Kettutesti. Viitattu 10.5.2018. <https://peda.net/porvoo-borg%C3%A5/vtis/mm/kt/kjh2/kettu-testi>

Trogen, T., 2018. Pieni kirja luonteenvahvuuksista. Positiivinen kasvatus, Ilo olla yhdessä-Positiivinen kasvatus. Viitattu 11.5.2018. <https://positiivinenkasvatus.com/wp-content/uploads/2017/11/pieni-kirja-luonteenvahvuuksista-2018.pdf>

Trogen, T., 2018. Positiivinen kasvatus, positiivinen kasvatus pätkinän kuoressa. Viitattu 11.5.2018. <https://positiivinenkasvatus.com/2016/07/23/positiivinen-kasvatus-pahkinankuoressa/>

Trogen, T. Positiivinen kasvatus, minusta. Viitattu 11.5.2018. <https://positiivinenkasvatus.com/minusta/>

Trogen, T. Positiivinen kasvatus, 10 kysymystä ja vastausta positiivisesta kasvatuksesta. Viitattu 11.5.2018. <https://positiivinenkasvatus.com/minusta/>

Positiivinen pedagogiikka. 2017. Positiivinen pedagogiikka - opeta iloa. Viitattu 13.12.2017. <http://positiivinenpedagogiikka.fi/>

Positiivinen psykologia 2016. Positiivinen psykologia - tiede hyvinvoinnin taustalla. Johdatus positiiviseen psykologiaan & resursseja. Viitattu 14.12.2017. <http://www.positiivinenpsykologia.fi/index.php/positiivinen-psykologia/>

Päiväkodin toiminnan kuvaus Vantaa 2017. Viitattu 15.12.2017.

Varhaiskasvatuslaki 1973/36. Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>

Vihavainen, S., 2018. Emmekö osaa kasvattaa lastamme, miettivät Hollandit, kun esikoinen riehui ja huusi, ettei kukaan rakasta-moni perhe jää yksin lapsen käytöspulmien kanssa. Helsingin sanomat. Viitattu 11.5.2018. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000005668434.html>

Julkaisemattomat

Vuorinen, K. 2018. Positiivinen pedagogiikka. Seminaariesitys Tikkurilan lukio Huomaa hyvä! -työseminaari. 2.3.2018.

Kuviot

Kuvio 1: Hei, minä osaan! -työkalupakki	17
Kuvio 2: Käyttöohjeet	18
Kuvio 3: Vahvuuskukka	20
Kuvio 4: Vahvuusmaisema.....	22
Kuvio 6: Kotitehtävä	26
Kuvio 7: Luontenvahvuus korttipeli	27
Kuvio 8: Kuva ja tekstikortti ovat saman väriset.....	28
Kuvio 9: Luontenvahvuus rakkaus	38
Kuvio 10: vastaajat	39
Kuvio 11: Toinen kysymys.....	40

Taulukot

Taulukko 1: Hyveet ja vahvuuksia (Ojanen 2014, 117.).....	13
---	----

Liitteet

Liite 1: Voimavihko	55
Liite 2: Luonteen vahvuus kuvakortit	65
Liite: 4 Työkalupakin käyttöohje	76
Liite 5: Lomake Voimavihko-työskentelyn havainnoinnin tukemiseksi	77
Liite 6: Lomake Luonteen vahvuus kuvakortti-työskentelyn havainnoinnin tukemiseksi	78
Liite 7: Lomake Vahvuusmaisema-työskentelyn havainnoinnin tukemiseksi	79
Liite 8: Haastattelu työkalupakista kasvattajille.....	80
Liite 9: Käyttöehdotukset	81
Liite 10: Esimerkkejä luonteen vahvuuksista lasten kanssa työskentelyyn	83
Liite 11: "Hei, minä osaan!" - työkalupakin perehdytys.....	85
Liite 12: Luonteen vahvuudet	89

VOIMAVIHKKO

Valokuvasi
tähän

Hei,
minä osaan!

- työkalupakki ja sen käyttöohjeet

POSITIIVINEN PEDAGOGIIKKA JA VOIMAVIHKKO

Keväällä 2018 syntyi opinnäytetyön kautta ajatus positiiviseen pedagogiikkaan perustuvasta Voimavihosta, joka toimii **Hei, minä osaan!**-työkalupakin ilon kautta oppimiseen tähtäävänä tehtäväkirjana 3-5vuotiaille lapsille. Voimavihon avulla opetellaan tunnistamaan lapsen luonteenvahvuuksia ja taitoja yhdessä lapsen, päivähoiton henkilökunnan ja perheiden kanssa. Voimavihosta löydät kaksi tehtävää, ohjeistukset tehtäviin ja Luonteenvahvuus korttien pohjalta luodun korttipelin!

Opinnäytetyön tarkoituksena on kehittää positiivisen pedagogiikan toimintamallia Vantaan toimintayksikössä!

Positiivisen pedagogiikan juuret ulottuvat positiivisen psykologiaan, jonka tarkoituksena on selvittää keinoja ihmisen hyvinvoinnin edistämiseen ja tutkimaan sitä, kuinka ihmisen on olisi mahdollista kukoistaa omana itsenään. Positiivisen pedagogiikan kautta voidaan tarjota lapselle työkalut, joilla hänen on mahdollista oppia kasvattamaan henkilökohtaista hyvinvointiaan. Oleellista on myönteisten tunteiden sekä luonteenvahvuuksien hyödyntäminen ja tunnistaminen, joiden harjoittamiseen Voimavihko tähtää.

Nautinnollisia ja ilon täyteisiä opetteluun hetkiä!

Emmi Koivisto

Tälle sivulle askarrellaan päiväkodissa lapsen nimi, ikä ja kirjataan hänen valitsemansa taito.

Minä olen:

Ikäni:

Minä olen taitava: _____

Tälle sivulle askarrellaan päiväkodissa lapsen nimi, ikä ja kirjataan hänen valitsemansa taito.

Hei, minä osaan!-korttipeli

Seuraavalla aukeamalla teille esitellään 16 luonteenvahvuutta. Lue tekstikortti ääneen ja anna lapsen etsiä sitä vastaava kuvakortti!

Miettikää yhdessä lapsen kanssa kolme häntä parhaiten kuvaavaa luonteenvahvuutta. Samoja kortteja voitte hyödyntää kotitehtävässä!

Huumorintajuinen harakka
hassuttelee mielellään.

Usein voikin kuulla
harakan höhöttelevän,
kun hän nauraa
katketakseen.

Itsesäätelyn ilimato jättää
äidin leipomat pikkuleivät
uunipellille, vaikka hänen
niin tekisi mieli
salaa popsia ne suihin.

Hän vastustaa kiusausta ja
kantaa vastuuta omasta
toiminnastaan.

Rakastava ritari näyttää
ystävilleen välittävänsä
heistä ja lohduttaa
heitä joita surettaa, kuten
itkevää Iinestä.

Kiitollinen kissa
osaa arvostaa
pieniäkin asioita ja
tuntee itsensä rakastetuksi
esimerkiksi silloin, kun
häntä silitetään!

Luova lammas kokeilee
rohkeasti uusia asioita,

hän kehittää jatkuvasti
uusia ideoita, jotka
luonnostelee lehtiöönsä!

Reilu rausku ottaa kaikki
mukaan leikkiin ja kohtelee
kaikkia ystävällisesti.

Siksi hänellä on niin monta
iloista kalakaveria!

Rupikonnilla on hyvät
ryhmätyötaidot.

Ne puhaltavat yhteen
hiileen ja saavat nopeasti
yhteisen majan
valmiiksi!

Sammakko on sosiaalisesti
älykäs ja tulee toimeen jopa
suden kanssa,

joka tavallisesti on kova
riidan haastaja!

Sinnikäs siili jaksaa
keskittyä pitkään
korttitalon rakentamiseen,

eikä lannistu vaikka
joutuu aloittamaan
alusta sen romahdettua!

Toiveikas tatti uskoo
hyvään syksyyn ja siihen,
että saa liudan uusia
sieniystäviä sateen tullessa.

Utelias ukki etsii aina uutta
tietoa,

jonka takia hän kantaa
suurennuslasia aina
mukanaan!

Ystävällinen yöperhonen
on erittäin huomaavainen

ja auttaa ystäväänsä
kiiltomatoa
siivoamisessa!

Innostunut ilves saa paljon
asioita aikaan. Jokainen
päivä on hänelle seikkailu,

jonka takia hänellä on
aina kartta mukanaan!

Myötätuntoinen myyrä
kuuntelee Hillevi hiiren
murheita,

jonka jälkeen kummallekin
tulee parempi mieli.

Onpa mukava auttaa
ystävää!

Rohkea rotta kävi peloistaan
huolimatta lääkärissä.

Niinpä isoäiti osti hänelle
juhlan kunniaksi
pinkin tikkukaramellin!

Iiro iloitsee oppimisesta niin,
että nukkuessaankin
uneksi

uusien kirjainten
opettelusta!

Kotitehtävä

Värittäkää yhdessä kolme luonteenvahvuutta, jotka tällä hetkellä kuvaavat lapsen luonnetta parhaiten. Voit hyödyntää vihossa esiteltyä korttipeliä tehtävän parissa!

Sinnikkyys	Itsesäätely	Myötätunto	Huumorintaju
Innostus	Kiitollisuus	Luovuus	Oppimisen ilo
Rakkaus	Reiluus	Rohkeus	Ryhmätyötaidot
Sosiaalinen älykyys	Toiveikkuus	Uteliaisuus	Ystävällisyys

Miten vahvuudet näkyvät kotona?

Tämän sivun täyttää päiväkodin aikuinen, joka tuntee lapsen parhaiten. Asiasta keskustellaan myös lapsen kanssa ja kirjataan hänen näkemyksensä.

Miten luonteenvahvuudet näkyvät päiväkodissa?

Vahvuuskukka

Painakaa tähän päiväkodissa kuva lapsen kädestä ja kirjatkaa sormiin lapsen kotitehtävässä esille nousseet kolme luonteenvahvuutta. Pyydä lasta myös kertomaan kaksi taitoa, osaamisaluetta tai vahvuutta ja kirjaa esille tulleet taidot jäljelle jääviin sormiin! Vahvuuskukkaa voit hyödyntää Vahvuusmaiseman rakentamisessa!

Voimavihon kehittämiseen käytetyt lähteet:

Johdanto: Ojanen, M. 2014. Positiivinen psykologia. 2., uudistettu painos. Bookwell Oy, Porvoo.

Positiivinen pedagogiikka. 2017. Positiivinen pedagogiikka – opeta iloa. Viitattu 15.3.2018.
<http://positiivinenpedagogiikka.fi/>

Luonteen vahvuus kuvakorttien kehittämisen pohjalla: Uusitalo-Malmivaara, L. & Vuorinen, K. 2016. Huomaa hyvä! Näin ohjaat lasta ja nuorta löytämään luonteen vahvuutensa. Bookwell Oy, Juva.

Vahvuusmaiseman ja vahvuuskukkien kehittämisen pohjalla:

Mattila, A. S., 2009. Duodecim, terveyskirjasto. Onnentaidot. Viitattu 15.3.2018.
http://www.terveyskirjasto.fi/kotisivut/tk.koti?p_artikkeli=ont00017

Liite 2: Luonteenvahvuus kuvakortit

Luonteenvahvuus: Sinnikkyys

Sinnikäs siili jaksaa
keskittyä pitkään
korttitalon rakentamiseen,

eikä lannistu vaikka
joutuu aloittamaan
alusta sen romahdettua!

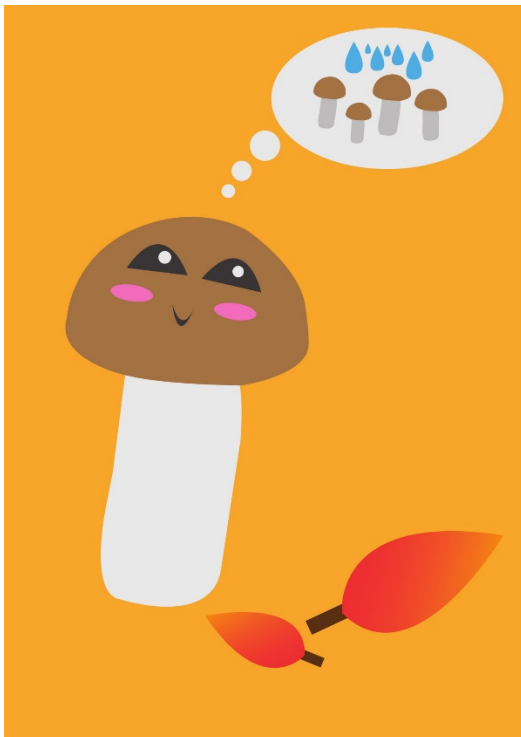
Luonteenvahvuus: Sosiaalinen älykkyys

Sammakko on sosiaalisesti
älykäs ja tulee toimeen jopa
suden kanssa,

joka tavallisesti on kova
riidan haastaja!

Luonteenvahvuus: Toiveikkuus

Toiveikas tatti uskoo
hyvään syksyyn ja siihen,
että saa liudan uusia
sieniystäviä sateen tullessa.

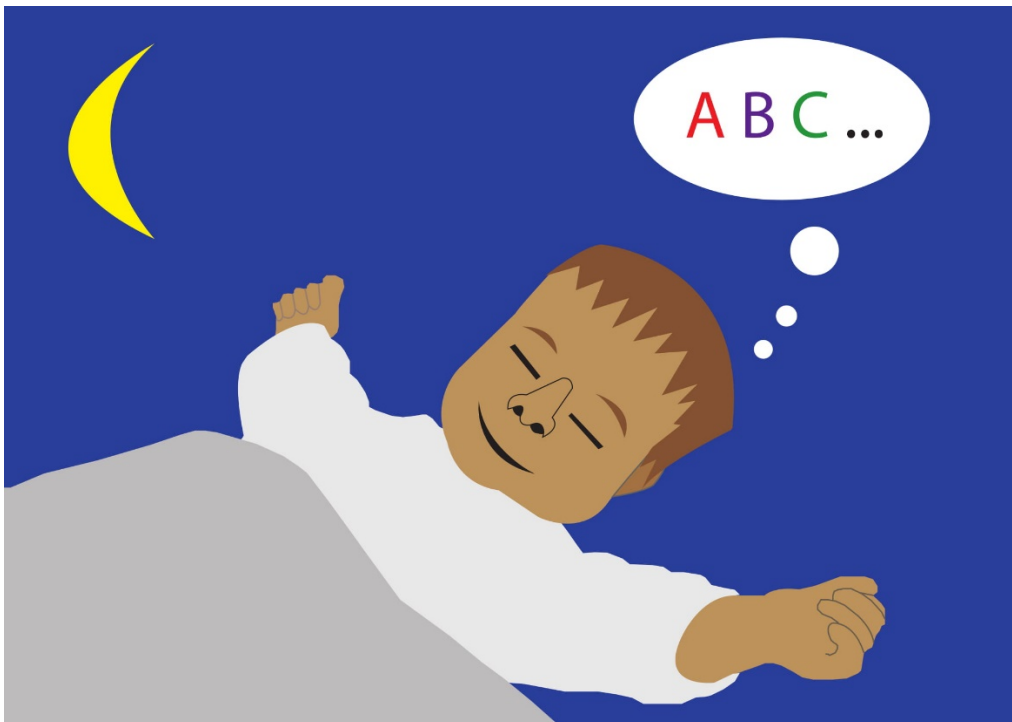
Luonteenvahvuus: Itsesäätely

Itsesäätelyn ilimato jättää
äidin leipomat pikkuleivät
uunipellille, vaikka hänen
niin tekisi mieli
salaa popsia ne suihinsa.

Hän vastustaa kiusausta ja
kantaa vastuuta omasta
toiminnastaan.

Luontenvahvuus: Oppimisen ilo

Iiro iloitsee oppimisesta niin,
että nukkuessaankin
uneksii
uusien kirjainten
opettelusta!

Luontevahvuus: Huumorintaju

Huumorintajuinen harakka
hassuttelee mielellään.

Usein voikin kuulla
harakan höhöttelevän,
kun hän nauraa
katketakseen.

Luontevahvuus: Kiitollisuus

Kiitollinen kissa
osaa arvostaa
pieniäkin asioita ja
tuntee itsensä rakastetuksi

esimerkiksi silloin, kun
häntä silitetään!

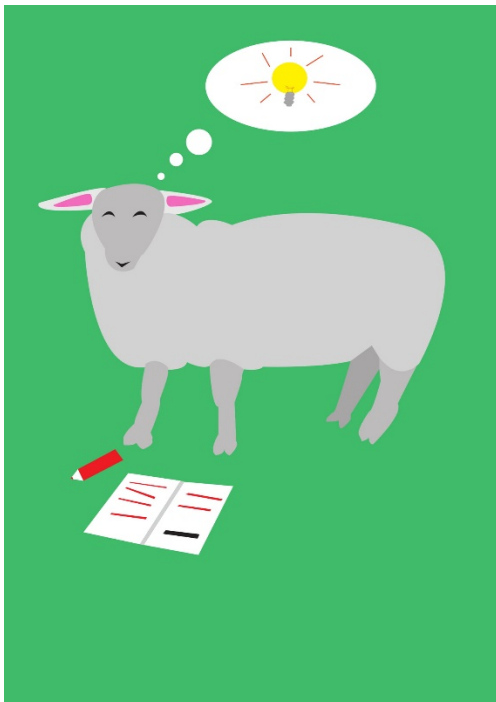
Luonteenvahvuus: Innostus

Innostunut ilves saa paljon
asioita aikaan. Jokainen
päivä on hänelle seikkailu,

jonka takia hänellä on
aina kartta mukanaan!

Luonteenvahvuus: Luovuus

Luova lammas kokeilee
rohkeasti uusia asioita,

hän kehittää jatkuvasti
uusia ideoita, jotka
luonnostelee lehtiönsä!

Luonteenvahvuus: Rakkaus

Rakastava ritari näyttää
ystävilleen välittävänsä
heistä ja lohduttaa

heitä joita surettaa, kuten
itkevää Iinestä.

Luonteen vahvuus: Myötätunto

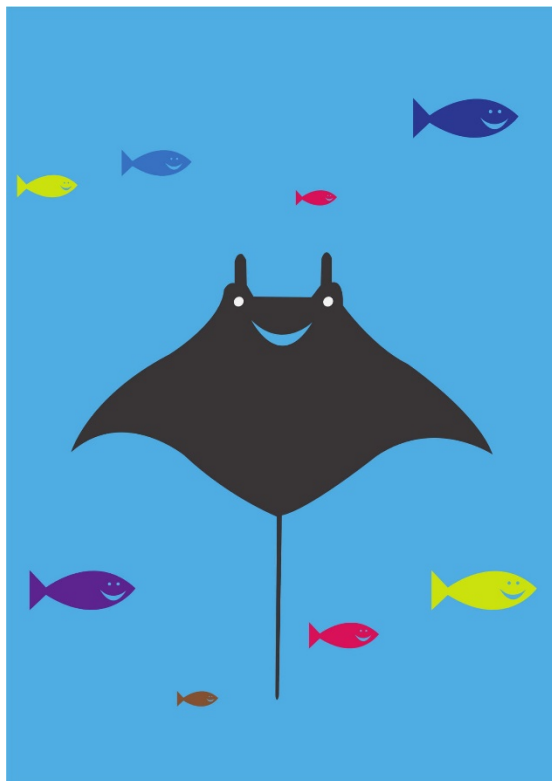

Myötätuntoinen myyrä
kuuntelee Hillevi hiiren
murheita,

jonka jälkeen kummallekin
tulee parempi mieli.

Onpa mukava auttaa
ystävää!

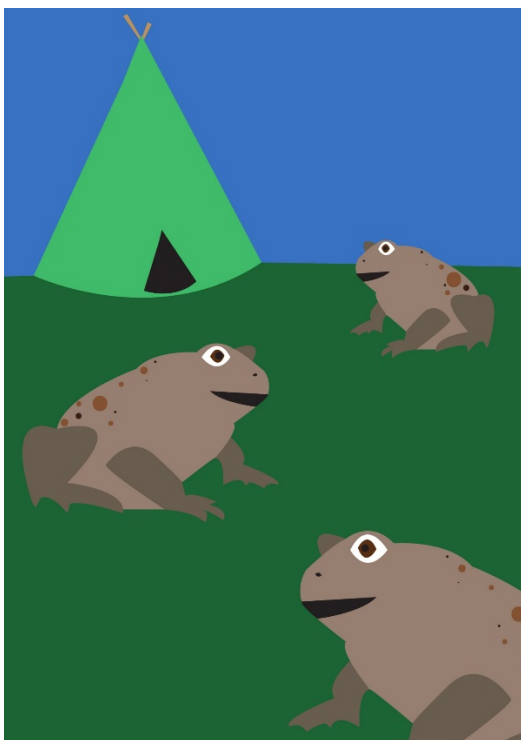
Luontenvahvuus: Reiluus

Reilu rausku ottaa kaikki mukaan leikkiin ja kohtelee kaikkia ystävällisesti.

Siksi hänellä on niin monta iloista kalakaveria!

Luontenvahvuus: Ryhmätyötaidot

Rupikonnilla on hyvät ryhmätyötaidot.

Ne puhaltavat yhteen hiileen ja saavat nopeasti yhteisen majan valmiiksi!

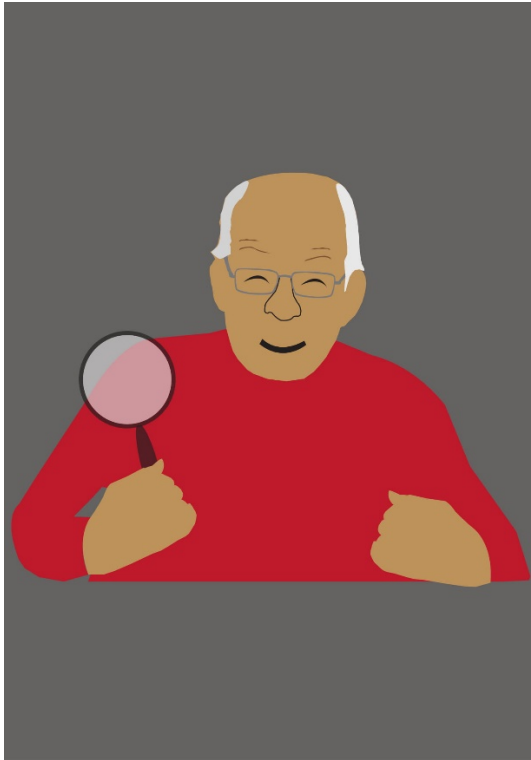
Luonteenvahvuus: Rohkeus

Rohkea rotta kävi peloistaan
huolimatta lääkärissä.

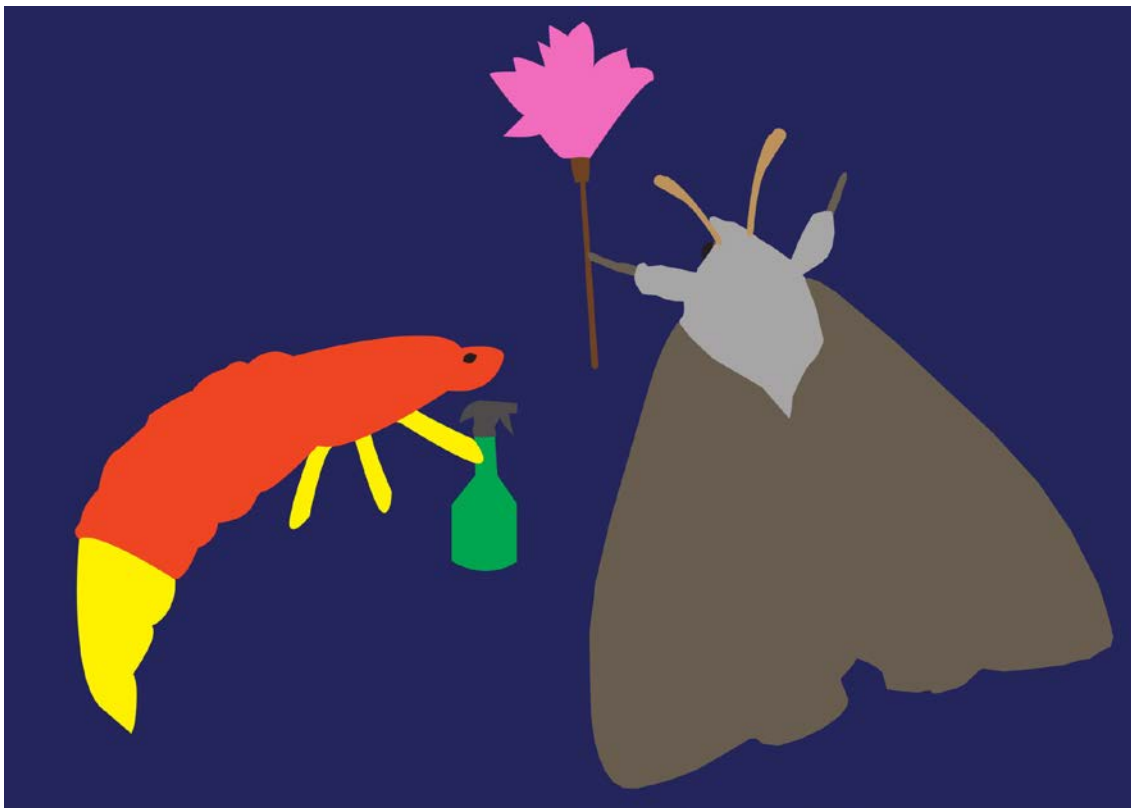
Niinpä isoäiti osti hänelle
juhlan kunniaksi
pinkin tikkukaramellin!

Luonteenvahvuus: Uteliaisuus

Utelias ukki etsii aina uutta
tietoa,
jonka takia hän kantaa
suurennuslasia aina
mukanaan!

Luontenvahvuus: Ystävällisyys

Ystävällinen yöperhonen
on erittäin huomaavainen

ja auttaa ystäväänsä
kiiltomatoa
siivoamisessa!

Hei, minä osaan!

Positiivisen pedagogiikan työkalupakki varhaiskasvatukseen 3-5 vuotiaille lapsille

Tämä työkalupakki koostuu kolmesta työkalusta:

1. Voimavihosta:

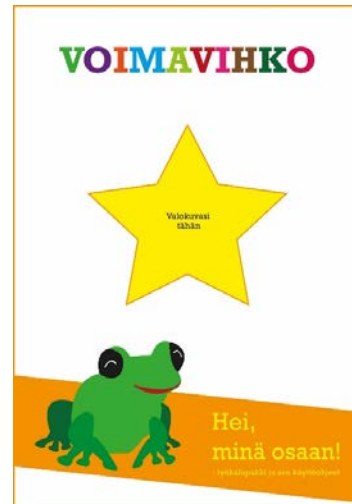
Voimavihko on tehtäväkirja, joka sisältää kaksi päiväkodissa toteutettavaa osiota ja yhden kotitehtävän. Voimavihkoa käytettäessä voi ohella käyttää myös tähän työkalupakkiin sisältyviä Luontevahvuus kuvakortteja vahvuusopetuksen tehostamiseksi. Voimavihon tarkoituksena on opettaa luontevahvuuksien tunnistamista ja nimeämistä.

2. Luontevahvuus kuvakorteista:

Kuvakortit ovat hyödyllisiä luontevahvuuksien havainnollistamiseen ja opetteluun. Korteilla voi pelata Voimavihosta löytyvän korttipelin säännöillä, tai vaihtoehtoisesti niitä voi käyttää esimerkiksi aamu- ja ruokapiireillä esitellen yhtä korttia kerrallaan päivää kohti. Vain mielikuvitus on rajana korttien hyödyntämisessä!

3. Vahvuusmaisemasta:

Vahvuusmaisemasta voi rakentaa ryhmän näköisen, mutta oleellista on se, että jokaisen lapsen ja kasvattajan vahvuudet sekä taidot nostetaan näkyvästi esille. Vahvuusmaisema toimii myös luonnollisena lopetuksena tämän työkalupakin käytölle. Vahvuusmaiseman teossa kannattaa hyödyntää Voimavihon viimeisellä sivulla olevaa Vahvuuskukkaa, johon on kirjattu valmiiksi lapsen vahvuudet ja taidot.

Liite 5: Lomake Voimavihko-työskentelyn havainnoinnin tukemiseksi

Havainnointi Voimavihko

Päivämäärä:

Lapsi (tunnistamaton nimimerkki):

Lomakkeen täyttäjä: Emmi ____ Toinen kasvattaja ____

1. Miten lapsi reagoi Voimavihon parissa tehtävään työskentelyyn, havaitsitko innostusta?

2. Kiinnostuiko lapsi miettimään omia vahvuuksiaan?

3. Kuinka kuvat tukivat oppimista, oliko luonteenvahvuuksia helppo ymmärtää kuvien avulla?

4. Olivatko ohjeet helppo ymmärtää, oliko työskentely vihon parissa niiden avulla jouhevaa?

5. Mitä muuttaisit?

6. Lapsen suullinen palaute työskentelystä:

Muuta huomioitavaa:

Liite 6: Lomake Luonteen vahvuus kuvakortti-työskentelyn havainnoinnin tukemiseksi

Havainnointi Luonteen vahvuus kuvakortit

Päivämäärä:

Lapsi (tunnistamaton nimimerkki):

Lomakkeen täyttäjät: Emmi ____ Toinen kasvattaja ____

1. Tunnistiko lapsi kuvakorttinsa aikuisen lukiessa tekstikortin?

Kyllä ____ Ei ____

2. Kokiko lapsi työskentelyn mieluisana?

Kyllä ____ Ei ____

3. Kuinka kuvat tukivat oppimista, oliko luonteen vahvuuksia helppo ymmärtää kuvien ja tekstikorttien avulla?

Kyllä ____ Ei ____

4. Oliko kuvien visuaalinen ilme mielestäsi miellyttävä?

Kyllä ____ Ei ____

5. Mitä muuttaisit?

6. Lapsen suullinen palaute työskentelestä:

Vapaa palaute:

Liite 7: Lomake Vahvuusmaisema-työskentelyn havainnoinnin tukemiseksi

Havainnointi Vahvuusmaisema

Päivämäärä:

Lapsi (tunnistamaton nimimerkki):

Lomakkeen täyttäjä: Emmi ____ Toinen kasvattaja ____

1. Herättikö työskentely Vahvuusmaiseman parissa keskustelua/ihmettelyä lapsissa?

Kyllä____ Ei____

2. Kokiko lapsi työskentelyn kiinnostavana?

Kyllä____ Ei____

3. Koitko työskentelyn Vahvuusmaiseman parissa helpoksi, oliko vahvuuksien tunnistaminen helppoa? (kasvattajan mielipide)

Kyllä____ Ei____

4. Mitä muuttaisit?

6. Lapsen suullinen palaute työskentelestä:

Vapaa palaute:

Liite 8: Haastattelu työkalupakista kasvattajille

Haastattelurunko palautteen keräämiseksi "Hei, minä osaan!"-työkalupakista

Haastattelua edelsi aina työkalupakin lyhyt esittely

Päivämäärä: LH LTO A

1. Mikä on ensivaikutelma työpakista?
2. Osaisitko nyt lähteä käyttämään työkalua?

Kyllä En

3. Onko työkalupakin ohjeistukset tarpeeksi selkeät?

Kyllä Ei

4. Voisitko kuvitella käyttäväsi työkalupakkia ryhmässäsi?

Kyllä En

5. Onko visuaalinen ilme mielestäsi miellyttävä?

Kyllä Ei

5. Mitä muuttaisit?

6. Muuta palautetta?

LH= lähihoitaja LTO= Lastentarhanopettaja A= Avustaja

Hei, minä osaan!

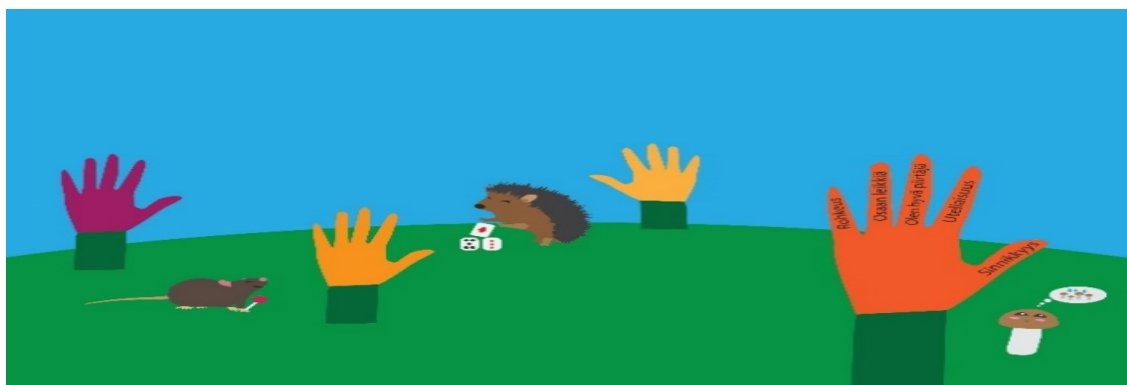
Positiivisen pedagogiikan työkalupakki varhaiskasvatukseen 3-5 vuotiaille lapsille

Kuinka voit käyttää työkalupakkia?

Työkalupakin on tarkoitus tukea positiivisen pedagogiikan toteutumista vahvuusopetuksen kautta. Voit käyttää työkalupakkia annetun ohjeistuksen mukaan tai muokata toimintaa ryhmällesi sopivaksi. Työkalupakin luoja kehottaa kasvattajaa muokkaamaan työskentelyä lasten näköiseksi haluamallaan tavalla. Seuraavaksi esittelen sinulle kuitenkin erilaisia käyttömahdollisuuksia. Työskentely kannattaa aloittaa Voimaviiholla ja Luonteenvahvuus kuvakorteilla. Vahvuusmaisema on looginen lopetus työskentelylle.

Voimaviihko: Voimaviihosta löydät esitetyt mallit, joiden avulla voit lähteä toteuttamaan työskentelyä. Voimaviihon voit täyttää ensiksi itse, jotta saat sen käytöstä paremman tunteen. Voimaviihon avulla on mahdollista kartoittaa lasten luonteenvahvuuksia. Se sisältää myös kotona tehtävän osuuden, jonka avulla voit osallistaa kodit työskentelyyn. Varaa vihon täyttämiseen tarpeeksi aikaa, jotta jokainen koti ehtii osallistua sen täyttämiseen! Voimaviihkoja voi myös käyttää kartoittamaan tiimissä työskentelevien aikuisten vahvuuksia ja lisätä tietoisuutta kasvattajien omista vahvuuksista.

Vahvuusmaisema: Vahvuusmaiseman voit rakentaa juuri sellaiseksi kuin haluat. Oleellista on nostaa esille Voimaviikko-työskentelyssä esille nousseet lasten ja kasvattajien vahvuudet. Maisemaan voit liimata Vahvuuskukan, jonka olette tehneet Voimaviikon viimeiselle sivulle. Ajatuksena on luoda suuri taideteos näkyvälle paikalle päiväkodissa, jotta voitte yhdessä miettiä ryhmässänne esiintyviä vahvuuksia! Maiseman pohjan voi esimerkiksi maalata suurelle paperille, jolle myöhemmin voit kiinnittää Vahvuuskukat. Vahvuudet voitte toki nostaa esille missä muodossa tahansa. Maisemaan voit myös esimerkiksi liimata työkalupakissa esiintyvät hahmot, jotka löydät Luonteenvahvuus kuvakorteista.

Luonteenvahvuus kuvakortit: Työkalupakin monikäyttöisin työkalu on Luonteenvahvuus kuvakortit. Kuvakorteista löydät myös mukana kannettavan version, jonka voit kiinnittää esimerkiksi avainnauhaan ja käytännöllisesti esitellä lapsille heidän käyttämiään vahvuuksia arjessa.

Korttipeli ruokapiirille

Kasvattaja asettaa kuvakortit näkyvästi lattialle. Kasvattaja lukee yhden kuvaa vastaavan tekstikortin kerrallaan ääneen ja jokainen lapsi saa vuorollaan etsiä oikean kuvan. Tämän jälkeen voitte keskustella vahvuudesta.

Kuvakorttien esittely aamupiirillä

Valitse yksi esiteltävä luonteenvahvuus. Näytä lapsille kuvakortti ja lue sen vastaava tekstikortti ääneen. Keskustelkaa ryhmässä siitä, kuka kokee vahvuuden omakseen ja kuinka se näkyy arjessa.

Kuvakorttien käyttö vanhempainilloissa

Voit käyttää kuvakortteja myös toiminnallisena osuutena vanhempainilloissa. Voitte keskustella lasten vahvuuksista yhdessä tai esimerkiksi miettiä huoltajien omia vahvuuksia vanhempina.

Kuvakorttien käyttö työyhteisössä

Miettikää kuvakorttien avulla yhdessä, mitkä ovat omia tai kollegoidenne vahvuuksia. Keskustelkaa siitä, kuinka vahvuudet näkyvät töissä.

Kasvattajien vahvuusmaisema

Rakentakaa korttien avulla kasvattajien oma Vahvuusmaisema näkyvälle paikalle, esimerkiksi kahvihuoneeseen.

Liite 10: Esimerkkejä luonteenvahvuuksista lasten kanssa työskentelyyn

Hei, minä osaan!

Positiivisen pedagogiikan työkalupakki
varhaiskasvatukseen 3-5 vuotiaille lapsille

Esimerkkejä luonteenvahvuuksista Luonteen-
vahvuus kuvakorttien kanssa työskentelyä var-
ten

Tätä lomaketta voit käyttää tukena työskennellessäsi Luonteenvahvuus kuvakorttien parissa. Tästä löydät esimerkkejä vahvuuksien esittelyä varten

Luonteenvahvuus	Esimerkki
Sinnikkyys den avulla	Kun päättäväisesti työskentelet saavuttaaksesi jotain. Sinnikkyys- jaksat keskittyä johonkin asiaan pitkään!
Myötätunto	Myötätunnon avulla osaat kuunnella toista ja ymmärtää häntä ja hänen tarpeitaan paremmin!
Huumorintaju	Huumorintajun avulla osaat nähdä asioita myönteisesti. Olet leikkisä hassuttelija ja hymyilet herkästi!
Innostus	Innostus auttaa sinua keskittymään pitkään asiaan, josta olet kiinnostunut. Saat innostumisen avulla paljon asioita aikaan. Innostus voi myös tarttua muihin ympärilläsi!
Kiitollisuus	Olet kiitollinen silloin kun ymmärrät mitä hyvää olet saanut. Olet ehkä saanut jotain toiselta ihmiseltä tai eläimeltä, kuten esimerkiksi haleja tai hauskoja hetkiä!
Luovuus	Luovuus on kokeilua ja uskallusta, olet omaperäinen ja keksit uudenlaista tekemistä sekä uskallat rikkoa rajoja. Luovuuden avulla keksit myös uusia ideoita!
Oppimisen ilo	Oppimisen ilo on vahvuutesi, mikäli pidät tutkimisesta, uusiin asioihin perehtymisestä ja uusien asioiden oppimisesta!
Rakkaus	Rakkauden ollessa vahvuutesi osaat näyttää sen välittämisenä. Hyväksyt muut sellaisena kuin he ovat, osaat lohduttaa ja luottaa!
Reiluus	Olet reilu, kun ymmärrät oikean ja väärän välisen eron. Osaat kohdella muita ystävällisesti niin, ettei kukaan jää ulkopuoliseksi!
Rohkeus	Rohkeus näkyy, kun uskallat viedä jonkin asian loppuun peloista ja vaikeuksista huolimatta. Rohkeuden avulla siedät pelottavienkin tilanteita!

Luonteen vahvuus Ryhmätyötaidot	Esimerkki Kun omaat hyvät ryhmätyötaidot, huomioit ryhmän muut jäsenet ja osaat yhdessä ryhmäsi kanssa tehdä töitä yhteisen tavoitteen eteen, saatte esimerkiksi yhteisen majan valmiiksi!
Sosiaalinen älykyys	Sosiaalinen älykyys tarkoittaa muiden ja omien tunteiden ymmärtämistä. Jos olet sosiaalisesti älykäs, osaat kohdata erilaisia ihmisiä!
Toiveikkuus	Toiveikkuuden luonteen vahvuus on sitä, että ihminen uskoo merkitykselliseen tulevaisuuteen ja sitä, että uskot voivasi vaikuttaa tulevaisuuteesi. Toiveikkuuden avulla osaat nähdä erilaisia ratkaisuja saavuttaaksesi tavoitteitasi!
Uteliaisuus	Uteliaisuuden avulla haluat kysyä kysymyksiä, tutkia ja etsiä uusia haasteita kohti. Uteliaisuus vie sinut uusia seikkailuja kohti ja uskallat haastaa itseäsi sekä tutkia maailmaa!
Ystävällisyys	Ystävällisyys on sitä, että haluat olla hyviä muita ihmisiä kohtaan, vaikkei saisi siitä itsellesi mitään vastineeksi. Ystävällisyyden avulla osaat luoda hyviä ihmissuhteita. Ollessasi ystävällinen käyttäydyt rakastavasti, anteliaasti ja huomaavaisesti muita kohtaan!
Itsesäätely	Kun omaat hyvät itsesäätelyn taidot, osaat ohjata itseäsi tavoitteitasi kohti. Kannat omasta toiminnastasi vastuun ja osaat käyttää tilanteen vaatimalla tavalla. Itsesäätelyn avulla osaat vastustaa kiusausta ja itsesäätelyä kutsutaan myös tahdonvoimaksi!

Nämä luonteen vahvuuksien esimerkit pohjautuvat Kaisa Vuorisen ja Lotta Uusitalo-Malmivaaran ”Huomaa hyvä! Näin ohjaat lasta ja nuorta löytämään luonteen vahvuutensa”-teokseen vuodelta 2016. (Uusitalo-Malmivaara, L. & Vuorinen, K. 2016. Huomaa hyvä! Näin ohjaat lasta ja nuorta löytämään luonteen vahvuutensa. Bookwell Oy, Juva.)

Liite 11: "Hei, minä osaan!" - työkalupakin perehdytys

Työkalupakin kaikki materiaalit on koottu kangaspussiin, josta löydät...

- Esitätetyn mallin Voimavihosta
- Muistitikun, jolta voit tulostaa kaikki työkalupakin materiaalit ja tämän Powerpoint-esityksen
- Valmiiksi laminoidut Luontevahvuus kuvakortit
- Avainnauhaan kiinni saatavan version kuvakorteista
- Tarkemmat ohjeistukset työkalupakin käyttöön
- Käyttöehdotuksia materiaaleille
- Opinnäytetyön tekijän sähköpostiosoitteen kysymyksiä varten

Työkalupakin tausta

- "Hei minä osaan!" - työkalupakin tarkoitus on tarjota kasvattajille käyttövalmis positiiviseen pedagogiikkaan pohjautuva toimintakokonaisuus
- Työkalupakki on opinnäytetyön tuotos
- Työkalupakkia testattiin 3-5 vuotiaiden ryhmässä kolmen viikon ajan
- Työkalupakista kerättiin palautetta, sitä kehitettiin ja siitä syntyi seuraavaksi esiteltävä paketti

Voimavihko

- Työskentely kannattaa aloittaa Voimavihosta
- Voimavihko sisältää kaksi päiväkodissa tehtävää osuutta ja yhden kotitehtävän. Kotitehtävän tueksi vihosta löytyy korttipeli, jota voi pelata kotona ennen kotitehtävän täyttöä.

Tehtävä 1: Voimavihkoon kirjataan lapsen nimi, ikä ja taito

Tehtävä 2: Korttipelin peluu kotona, kotitehtävän tekeminen

Kotitehtävässä huoltaja värittää yhdessä lapsen kanssa kolme sillä hetkellä lasta eniten kuvaavaa luontevahvuutta ja avaa sitä, miten ne näkyvät kotona.

Tehtävä 3: Kasvattaja täyttää yhdessä lapsen kanssa osuuden jossa mietitään kuinka esille nousevat vahvuudet näkyvät päiväkodissa

Tehtävä 4: Kasvattaja askartelee vihon viimeiselle sivulle lapsen Vahvuuskukan, johon nimetään esille nousevat vahvuudet ja niiden lisäksi kaksi lapsen nimeämää taitoa.

Vahvuuskukka

- Vahvuuskukan teossa tyyli on vapaa
- Vihkoon sen voit piirtää suoraan, tai askarrella sen haluamallasi tavalla
- Vahvuuskukan voit liimata seuraavaksi esiteltävään Vahvuusmaisemaan

Vahvuusmaisema

- Vahvuusmaiseman voi rakentaa juuri sellaiseksi kuin kasvattaja haluaa
- Oleellista on nostaa näkyvästi esille lasten ja kasvattajien vahvuudet
- Voit esimerkiksi luoda maiseman pohjan maalaamalla lasten kanssa ja lisätä siihen valmiit Vahvuuskukat
- Ripusta teos näkyvälle paikalle ja keskustelkaa lasten kanssa ryhmän vahvuuksista
- Vahvuusmaiseman teko on looginen lopetus "Hei, minä osaan!"-työskentelylle

Luontenvahvuus kuvakortit

- Työkalupakista löydät valmiiksi laminoidut isot Luontenvahvuus kuvakortit sekä avainnauhaan kiinnisaatavan pienemmän nippuversion
- Isoja kortteja voit hyödyntää aamupiireillä näyttämällä lapsille kuvaa ja lukemalla tekstikortin ääneen, jonka jälkeen vahvuudesta voi käydä keskustelua
- Voit pelata työkalupakissa esiteltyä korttipeliä ruokapiireillä
- Pienillä korteilla voit havainnollistaa lapsille arjen tilanteissa esille nousseita vahvuuksia
- Luontenvahvuus kuvakortteja voit käyttää työskentelyn jokaisessa vaiheessa

Esimerkkejä luontenvahvuuksista kerrottaviksi lasten kanssa työskennellessä

Luontenvahvuus	Esimerkki
Sinnikkyys	Kun päättäväisesti työskentelet saavuttaaksesi jotain. Sinnikkyuden avulla jaksat keskittyä johonkin asiaan pitkään!
Myötätunto	Myötätunnon avulla osaat kuunnella toista ja ymmärtää häntä ja hänen tarpeitaan paremmin!
Huumorintaju	Huumorintajun avulla osaat nähdä asioita myönteisesti. Olet leikkisä hassutteleja ja hymyllet herkästi!
Innostus	Innostus auttaa sinua keskittymään pitkään asiaan, josta olet kiinnostunut. Saat innostumisen avulla paljon asioita aikaan. Innostus voi myös tarttua muihin ympärilläsi!
Kiitollisuus	Olet kiitollinen silloin kun ymmärrät mitä hyvää olet saanut. Olet ehkä saanut jotain toiselta ihmiseltä tai eläimeltä, kuten esimerkiksi haleja tai hauskoja hetkiä!
Luovuus	Luovuus on kokeilua ja uskallusta, olet omaperäinen ja keksit uudenlaista tekemistä sekä uskallat rikkoa rajoja. Luovuuden avulla keksit myös uusia ideoita!
Oppimisen ilo	Oppimisen ilo on vahvuutesi, mikäli pidät tutkimisesta, uusiin asioihin perehtymisestä ja uusien asioiden oppimisesta!
Rakkaus luottaa!	Rakkauden ollessa vahvuutesi osaat näyttää sen välittämisenä. Hyväksyt muut sellaisena kuin he ovat, osaat lohduttaa ja
Reilius ulkopuoliseksi!	Olet reili, kun ymmärrät oikean ja väärän välisen eron. Osaat kohdella muita ystävällisesti niin, ettei kukaan jää
Rohkeus	Rohkeus näkyy, kun uskallat viedä jonkin asian loppuun peloista ja vaikeuksista huolimatta. Rohkeuden avulla siedät pelottaviakin tilanteita!

Nämä luontenvahvuuksien esimerkit pohjautuvat Kaisa Vuorisen ja Lotta Uusitalo-Malmivaaran "Huomaa hyvä! Näin ohjaat lasta ja nuorta löytämään luontenvahvuutensa"-teokseen vuodelta 2016. (Uusitalo-Malmivaara, L. & Vuorinen, K. 2016. Huomaa hyvä! Näin ohjaat lasta ja nuorta löytämään luontenvahvuutensa. Bookwell Oy, Juva.)

Esimerkkejä luonteenvahvuuksista kerrottaviksi lasten kanssa työskennellessä

▶ Luonteenvahvuus	Esimerkki
▶ Ryhmätötaidot	Kun omaat hyvät ryhmätötaidot, huomioit ryhmän muut jäsenet ja osaat yhdessä ryhmäsi kanssa tehdä töitä yhteisen tavoitteen ekeen, saatte esimerkiksi yhteisen majan valmiiksi!
▶ Sosiaalinen älykyys	Sosiaalinen älykyys tarkoittaa muiden ja omien tunteiden ymmärtämistä. Jos olet sosiaalisesti älykäs, osaat kohdata erilaisia ihmisiä!
▶ Toiveikkuus	Toiveikkuuden luonteenvahvuus on sitä, että ihminen uskoo merkitykselliseen tulevaisuuteen ja sitä, että uskot voitaisi vaikuttaa tulevaisuuteesi. Toiveikkuuden avulla osaat nähdä erilaisia ratkaisuja saavuttaaksesi tavoitteitasi!
▶ Uteliaisuus	Utelaisuuden avulla haluat kysyä kysymyksiä, tutkia ja etsiä uusia haasteita kohti. Uteliaisuus vie sinut uusia selkkailuja kohti ja uskallat haastaa itseäsi sekä tutkia maailmaa!
▶ Ystävällisyys	Ystävällisyys on sitä, että haluat olla hyviä muita ihmisiä kohtaan, vaikket saisi siitä itsellesi mitään vastineeksi. Ystävällisyyden avulla osaat luoda hyviä ihmissuhteita. Ollessasi ystävällinen käyttäydyt rakastavasti, anteliaasti ja huomaavaisesti muita kohtaan!
▶ Itsesäätely	Kun omaat hyvät itsesäätelyn taidot, osaat ohjata itseäsi tavoitteitasi kohti. Kannat omasta toiminnastasi vastuun ja osaat käyttäytyä tilanteen vaatimalla tavalla. Itsesäätelyn avulla osaat vastustaa kiusausta ja itsesäätelyä kutsutaan myös tahdonvoimaksi!

Nämä luonteenvahvuuksien esimerkit pohjautuvat Kaisa Vuorisen ja Lotta Uusitalo-Malmivaaran "Huomaa hyvä! Näin ohjaat lasta ja nuorta löytämään luonteenvahvuutensa"-teokseen vuodelta 2016. (Uusitalo-Malmivaara, L. & Vuorinen, K. 2016. Huomaa hyvä! Näin ohjaat lasta ja nuorta löytämään luonteenvahvuutensa. Bookwell Oy, Juva.)

Kysymyksiä työkalupakista?

- ▶ Mikäli sinulle nousee jotain kysyttävää, ota yhteyttä työkalupakin opinnäytetyönä tehneeseen!
- ▶ Sähköposti: emmi_koivisto@hotmail.com

Liite 12: Luonteenvahvuudet

Sinnikkyys on päättäväisyyttä ja intohimoa pidempikestoisempien tavoitteiden saavuttamiseksi. Sinnikkyiden avulla on mahdollista työskennellä pitkäkestoisesti. Sinnikkyys näkyy esimerkiksi siten, että henkilö toipuu nopeammin vastoinkäymisistä. Sinnikkyys on sellaista, joka lisääntyy, kun henkilö saa kiitosta yrityksestä, ei lopputuloksesta tai kyvyistä. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 98-100.)

Myötätunto on aitoa kohtaamista. Myötätuntoon kuuluu toisen kuuntelu hänen näkökulmasta ja se on sensitiivisyyttä muiden tarpeille. Myötätunnon avulla saa yhteyden toisiin. Myötätunto lisää käyttäjän ja saajan hyvinvointia sen antaman merkityksellisuuden kokemuksen kautta. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 118.)

Huumorintaju näkyy taipumuksena tutkailla arkea myönteisestä perspektiivistä. Huumorintaju lisää leikkillisyyttä ja toivoa vaikeampiinkin hetkiin ja pistää hymyilemään. Huumori voi sitoa ihmisiä toisiinsa oikein käytettynä ja se lisää terveyttä. Huumori synnyttää iloa, keveyttä ja naurua. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 126.)

Innostus on mahtava positiivinen voima, joka on vahvasti tekemisissä elämäntyytyväisyyden kanssa. Innostunut ihminen selvittää asioita energisesti ja tartuttaa energiaansa muihinkin. Innostunut ihminen sitoutuu asiaan ja on sisäisesti motivoitunut, jolloin hän on erittäin aikaansaava. Innostuksen voi nähdä myös elinvoimaisuutena. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 134.)

Kiitollisuus edistää hyvää ja lisää ymmärrystä hyvyyden haluamisesta toisillemme sekä ymmärrystä siitä, että joka ikisen on mahdollista tuntea itsensä rakastetuksi. Kokemus kiitollisuudesta syntyy silloin, kun ymmärrät mitä hyvää olet saanut. Kyse voi olla jostain mitä on saanut elämältä tai toiselta ihmiseltä. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 141.)

Luovuus on kokeilua, uskallusta itsenäiseen työskentelyyn, omaperäisyyttä, uudenlaista tekemistä ja rajojen rikkomista. Luovuus nivoutuu ihmisen jokapäiväiseen tekemiseen ja on erittäin keskeinen elämäntaito. Luovuus mahdollistaa ainutlaatuisten ideoiden synnyn. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 148.)

Oppimisen ilo muodostuu tutkimisesta, perehtymisestä ja innostuneesta energiasta uusien taitojen harjoittamiseen tai jonkin osaamisen laajentamiseen. Se on peräisin sisäisestä motivaatiosta itseään kiinnostavan aiheen parissa työskentelystä. Oppimisen ilo ja luovuus, sinnikkyys, itsesäätely ja uteliaisuus liittyvät vahvasti toisiinsa. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 155.)

Rakkaus näkyy teoissa, kuten hyväksynnässä, luottamuksessa ja lohduttamisessa. Rakkaus on välittämisen ja sitoutumisen päätös. Kaikkein vahvimmat myönteiset tunteet ovat rakkaudessa läsnä. Rakkaudessa annat toiselle parhaasi, mikä antaa elämälle merkityksellisyyttä, joka läpäisee kaiken elämässä. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 162.)

Reiluus on ymmärrystä oikeasta ja väärästä. Se on toisten tasapuolista kohtelemista ystävällisesti niin, ettei kukaan jää ulkopuoliseksi. Reiluus lisää sekä ryhmän että omaa hyvinvointia. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 168.)

Rohkeus on päätetyn teon loppuun viemistä peloista ja vaikeuksien kohtaamisesta huolimatta. Rohkeus ei tarkoita pelon puuttumista vaan sen läsnäoloa. Rohkeus avaa uusia väyliä tai sulkee niitä tarpeen tullen ja siinä näkyy myös epävarmuuden sietäminen. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 174.)

Ryhmätyötaidot kiteytyvät jäsenyyteen, toisten huomioimiseen, jakamiseen ja halukkuuteen itsensä likoon laittamiseen ryhmän yhteisen tavoitteen eteen. Ryhmätyötaitoihin sisältyy vastavuoroisuutta, motivoitumista yhteisestä tekemisestä ja positiivinen riippuvaisuus ryhmästä. Tässä luonteenvahvuudessa korostuu aktiivinen osallistuminen, luotettavuus ja toisen arvostus. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 181.)

Sosiaalinen älykkyys tarkoittaa muiden ja omien tunteiden, ajatusten ja käyttäytymisen ymmärtämistä vuorovaikutuksessa. Sosiaalinen älykkyys on myös halua tämän ymmärryksen käyttämiseksi oman toiminnan sekä omien päätösten taustalla. Sosiaalisen älykkyyden avulla voi kohdata ihmisiä erilaisista lähtökohdista ja lisätä heidän turvallisuuden tunnettaan vaikeissakin tilanteissa. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 187.)

Toiveikkuus on sitä, että uskoo merkitykselliseen tulevaisuuteen ja sitä, että uskoo voivansa vaikuttaa tämän toteutumiseen henkilökohtaisesti. Toiveikkuuteen liittyy kyky nähdä eri polkuja tavoitteisiin. Toiveikas ihminen kantaa elämäkokemusta elämänhallintaan liittyen ja omaa kyvyn itsensä motivoimiseksi polkuja käyttääkseen. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 194.)

Uteliaisuus rakentuu halusta kysyä, tutkia ja etsiytymisestä uusia haasteita ja tietoa kohti. Uteliaisuudella on itsearvo, se palkitsee. Uteliaisuus on tie seikkailuun ja usein innostusta edeltävää. Uteliaisuus motivoi itsensä haastamiseen, maailman tutkimiseen ja uusiin ihmisiin tutustumiseen. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 201.)

Ystävällisyys on halua olla hyvä toisia kohtaan ilman vastapalvelusten kaipuuta. Ystävällisyyteen liittyy antelias, rakastettava ja huomaavainen käyttäytyminen. Ystävällisyys toimii lähtökohtana hyvälle ihmissuhteille ja luo turvallisen ilmapiirin. Ystävällisyys on pohja ihmisen sosiaaliselle hyvinvoinnille. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 209.)

Itsesäätely on itsensä ohjaamista tietoisesti kohti tavoitteita. Itsesäätely on toiminnastaan vastuun kantamista ja toiminnan muovaamista hetkeen ja ryhmään asianmukaiseksi. Itsesäätely näkyy tunteidensäätelyssä, kiusauksen vastustamisessa ja huomion ohjaamisessa. Itsesäätelyä voi myös kutsua tahdonvoimaksi. Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 107.)

Lähde: Uusitalo-Malmivaara, L. & Vuorinen, K. 2016. Huomaa hyvä! Näin ohjaat lasta ja nuorta löytämään luontevahvuutensa. Bookwell Oy, Juva.